

Måndagen den 19 juni

Kl. 11.00–18.58

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 maj justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade
att *Lina Nordquist* (L) avsåg sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet,

att *Annika Hirvonen* (MP) avsåg sig uppdraget som ledamot i riksdagsstyrelsen från och med den 4 september och

att *Rasmus Ling* (MP) avsåg sig uppdraget som ersättare i riksdagsstyrelsen från och med den 4 september.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade
att Liberalernas partigrupp anmält Robert Hannah som suppleant i konstitutionsutskottet samt

att Miljöpartiets partigrupp anmält Rasmus Ling som ledamot i riksdagsstyrelsen och Annika Hirvonen som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i konstitutionsutskottet

Robert Hannah (L)

Andre vice talmannen förklarade valda *från och med den 4 september* till

ledamot i riksdagsstyrelsen

Rasmus Ling (MP)

ersättare i riksdagsstyrelsen

Annika Hirvonen (MP)

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden
2022/23:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken
2022/23:FiU21 Vårändringsbudget för 2023
2022/23:FiU30 Årsredovisning för staten 2022

Justitieutskottets utlåtande

2022/23:JuU33 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om bekämpning av korruption

Skatteutskottets betänkanden

2022/23:SkU21 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen
2022/23:SkU22 Skatteverket som behörig brottsbekämpande myndighet vid förenklat uppgiftsutbyte inom EU

Socialutskottets betänkanden

2022/23:SoU15 Läkemedel och tandvård
2022/23:SoU18 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2022*

§ 5 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU10

Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 (skr. 2022/23:115) föredrogs.

Anf. 1 STEFAN OLSSON (M):

Fru talman! Betänkandet vi debatterar i dag handlar om regeringens årliga skrivelse till riksdagen om verksamheten i Europeiska unionen, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Under 2022 hade vi regeringsskifte i Sverige, och ansvaret för det gångna årets EU-politik är därför delat. Riksdagens beröm och kritik faller ungefär jämnt på majoritet och opposition.

Så vad hände under 2022? Ja, det som överskuggat allt annat är såklart kriget i Ukraina. Året hade knappt börjat innan Ryssland kastade allt vad anständighet heter över bord och startade det största anfallskriget på europeisk mark sedan andra världskriget.

EU kom att sättas på prov. Skulle unionen hålla ihop? Det kan inte uteslutas att Rysslands president Vladimir Putin tänkte sig att EU skulle splittras när han drog igång invasionen. Flera EU-länder, däribland det största, Tyskland, var ju stora importörer av naturgas. Och Ryssland hade redan 2014 angripit Ukraina utan att EU egentligen hade gjort något. Visst, sanktioner mot Ryssland fanns, men de var inte värre än att de gick att leva med.

Men vad blev utfallet? Det blev tvärtom. Invasionen orsakade inte splittring utan blev den hink med isvatten över sig som EU-länderna behövde för att vakna upp, se realiteterna och sluta sig samman. Det tog förvisso några veckor av yrvakenhet innan EU-länderna till fullo förstod vad

som stod på spel och innan världen också kunde se med vilken kraft Ukraina försvarade sig självt.

Ryssland misstog sig, och i dag står EU mer enat än någonsin. Unionens och de enskilda medlemsstaternas stöd till Ukraina har varit överväldigande. När det stod klart att många ukrainare behövde sätta sig i säkerhet aktiverade unionen massflyktingsdirektivet utan krångel. Fyra miljoner ukrainare har på så vis lyckats rädda sig undan kriget.

EU och dess medlemmar har därtill stöttat Ukraina militärt, finansiellt och humanitärt med en summa som vid överlämnandet av regeringens skrivelse uppgick till 19,7 miljarder euro. Medlemsstaterna har därtill givit Ukraina krigsmateriel, ammunition och hjälpt till med att träna och utbilda ukrainska soldater. Men verkligen värt att nämna ur ett renodlat EU-perspektiv är det gemensamma beslutet att avveckla unionens beroende av den ryska gasimporten. Beslutet att anta planen REPowerEU får sägas vara en milstolpe i unionens historia – kanske inte unionens stoltaste ögonblick men dess nyktraste. REPowerEU, som antogs under våren 2022, syftar till att en gång för alla bryta med det sjuka beroendet av den ryska gasen. Gasimporten var ett strategiskt missgrepp och borde ha avvecklats för länge sedan, men nu ser det äntligen ut att bli gjort.

Fru talman! Sverige gick med i EU 1994, och vi har nu snart tre decennier att blicka tillbaka på. Är svenskarna nöjda med medlemskapet?

Vi vet att EU fortfarande framstår som en mystisk byråkratisk koloss långt bort från vårt eget land. Vi lever med GDPR och andra regler som vi egentligen inte förstår syftet med. Och vi har svårt att förstå varför frågor som har med svensk skog och svenskt vildmarksliv att göra ska vara reglerat av människor som knappt verkar ha sett en riktig gran ens på bild. Ändå är det folkliga stödet för EU-medlemskapet det största som har uppmätts sedan Sverige gick med.

SOM-institutet presenterade tidigare i år siffror på vad allmänheten tycker om unionen. På frågan om Sverige alltså bör vara medlem svarade 68 procent ja och endast 11 procent nej. Vidare frågade SOM-institutet även vad allmänheten tyckte om en eventuell svexit, det vill säga vad man tycker om att Sverige ska utträda ur unionen. Endast 12 procent tyckte att det var en bra idé. 66 procent svarade att det var ett dåligt förslag. Siffrorna kan inte tolkas på annat sätt än att EU numera är en naturlig del av svenska folkets liv.

Men visst finns det ändå rum för förbättringar. Sverige har rykte om sig att vara mer noggrant än andra länder när det gäller att implementera EU-regler. Ordet överimplementering brukar användas. Det är därför glädjande att regeringen har aviserat att ett implementeringsråd ska inrättas, som ska arbeta med att se till att EU:s regler på ett smidigare sätt än i dag kan införlivas med svensk lagstiftning.

Fru talman! Vi hade alla önskat att kriget i Ukraina aldrig hade brutit ut, men när det nu ändå är ett faktum kan vi konstatera hur betydelsefullt EU är i världspolitiken. Kriget handlar ju inte längre bara om Ukrainas överlevnad utan även om vilken rättsordning världen i stort ska leva efter. Det har i denna kamp visat sig att EU är en betydligt viktigare global maktspelare än vad unionen själv tidigare har förstått. EU är inte ett land och kan därför aldrig agera med samma omedelbara kraft på världsarenan som USA kan göra, men när EU:s medlemsstater agerar gemensamt har det stor betydelse.

Prot. 2022/23:127

19 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2022*

Rysslands första angrepp på Ukraina 2014 kom ju som bekant som en följd av att Ukraina ville underteckna associeringsavtalet med EU. Avtalets viktigaste syfte var att förbättra handelsrelationerna mellan Ukraina och EU, men det sågs av Kreml som ett hot mot det ryska väldets överlevnad.

EU är inte längre bara en samarbetsorganisation för frihandel och ekonomi utan är också en global maktspelare. Som sådan är det rimligt att vi i EU skaffar oss en gemensam uppfattning om vilken unionens globala roll ska vara. Detta är alltfjämt något oklart. Det här är inte platsen att reda ut den saken till fullo, men som exempel kan nämnas att det framgent kommer att vara av största vikt att EU visar sitt stöd för demokratierna i Stilla havet, som alla fruktar ett eventuellt aggressivt kommunistiskt Kina i framtiden. EU har ett mycket stort handelsutbyte med Kina, och det är därför av vikt att vi redan nu förklarar att unionen inte kommer att låta sig utpressas om det kommer till en större militär kris i Stilla havet. EU hade behövt förklara detta tydligare visavi Ryssland. Vi behöver inte begå samma misstag igen.

Anf. 2 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Stefan Olsson pratar väl om kriget i Ukraina och vad Rysslands fullskaliga invasion har betytt för EU och omvärlden. En sak som detta har betytt är att många länder har tvingats ta ställning. I stor utsträckning har de ställt sig på Ukrainas sida, några få länder har ställt sig på Rysslands sida och en hel del länder har kämpat med att hitta en mellanposition.

En av utskottsmajoritetens mest chockerande meningar är att ”etablera en gemensam linje med USA och överväga om EU ska införa sanktioner mot Kuba”.

Det står i skarp kontrast mot Moderaternas tidigare ställningstagande att stödja politisk dialog med Kuba på EU-nivå, som riksdagen röstade om hösten 2019. Då var Moderaterna, Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet överens om att ”Kuba är en enpartistat utan fria och demokratiska val och de medborgerliga och politiska rättigheterna är fortsatt kring-skurna.” Det skrev vi tillsammans då.

I ett särskilt yttrande, som bara var Moderaternas, skrev ni: ”Politisk dialog och handel ger effektivare påverkansmöjligheter än isolering och bojkotter.” Det är något som är enkelt att hålla med om. Och så här fortsätter det – ni pekar på vikten av en aktiv dialog för att främja mänskliga rättigheter och demokrati på Kuba.

Men nu har ni svängt, och jag undrar vad som har hänt. Risken med den politik som utskottsmajoriteten nu flaggar för att man vill driva från Sveriges sida är att man driver Kuba rakt in i händerna på Ryssland och Kina och därigenom tvingar landet att isoleras från omvärlden än mer, precis som man har tvingats till under lång tid på grund av de amerikanska sanktionerna.

Då tror jag att vi kan förlora viktiga röster, inte bara i Kuba utan i andra latinamerikanska länder, som vi behöver i stödet för Ukraina och för Ukrainas folk.

Anf. 3 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! När det gäller att försöka få till någon form av förändring av regimen på Kuba har den hittills förda politiken visat sig vara helt meningslös, oavsett vad man har prövat. Sverige har under många decennier försökt ha relationer av utbyte, men ingenting händer när det gäller Kuba. Vi skulle mycket väl kunna pröva en hårdare linje framöver.

När det gäller att Kuba skulle hamna i klorna på de ondskefulla diktatorerna är det ett faktum att Kuba redan från början var i händerna på den ondskefulla diktaturen Sovjetunionen.

Kuba är inte ett stort hot mot världsfreden i sig. Jag kan inte säga vad vi ska göra med Kuba, men den politik som Vänsterpartiet nu vill att vi ska fortsätta med – det vill säga att föra dialog, att vara snälla och att tro att de ska ändra sig – har ju inte heller funkat. Jag vet inte riktigt vad ledamoten vill ha i stället.

Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Som ledamoten Olsson konstaterar har det varit en meningslös politik som har förts. Det gäller framför allt från USA:s sida. De införde sanktioner mot Kuba redan 1962 i en av de mest omfattande handelsblockaderna. Det har inte lett till någon som helst form av demokrati eller mänskliga rättigheter på Kuba.

USA är det närmaste grannlandet till Kuba – inte Europeiska unionen. Den enda gång vi har sett någon form av förändring i den amerikanska politiken – något vi inte ser just nu – var under Obamas tid. Då öppnade man upp för dialog och handel, och då började så sakta reformerna också ske på Kuba. Sedan vände Trump tillbaka skutan och fick tillbaka de hårda sanktionerna.

Det är denna linje som de svenska regeringspartierna nu säger att ni vill ansluta till. Det är en hårdför bojkott som i över 60 år kollektivt har bestraffat det kubanska folket. Jag förstår inte varför ni vill ha denna meningslösa politik.

För mig är det självklart att sanktioner kan vara användbara i vissa fall. Vi ska absolut inte tycka att Kuba är en demokrati där vi ska utveckla allt och bara ge bistånd och föra en massa handel. Vi ska ställa krav på kubanerna. Men då krävs också att man har en politisk dialog. Jag tycker att jag ser tecken i utskottstexten på att regeringen underskattar detta behov.

Anf. 5 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Texten i utskottsbetänkandet är alltså inte regeringens, utan utskottsmajoritetens. Det sitter fyra partier i utskottsmajoriteten – inte i regeringen. Jag vill bara förtydliga detta för dem som lyssnar.

Men om jag lär mig någonting av detta replikskifte är det att ledamoten Svennelings uppfattning är att ingen politik gentemot Kuba har fungerat, oavsett om den har varit hård eller snäll. Då kan ju inte heller den linje som utskottsmajoriteten företräder sägas vara sådan att vi vet att den skulle vara sämre än den som har förts tidigare. Vi vet dock att flera decennier av försök med dialog inte har förändrat regimen inställning ett dugg.

Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Som av en händelse kommer debatten i detta replikskifte fortsätta att handla om Kuba.

Jag hörde Stefan Olsson tidigare säga att han inte kunde säga vad vi ska göra med Kuba. Jag har ett tips, fru talman: Det går att rösta på reservation 21 under punkt 14. Det är ett konkret exempel på vad som kan göras.

När Moderaterna tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna röstade för att vi skulle ratificera avtalet om politisk dialog och samarbete med Kuba var man tydlig från Moderaternas sida i debatten – och detta var även utskottets ställningstagande – med att om utvecklingen inte gick i rätt riktning skulle man senast inom fem år ompröva detta. Det här var 2019.

Man kan läsa avtalet, som i praktiken har varit verksamt sedan 2016. Det har gått mer än fem år av praktisk prövning. Jag läser utskottets majoritetstext, som är tydlig med att utvecklingen inte har gått i rätt riktning. Det är därför förslag kommer upp om att man ska börja med sanktionspolitik.

Ett grepp som Sverige har möjlighet att ta är att regeringen själv omprövar ratificeringen av avtalet. Då skulle vi vara flera medlemsstater som inte stod bakom det. Detta förfogar regeringen över. Är Stefan Olsson beredd att gå den vägen och ompröva ratificeringen från 2019?

Anf. 7 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag företräder inte regeringen, utan jag företräder ett av partierna i utskottsmajoriteten och kan därför inte svara på vad regeringen bör göra.

Men när det gäller avtalet vill jag minnas att Centerpartiet har menat att man borde kunna utvärdera effekterna av det för att se om vi ska jobba vidare med avtalet eller inte. Jag skulle därför initialt vilja ställa en motfråga till ledamoten: Har avtalet haft någon effekt så som det var tänkt? Betyder det någonting? Är det ett verktyg som verkligen är effektivt?

Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Stefan Olsson säger att han inte företräder regeringen. Men Moderaterna är ju en del av regeringsunderlaget och måste rimligen som en del av utskottsmajoriteten också stå upp för det man konstaterar, nämligen att utvecklingen går i fel riktning.

Avtalet har inte lett till ökad frihet för den kubanska befolkningen. Det har inte ökat demokratin och inte förbättrat rättsstaten, och det har inte skapat förutsättningar för den politiska utveckling som låg bakom samarbetsavtalet och det som den politiska dialogen skulle leda till.

Utskottet verkar i den delen på något sätt redan ha gjort en utvärdering. Om man har valt att göra denna utvärdering från utskottsmajoritetens sida borde man också kunna dra slutsatsen att man ska driva på regeringen för att se till att ratificeringen upphör.

EU-vägen kan man naturligtvis gå och initiera – den debatten återkommer vi till. Men Sverige förfogar självt över ratificeringen. Om vi drar slutsatsen att det här var fel riktning skulle vi rimligen också kunna dra tillbaka vår ratificering. Det är i så fall en signal till andra att följa efter och påverka EU även på det sättet.

Fru talman! Frågan är fortfarande om Stefan Olsson som ledamot och som del av regeringsunderlaget som har dragit slutsatser i utskottsmajoritetens text att avtalet inte fungerar är beredd att gå vägen att upphäva ratificeringen från svensk sida.

Anf. 9 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för förtydligandet om vilken roll jag spelar och vem jag företräder här i parlamentet! Jag vill gärna påpeka vilken roll jag har för att det underlättar för förståelsen hos allmänheten för att det är skillnad mellan riksdag och regering och att riksdagsmajoriteten inte alltid nödvändigtvis är regeringen.

Jag har lyssnat på ledamoten Lundgrens förslag om att upphävandet av en ratificering skulle kunna vara ett alternativ. Jag har själv inte reflekterat över detta förslag tidigare, men det är naturligtvis något jag nu ska ta med mig. Det kan vara en väg så god som någon annan. Men en sanktionspolitik skulle också kunna fungera. Jag är öppen för förslag, för även i ett tidigare replikskifte med en annan ledamot har vi konstaterat att nästan ingen Kubapolitik fungerar.

Anf. 10 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Den skrivelse från regeringen och det betänkande om Europeiska unionens verksamhet 2022 som vi i dag ska debattera är omfattande och till sin natur tillbakablickande. De berör ett stort antal motioner och rör sig över ett stort antal områden, både när det gäller EU:s arbete inom unionen och när det gäller den gemensamma utrikespolitiken. Det är av tidsskäl förstås omöjligt att beröra alla delar i detta. Jag kommer att fokusera på EU-politiken i allmänhet och ett antal aktuella frågor i synnerhet. Min partikollega Morgan Johansson kommer i sin tur att fokusera på Israel och Palestina i sitt kommande inlägg.

Vi socialdemokrater står förstas bakom alla våra reservationer, men jag vill för tids vinnande yrka bifall endast till reservation 19.

Fru talman! Den 24 februari 2022 kommer för all tid att vara en mycket mörk dag i Europas historia. Tidigt på morgonen inledde Ryssland sin olagliga, oprovocerade och orättfärdiga invasion av Ukraina – en invasion med syfte att kuva ett fredligt grannland och med våld tvinga det till underkastelse.

Rysslands angrepp är mer än en attack på Ukraina. Det är en hänsynslös attack mot att varje land ska få bestämma sin egen framtid och sin egen väg. Varje dag och natt sedan kriget startade – och precis i detta nu – försvarar Ukraina med all sin kraft och till ett mycket högt pris sitt territorium, våra gemensamma demokratiska värderingar och folkrätten. Det är självklart att Ukraina också en dag hör hemma i EU, som medlem.

Fru talman! Sedan krigets utbrott har stödet till Ukraina varit högst upp på EU:s dagordning. EU-samarbetet har prövats, och vi har i hög grad fått se betydelsen av samarbetet för att Ukraina ska vinna freden. Detta är en styrka som byggs av gemensam enighet och som har resulterat i ett starkt ekonomiskt, humanitärt och politiskt stöd till Ukraina och, utifrån nationella beslut, ett stort militärt stöd. Tio sanktionspaket har införts, och ett elfte paket förhandlas just nu. Uppemot 1 500 ryska personer och enheter med koppling till landets ledning och krigsapparaten har fått sina tillgångar frysta och omfattas av reserestriktioner.

Vi ser hur Putins krig inte enbart utkämpas på slagfältet utan också genom ett energikrig mot Europa, som pressar företag och hushåll.

Arbetet måste nu fortsätta med oförminskad styrka för att slå undan benen för Putin och den ryska regimens alla verktyg, både i Ukraina och i andra delar av världen – inte minst på den afrikanska kontinenten. Ett sådant verktyg är Wagnergruppen, denna paramilitära styrka av mördare som verkar där ryska militära förband inte kan agera men som i allra högsta grad arbetar för den ryska staten och dess intressen. Där Wagnergruppen drar fram ser vi närmast obeskrivliga övergrepp och våldsanvändning samt utsugning av naturresurser. Vi ser också hur demokrati och mänskliga rättigheter undermineras i samarbetet med korrupta och icke-demokratiska regimer. Vi ser kolonialismen i en ny tappning.

Fru talman! Ett enigt utrikesutskott ställer sig nu bakom att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att man aktivt ska samla stöd i EU för en terrorlistning av Wagnergruppen. Detta är något vi socialdemokrater har drivit på för. Det är helt uppenbart att de nuvarande sanktionerna mot Wagnergruppen inte räcker till. Det finns också anledning att inleda ett arbete för att se över hur EU:s sanktionsregim när det gäller terrorlistning kan uppdateras och stärkas då det är tydligt att det i dag är en alltför svår uppgift för det internationella samfundet att på ett träffsäkert sätt agera mot aktörer med statlig koppling som ägnar sig åt terrorbrott.

När utrikesutskottet i förra veckan hade en överläggning med regeringen i denna fråga föreslog vi socialdemokrater också att regeringen inom sex månader ska återkomma med en rättslig analys av läget och hur ett förslag om en uppdatering av EU:s sanktionsregim skulle kunna se ut för att i nästa steg driva detta och samla stöd i EU. Vi beklagar att regeringen motsatte sig detta förslag.

Det islamiska revolutionsgardet, IRGC, är ett annat exempel på en sådan organisation, med direkt koppling till den auktoritära regimen i Iran. Den 10 maj riktade riksdagen äntligen ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige aktivt ska verka för en terrorlistning av IRGC i EU. Även på detta område måste regeringen lägga i en högre växel för att terrorlista IRGC i EU, nu under de få dagar som återstår av det svenska ordförandeskapet men också, förstås, när det spanska EU-ordförandeskapet tar vid.

Det internationella trycket på Iran måste hållas uppe genom utveckling av sanktionerna, särskilt nu när protesterna inte längre är högst upp i våra nyhetsflöden men tusentals politiska fångar sitter fängslade under direkta hot om avrättning. Den iranska regimens brott mot de mänskliga rättigheterna – massarresteringar, våld, tortyr och en egentligen aldrig sinande repression för att hålla den egna befolkningen i ett järngrepp – kan aldrig accepteras. Detta måste vi fortsätta att möta kraftfullt.

Fru talman! En massförstörelsebomb mot miljön – så beskrev Ukrainas president Zelenskyj den ryska sprängningen av kraftverksdammen Kachovka den 6 juni. Sprängningen är en katastrof som drabbar människor och natur i en magnitud som är svår att föreställa sig. Kriget i sig orsakar ett enormt mänskligt lidande, men konsekvenserna av dammsprängningen visar också vilka brutala effekter kriget får på miljön – effekter så stora att konsekvenserna är oåterkalleliga och Ukrainas återuppbyggnad försvåras. Förebyggande av ekocid och utbredda miljöbrott ingår som en del av Ukrainas fredsplan, och sprängningen aktualiserar åter frågan om att det bör övervägas att ekocid läggs till som ett internationellt brott i Romstadgan.

Den internationella straffrihet vi nu ser när det gäller storskalig miljöförstörelse måste förhindras, och vi socialdemokrater menar att detta är ett område där vi behöver arbeta hårdare internationellt för att hitta en väg framåt. Så sent som i mars i år röstade EU-parlamentet för att inkludera ekocid i EU:s miljöbrottsdirektiv, och när vi nu tar steg framåt i EU-lagstiftningen är det angeläget att forma en väg framåt för kriminalisering av dessa brott även utanför EU.

Fru talman! Det är tydligt att Rysslands krig har blixtbelyst frågan om EU:s utvidgning och vikten av att värna kraven i medlemskapsprocessen på demokratiska och ekonomiska reformer i såväl tidigare som nya kandidatländer för att de ska kunna ta steg mot ett EU-medlemskap. Men det blixtbelyser också vikten av att upprätthålla respekten för rättsstatens principer och grundläggande rättigheter även i EU:s befintliga medlemsländer. Vi ska ställa lika hårda krav på de länder som vill bli medlemmar i EU som på de länder som redan är medlemmar att dela och värna unionens grundläggande värden.

Sedan artikel 7-förfarandena mot Ungern och Polen inleddes har läget för mänskliga rättigheter, demokrati, minoriteter och rättsstaten förvärrats. Detta är en djupt oroande utveckling. Det var också därför Socialdemokraterna under planeringen inför det svenska EU-ordförandeskapet valde rättsstatens principer som en tydlig prioritering, vilket vi också ständigt har påmint regeringen om inför och under det svenska ordförandeskapet. Det går att konstatera att rättsstatens principer har funnits med, men plikt-skyldigast.

Vi kommer att fortsätta lyfta frågan om EU:s grundläggande värden i EU-politiken. Att använda villkorsmekanismen, till exempel, handlar i grunden om att slå vakt om unionens grundläggande värderingar och förtroendet för densamma – själva fundamentet för ett starkt EU-samarbete också i framtiden utifrån alla de gemensamma och gränsöverskridande utmaningar som vi som land inte kan lösa ensamma.

(Applåder)

Anf. 11 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Linnéa Wickman för ett intressant anförande och för att hon också sa väldigt mycket gott.

Jag noterar ofta att Socialdemokraterna hamnar på fel sida i kampen mellan diktatur och demokrati. Vi kan historiskt se hur man har fjäskat för den iranska skurkregimen, även om man på senare tid har ändrat sig något i den frågan. Vi har sett hur man har haft en mjukig hållning, om man får säga det, gentemot den kubanska förtryckarregimen medan vi sverigedemokrater har stått på de demokratiska exilkubanernas sida. Vi har sett hur man har stöttat det odemokratiska Palestina i stället för det demokratiska Israel. Och vi har sett hur man har vikt sig för den kinesiska diktaturen i stället för att starkt stå upp för det demokratiska Taiwan.

Fru talman! Jag skulle kunna fortsätta, men det tycks aldrig slå fel. I många av dessa frågor står vi på helt olika sidor – Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna.

Min fråga till ledamoten är: Hur kommer det sig att Socialdemokraterna alltid står på diktaturens sida gentemot Sverigedemokraterna?

Anf. 12 LINNÉA WICKMAN (S) replik:

Fru talman! Jag får väl tacka ledamoten för denna ganska spretiga fråga. Jag delar förstås inte alls den bild som ledamoten sprider här, tvärtom. Jag skulle säga att Sverigedemokraterna gärna sprider desinformation om Socialdemokraternas agerande i olika frågor.

Jag tycker att det är särskilt olyckligt med tanke på att Socialdemokraterna de senaste månaderna har varit ett av de partier som ständigt har tryckt regeringen framför sig till exempel i fråga om att komma framåt när det gäller terrorlistning av IRGC och nu också när det gäller frågan om Wagnergruppen. Jag tycker faktiskt att Sverigedemokraterna borde fundera lite över sina prioriteringar och kanske lägga lite mer kraft på att påverka den regering som man själv stöder – man lägger grunden för att den över huvud taget kan styra detta land.

Anf. 13 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Återigen: Jag skulle kunna fortsätta. Jag skulle kunna gå in på Socialdemokraternas partikopplingar i Zimbabwe. Jag skulle kunna gå in på hur man agerade i samband med att Azerbajdzjan angrep Armenien och så vidare. Man agerade senfärdigt.

Men vi kan återgå till delar som Linnéa Wickman lyfte, till exempel IRGC. När det kommer till Iranfrågan har Sverigedemokraterna varit det kanske tydligaste partiet i denna kammare till stöd för det iranska folket mot den iranska diktaturen. Socialdemokraterna satt i regeringsställning i åtta år och gjorde i det närmaste ingenting för det iranska folket. Tvärtom bjöd man hit Irans utrikesminister Javad Zarif med mera. Man gullade med den iranska förtryckarregimen. Det är ett faktum. Det går inte att komma ifrån.

När det kommer till Wagnergruppen är det också en fråga som Sverigedemokraterna tydligt har drivit. Jag gläds åt att Socialdemokraterna valde att stå på samma sida i den frågan. Frågan är om man hade gjort det i regeringsställning. Jag är inte säker på det.

Återigen skulle jag vilja ställa frågan till Linnéa Wickman: Hur kommer det sig att Socialdemokraterna i de exempel jag har lyft när det gäller Kina, Palestina, Kuba och Iran har ett så dåligt track record?

Anf. 14 LINNÉA WICKMAN (S) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Sverigedemokraterna och ledamoten fortsätter att sprida en stark desinformation kring Socialdemokraternas utrikespolitik.

Jag tycker att detta blir särskilt allvarligt inte minst kopplat till frågan om Israel och Palestina. Så sent som i går gick Israels premiärminister ut och sa att man faktiskt skulle gå vidare med en rättsreform som kommer att inskränka rättsväsendet i Israel.

Frågan handlar snarare om varför Sverigedemokraterna lite grann väljer när man tycker att folkrätten ska gälla och när man tycker att den inte ska gälla, när demokrati är viktigt och när demokrati inte är viktigt. Jag gissar att vi kommer att fortsätta denna debatt framöver.

Anf. 15 YUSUF AYDIN (KD):

Fru talman! Sedan den 24 februari 2022 har den europeiska gemenskapen prövats. Europeiska unionens existensberättigande och grundläggande syfte har aldrig varit lika betydande som i dag. EU:s medlemsstater har tagit ett gemensamt krafttag och bistått med ekonomiskt, militärt och humanitärt stöd till Ukraina för deras försvar mot den ryska invasionen.

Konsekvenserna av invasionen har påverkat vartenda europeiskt land. Energipriser och matpriser har rusat. Men utan handeln och samarbetet mellan EU-länderna hade krisen slagit mycket hårdare mot alla oss européer. Handeln, som är det som den europeiska freden skulle baseras på, har medfört en gemensam motståndskraft för att trotsa aggressiva och auktoritära makter som Ryssland. Det är glädjande att se hur EU sedan krigets start har börjat röra sig bort från beroende av rysk gas och ökat fokuset på försvar och självförsörjning.

Det som binder samman de europeiska länderna utöver handel och fred är vår tro på demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Under det gångna året gavs Ukraina och Moldavien kandidatlandsstatus. Det är viktigt att de fokuserar på de krav som ställs för att man ska bli fullvärdig medlemsstat i EU. Det krävs betydande framsteg i båda länderna när det gäller att bekämpa korruption och uppnå de mål som finns. Men alla européer bör se utvecklingen och hur länderna rör sig närmare de grundläggande europeiska principerna som något positivt.

Fru talman! EU:s gemensamma styrka är som tydligast i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Det är endast tillsammans som medlemsstaterna kan pressa de stater som förtrycker sin befolkning. På grund av EU:s gemensamma marknad är EU-sanktioner effektiva, och de gör skillnad gentemot länder som styrs av regimer som kränker de mänskliga rättigheterna.

EU bör fortsätta att sätta press på regimen i Iran för deras allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna och för det övervåld som de använt mot fredliga demonstranter. I en annan fråga har utrikesutskottet riktat ett tillkännagivande till regeringen gällande just terrorlistning av legosoldatgruppen Wagner. Wagner har utfört avskyvärda brott i Ukraina som tydligt strider mot de internationella lagarna om mänskliga rättigheter. Det är inte bara i Ukraina som gruppen har agerat. Gruppen har även agerat i flera afrikanska länder, som Mali, Sudan och Centralafrikanska republiken. Det är bra att regeringen verkar för en gemensam europeisk terrorklassning av Wagnergruppen.

Vidare har unionen gjort betydande insatser i fråga om den gröna omställningen. EU och speciellt Sverige har legat i framkant av den gröna omställningen. Däremot har man på andra sidan Atlanten nu infört åtgärder för att locka till sig grön industri genom president Bidens Inflation Reduction Act. Konkurrens är alltid bra för att driva fram innovation. Vi kristdemokrater hoppas därför att denna konkurrens skapar incitament för medlemsländerna att skapa ett gott företagsklimat för de delar av näringslivet som bidrar till den gröna omställningen.

Fru talman! Jag ska också säga något om det svenska ordförandeskapet. Den 1 januari tog vi över ordförandeskapet i Europeiska unionens råd, och flera viktiga och tunga förhandlingar har pågått under det här halvåret.

Prot. 2022/23:127

19 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2022*

Bland dessa finns förslaget om en gemensam migrations- och asylpakt i EU. Det svenska ordförandeskapet har jobbat hårt för att ena EU:s medlemsländer kring viktiga delar, och efter år av förhandlingar har EU:s medlemsländer enats om stora och centrala delar av migrations- och asylpakten. Detta innebär att EU nu är på god väg mot ett mer hållbart migrations-system.

Förhandlingar inom energiområdet har också gått framåt med överenskommelser om förordningen om halvledare, direktivet om förnybar energi och direktivet om energieffektivisering. I fredags kunde regeringen genom energi- och näringsminister Ebba Busch meddela att EU-länderna är överens om det historiska klimatpaketet Fit for 55.

Fit for 55 presenterades av EU-kommissionen för två år sedan, och två tidigare ordförandeskap har jobbat med detta klimatpaket. När Sverige tog över ordförandeskapet var endast sex av elva förslag klara. Nu är hela paketet färdigförhandlat. Kärnkraften kommer i högre grad att klassas som hållbar, och den klassificeringen kommer att premieras i klimatpaketet. Dessa framgångar visar att det svenska ordförandeskapet har levererat för både Sverige och EU.

EU:s utveckling under 2022 har varit positiv och bundit medlemsstaterna närmare till varandra. Jag hoppas att denna utveckling fortsätter på ett sätt som respekterar medlemsstaternas suveränitet och självständighet, främst för att värna EU:s grundläggande syfte: fred genom ekonomiskt samarbete. De federalistiska maktambitionerna hotar därför grunden för den europeiska gemenskapen. EU behöver vara lagom, inte i sin vilja eller kraft att bemöta kriser men i ambitionen kring vilka frågor unionen kan och bör ägna sig åt.

Anf. 16 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! *Verksamheten i Europeiska unionen under 2022* är ett omfattande betänkande som onekligen rymmer en lång rad viktiga internationella frågor. Liksom för andra områden som legat på utrikesutskottets bord ser vi hur det goda samarbetet mellan Sverigedemokraterna och regeringspartierna har resulterat i att riksdagsmajoriteten steg för steg väljer en tydligt positiv riktning i synen på vår omvärld och hur vi ska tackla denna omvärld.

I dag är det tydligt att majoriteten i utrikesutskottet sluter upp bakom dem som står i främsta ledet i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter snarare än att man viker sig för auktoritära förtryckarregimer. De som har störst anledning att vara ledsna över att Socialdemokraterna och de övriga vänsterpartierna har förlorat majoriteten i utrikesutskottet är diktaturernas hantlangare.

Fru talman! Jag tänkte komma med exempel på några positiva inslag kring dagens betänkande som är särskilt viktiga för oss sverigedemokrater och där vi också har haft ett inflytande.

1. Utrikesutskottet konstaterar nu att det finns starka skäl att verka för att EU inför skärpta sanktioner mot Ryssland.
2. Utrikesutskottet konstaterar också att det finns mycket starka skäl att verka för att EU inför skärpta sanktioner mot Belarus.

3. Utskottet ser positivt på att sanktioner används som verktyg mot dem som är ansvariga för övergreppen mot utsatta minoriteter och oliktkännande i Kina.
4. Utskottet välkomnar en översyn av evenemangspolitiken och en prövning av förutsättningarna för att inom EU etablera en gemensam linje med USA och överväga om EU ska införa sanktioner mot Kuba.
5. Utskottet bryter slutligen med den djupt oroande Israelfientliga hållning som under alltför lång tid har präglat svensk utrikespolitik.

Varje punkt går som sagt i linje med vad Sverigedemokraterna har önskat och avser fortsätta att arbeta för. Vad vi dock kanske är mest stolta över denna dag är vårt bidrag till att säkerställa att ett enigt utrikesutskott står bakom en terrorlistning av den hänsynslösa och obeskrivligt brutala Wagnergruppen, en fråga som vi även drivit och kommer att fortsätta att driva internationellt. Det här gör vi i solidaritet med alla offer i länder som Ukraina, Mali, Syrien, Sudan, Libyen och Centralafrikanska republiken.

Fru talman! Jag tänkte nu återgå till den svenska Kubapolitiken, som nu förhoppningsvis kan få en rejäl uppgradering. Jag minns det som i går när jag stod här 2019 och i förtvivlan höll ett anförande om varför det var fel att ratificera det redan då djupt kritiserade EU–Kuba-avtalet.

Redan innan ratificeringen saknades krav på förändring, och mänskorskorättsförsvare, journalister eller oppositionella som man sa sig värna om utestängdes. Dessutom innebar avtalet, och innebär fortfarande, att den kubanska kommunistregimen legitimeras och därmed även dess återkommande förtryck.

I dag kan vi glädjas åt att Litauen, föredömligt nog, fortfarande inte har ratificerat avtalet. Det borde inte komma som någon överraskning att förtrycket i diktaturen har fortsatt och i vissa fall till och med ökat, och det borde därför inte vara särskilt svårt att en gång för alla skrota detta avtal. Utskottsmajoritetens inställning att se över detta samt att söka samsyn med USA kan därmed ses som ett stort steg i rätt riktning.

Fru talman! Det finns såklart några frågor i detta betänkande där vi inte är helt överens med majoriteten och några där vi väljer att reservera oss, trots att vi har en förhoppning om att kunna mötas med regeringen i dessa frågor framöver.

Först och främst handlar det om utvecklingspolitikens riktning. Biståndspolitikens mål bör vara att skapa förutsättningar för människor i fattigdom och förtryck att förbättra sina levnadsvillkor och sin livsmiljö utifrån sina grundläggande behov.

Det är med tillförsikt vi kan konstatera att regeringen tar stora kliv för att få till en resultatbaserad biståndspolitik, där man väljer att satsa på kvalitet framför kvantitet och riktar insatserna på några få projekt som kan lyckas snarare än att strö skattemedel över en massa projekt med svaga eller obefintliga resultat.

Det är helt enkelt grundläggande att allt bistånd är effektivt.

Sverige är dock bara ett biståndsland bland flera i EU, varför det är av största vikt att få till en systematisk synkronisering och rollfördelning mellan Sverige, EU och övriga medlemsstater. På så sätt kan de europeiska givarna, utifrån sin respektive kompetens, tydligare fördela samarbetet

med mottagarländerna mellan sig för att bättre matcha mottagarländernas behov.

Fru talman! Sist men absolut inte minst har vi frågan om Iran. Det ligger i hela den fria världens intresse att så långt som möjligt enas om kraftfulla åtgärder mot den islamistiska förtryckarregimen i Iran. Jag tror att de flesta i dag också vet att Sverigedemokraterna nog är det parti som mest av alla står för just detta.

Vi anser därför att regeringen bör verka för att EU och USA ska införa gemensamma sanktioner mot Iran, iranska makthavare och deras anhängare. Om det inte är möjligt att etablera gemensamma sanktioner bör regeringen inrätta skarpa nationella sanktioner som ger Sverige rollen som ett föregångsland och föredöme för andra länder i stödet för det iranska folket i dess kamp mot den iranska regimens systematiska förtryck.

Vidare menar vi bestämt att det inte räcker med sanktioner riktade mot enskilda. Vi ser nämligen hur man från den iranska regimen på olika sätt även har satt klorna i vårt samhälle.

Al-Mustafa International University finansieras och kontrolleras av den iranska skurkregimen. Universitet utbildar shiapräster, forskare, missionärer och andra som sedan skickas utomlands för att sprida och bygga stöd för den iranska regimens ideologi och främja regimens utrikespolitik genom bland annat spionage och påverkansoperationer. Det är en djupt skadlig verksamhet som måste stoppas.

Sanktioner bör införas mot Al-Mustafa International University i dess helhet, vilket innefattar universitetets filialer och samarbeten i Sverige. Det innefattar då även Imam Ali-moskén i Järfälla – det som kallas den iranska regimens de facto-ambassad för hela Norden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 20 om Iran.

Jag vill också visa min uppskattning för Centerpartiet, som i detta betänkande lyfter en viktig fråga, nämligen Azerbajdzjan och behovet av att rikta sanktioner mot ansvariga för aggressionen mot Armenien. Det är onekligen en fråga jag tycker är värd att följa, och jag arbetar gärna vidare med den. Azerernas fruktansvärda brott är oförlåtligt, och det minsta vi i den fria, demokratiska världen kan göra är att stå vid Armeniens sida och göra vårt yttersta för att de som är skyldiga till dessa övergrepp ska straffas.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag tacka alla kollegor och utskottskansliet för det gångna riksdagsåret. Särskilt vill jag tacka alla härliga ledamöter i Tidöpartierna för ett mycket bra samarbete. Även om vi kommer att ses på olika sätt under tiden fram till att nästa riksmöte öppnar vill jag önska hela utskottet och kansliet en trevlig sommar.

Anf. 17 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman och ledamoten Markus Wiechel! Det är tydligt att Sverigedemokraterna för en väldigt nationalistisk utrikespolitik. Att man samtidigt om och om igen tackar för det goda samarbetet med regeringspartierna visar att Sverigedemokraterna nu har ett tydligt inflytande över svensk politik, inte bara när det gäller det som står i Tidöavtalet utan också generellt när det gäller svensk utrikespolitik. Inte minst innehar man rollen som ordförande i riksdagens utrikesutskott.

Markus Wiechel försöker måla upp en bild av att han är emot diktaturerna och diktaturernas hantlangare – jag tror att han till och med använde

det uttrycket – och att andra på något sätt skulle vara för dessa diktaturer. Jag tycker att Markus Wiechel missar en väldigt tydlig skillnad: Det finns enighet när det kommer till exempelvis Ryssland och Belarus, och det finns enighet i synen på Kina – men det finns inte enighet om andra länder.

Detta beror på att Markus Wiechels politik inte innebär ett slag mot diktaturerna och auktoritära regimer utan snarare är ett sätt att pressa länder i en riktning som faktiskt gör att de landar i famnen på Kina och Ryssland. När det gäller land efter land för man en politik som tvingar dem i den riktningen.

Från Sverigedemokraternas sida skär man nämligen rejält i biståndet. Man har pressat regeringspartierna att skära i biståndet, och som en konsekvens av detta kommer Sverige att få minskat inflytande i internationella organ som till exempel FN. Det gör att länder som Ryssland, Kina och andra diktaturer kommer att ta den plats som Sverige tidigare har tagit i dessa sammanhang.

Den politik man är stolt över och hårdfört driver – som man skriver in i utskottets ställningstagande – får alltså i stället den motsatta konsekvensen: Man tvingar fattiga länder att acceptera investeringar från Ryssland och Kina. Man ökar deras beroende och minskar deras möjligheter att slå in på demokratins väg. Det, fru talman, oroar mig.

Anf. 18 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag vill bara förtydliga att jag inte har hävdats att något parti i Sveriges riksdag på något sätt skulle stå bakom diktaturer. Däremot kan jag konstatera att vi när det handlar om kampen mellan demokratiska samhällen och diktaturer oftast brukar stå på den sida där demokratin finns. I replikskiftet med Socialdemokraternas företrädare lyfte jag exempel på en rad olika länder där vi har sett att så är fallet. Jag är medveten om att Håkan Svenneling också har sett detta.

Inte minst när det kommer till Kuba står ledamoten och jag på olika sidor i frågan. Där har jag hela tiden – även 2019, då debatten om EU–Kuba-avtalet ägde rum i Sveriges riksdag – varnat för det som alla exilkubaner, människorättsorganisationer och så vidare varnade för, nämligen att de som skulle försvaras i Kuba, alltså det kubanska folket i form av demokratiaktivister, journalister och människorättsförsvarare, utestängdes från avtalet. Det är inte okej. Mot bakgrund av det var det lönlöst att teckna ett avtal, för det gynnade knappast dem som behövde vårt stöd.

När det kommer till bistånd, vilket ledamoten lyfte, har vi ju haft en tydlig inriktning om att vi ska ha ett effektivt bistånd som verkligen hjälper. Vi ska inte strössa en massa pengar till höger och vänster utan att ha någon kontroll över dem eller lägga dem på projekt som faktiskt inte mynnar ut i någonting positivt. Personligen tycker jag att internationellt bistånd är väldigt viktigt, inte minst för att hjälpa utsatta och inte minst för att på olika sätt främja handelssamarbeten och så vidare. Men då måste man också ha kontroll över vart pengarna går, och det menar jag att Sverige inte har haft.

När det kommer till handel är det också en positiv del i regeringens biståndspolitik att man för samman handelspolitiken och biståndspolitik. Jag menar att det är betydligt bättre än det den tidigare regeringen införde.

Anf. 19 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna driver att Sverige ska skära bort en fjärdedel av sitt bistånd. Det skulle innebära en fjärdedels minskat inflytande i internationella organ som till exempel FN. Nu fick man inte igenom en fjärdedel, utan man fick igenom ungefär 18 procentenheters neddragning. Det innebär i princip ett ökat utrymme för auktoritära stater – som Ryssland och Kina, men även andra – att i stället föra fram sin politik.

När det gäller Kuba vill man föra en politik som innebär en anslutning till den amerikanska misslyckade sanktionspolitik som vi har sett föras i över 60 år och som bara innebär en kollektiv bestraffning av det kubanska folket, i stället för att se att politisk dialog åtminstone gör att man kan sätta press på den kubanska regimen. Jag är ingen anhängare av den politiken, och jag tycker att det är viktigt att kämpa för demokrati varje dag. Men jag är övertygad om att den linje som Sverigedemokraterna vill att Sverige ska föra inte kommer att funka.

Vi ser också att Sverigedemokraternas ställningstaganden gällande andra länder faktiskt inte är ställningstaganden för demokrati. Markus Wiechel nämner Israel och höjer Israel till skyarna, men problemet med den högerextrema regering som Israel just nu har är att den inskränker rättsstatens principer. Det har fått hundratusentals israeler att gå ut på gatorna i protest för just demokrati – inte för politiskt tillsatta domare, som man har kunnat se i andra länder med en tydligt auktoritär och nationalistisk utveckling.

Avslutningsvis hinner jag slänga in ett till land i mixen av olika länder som vi har uppe i denna utrikesutskottsdebatt, och det är Somaliland. Sverigedemokraterna har många gånger lyft fram sitt stöd för Somaliland. Där kan vi se att landets regering – som har ett visst demokratiskt underlag – sedan ett antal månader tillbaka har valt att inleda en militär konflikt. Sverigedemokraterna säger sig stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter, men här backar man faktiskt några som i stället aktivt bedriver militär krigföring för att öka sitt eget territoriella utrymme och sin makt.

Anf. 20 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Återigen: Vad har den så kallade dialog som man säger sig ha fört med Kuba lett till? Man inkluderade alltså inte demokratiaktivisterna och de oppositionella som man borde. Man struntade fullständigt i människorättsförsvaren och struntade i de varningar som kom. Det har ju inte lett till någonting, och mot bakgrund av det är det väl ganska uppenbart att detta är fel politik. Jag ser faktiskt inget skäl att premiera förtryckarstater som inte har det minsta intresse av att förbättra situationen för sitt folk, vilket den kubanska regimen tydligt har visat att den inte bryr sig om.

När det kommer till Somaliland är det en väldigt komplex situation. Faktum är att detta är en fråga vi har drivit i väldigt många år; jag tror att det är i nio eller möjligtvis tio år som vi har försökt lyfta Somaliland som ett ur demokratisk synvinkel praktexempel på Afrikas horn. Landet slår samtliga länder i regionen med råge vad gäller demokratiindex. Sedan är det så att även demokratier begår misstag, och i det här fallet är det en fruktansvärd situation vi ser i området, vilket ledamoten refererade till. Men det har egentligen inte med demokratidiskussionen att göra.

Anf. 21 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag förstod på Markus Wiechels replikskifte med Linnéa Wickman att han söker något slags ideologisk konflikt med socialdemokratin, och den backar vi inte för.

Det Sverigedemokraterna ägnar sig åt just nu är historieförfälskning och desinformation, och vi vet var Markus Wiechel har lärt sig det. Han har rakt av lärt det sig av Trump. Det är så högern i USA agerar: med historieförfälskning och desinformation.

Alla som har läst sin historia vet att det var socialdemokratin – tillsammans med de liberala, ska jag säga – som bröt marken för demokratin i Sverige för 100 år sedan. Alla vet att det var socialdemokratin som tog kampen mot nazismen på 30-talet och som ledde Sverige genom andra världskriget. Där har jag mina rötter, Markus Wiechel – hos Hjalmar Branting, Per Albin Hansson, Tage Erlander och Olof Palme.

Då är frågan: Var har Markus Wiechel sina rötter? Det vet vi ju. Sverigedemokraterna bildades av Gustaf Ekström, som var en av dem som hade jobbat för Hitler och Waffen-SS under andra världskriget. Han flydde med svansen mellan benen hem till Sverige, och några decennier senare var han med och bildade Sverigedemokraterna ihop med skinheads och den tidens vitmaktrörelse.

Jag var själv med och såg era möten i Lund på 90-talet, där ni stod och heilade. Jag vet precis var ni har era rötter.

Jag är stolt över mitt parti och över dess rötter och historia. Är Markus Wiechel stolt över sitt parti och dess historia?

Anf. 22 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Det är en uppenbart besvärad ex-minister som står i talarstolen, och jag förstår det. Han säger sig vara stolt över Socialdemokraternas historia, men om man faktiskt tittar på mycket av det som skett historiskt när Socialdemokraterna har haft makten ser man att det inte är så himla vackert. Jag kan exempelvis ta upp hur Socialdemokraterna agerade under krigsåren och varifrån Hitler fick sina idéer om att stämpla ”J” i judars pass och så vidare, för att inte tala om tvångssteriliseringarna.

Det finns många saker i Socialdemokraternas historia som man inte bör vara stolt över. Jag står dock inte här för att tala om historia, utan jag står här för att tala om nutid. Jag kan konstatera att Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna står på olika sidor i en rad olika frågor. Vi kan klart och tydligt se att Socialdemokraterna har stått närmare diktaturerna, medan Sverigedemokraterna står närmare demokratierna.

Vidare kan jag, med tanke på att Morgan Johansson talade om rötter, säga att mina politiska rötter kommer från det demokratiska partiet i USA. Jag påbörjade min bana i Demokraterna, mot Republikanerna. Så nej – jag har inte lärt mig någonting från Trump, och jag har aldrig gillat Republikanerna som parti. Jag står väldigt tryggt i de värderingar som jag har och alltid har haft, som innebär att jag alltid står för demokrati och mänskliga rättigheter.

Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det spelar ingen roll var Markus Wiechel inledde sin politiska karriär, för vi vet ju alla var den har slutat. Det är hos Sverigedemokraterna han står nu, oavsett om han började att jobba för det demokratiska

partiet. Han har lärt av Trump, för detta är precis så som Trump och Republikanerna gör systematiskt. Det handlar om historieförfalskning och desinformation.

Nu kommer vandringsägnerna om andra världskriget och samlingsregeringens agerande då upp igen. Jag tänker inte gå in i den diskussionen, men jag vet att alla historiker som har granskat de påståenden som Sverigedemokraterna har gjort dömer ut dem fullständigt. Detta är ren och skär historieförfalskning.

Låt oss tala om nutiden! Vad ägnar ni i Sverigedemokraterna er åt just nu? Ni pressar bland annat regeringen framför er när det gäller att undergräva den akademiska friheten; det har vi nyligen fått exempel på. Ni pressar regeringen framför er när det gäller att ge sig på enskilda stats tjänstemän och myndighetschefer. Därmed undergräver ni en förvaltningstradition som vi alltid har haft, som handlar om att skilja på politik och förvaltning.

Internationellt är ni väldigt angelägna om att backa upp auktoritära regeringar, och ibland regeringar som är på väg åt det hållet. Polen och Ungern är två länder som Sverigedemokraterna ständigt håller fram som något slags exempel i den europeiska diskussionen, men vi vet ju att det har gått åt helt fel håll i dessa länder när det gäller den demokratiska inriktningen.

Markus Wiechels inlägg här och hans försök att ta sig vidare i detta replikskifte var ett exempel på att Sverigedemokraterna inte skäms ett endaste dugg för att komma med fullständigt falska och sanningsstridiga påståenden. Detta får vi väl leva med, med det får inte stå oemotsagt.

Anf. 24 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Morgan Johansson inte har kommit med ett enda exempel på något falskt påstående. Han bara hävdar en massa saker och hävdar att saker är falska, men de är inte det. Eftersom det talades om historieförfalskning eller Trumpagerande skulle jag vilja säga att Morgan Johansson är ett tydligt exempel på någon som ständigt sysslar med denna typ av aktiviteter.

Jag vill egentligen inte gå tillbaka till vad som hände under valrörelsen, men det var ingen trevlig valrörelse i höstas. Jag tycker att den var ganska smutsig. Socialdemokraterna kallade till och med till presskonferens för att varna för Sverigedemokraterna som ett hot mot demokratin. De varnade för att ett av Sveriges största politiska partier – ett demokratiskt parti – skulle vara ett hot mot demokratin. Det är vad jag skulle kalla oroväckande.

Anf. 25 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill passa på att påminna utskottet om att ämnet för debatten är utrikesutskottets betänkande gällande verksamheten i Europeiska unionen under 2022.

Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag brukar i den här typen av debatter fråga Sverigedemokraternas företrädare – inte alltid Markus Wiechel – om synen på EU. Denna fråga kommer vi dock att få skäl att diskutera rätt ofta under det

kommande året, så jag tänker inte gå in på synen på EU och möjligheterna att stärka förmågan hos EU just nu. Jag tänker i stället ta upp andra frågor.

En handlar naturligtvis om möjligheterna för EU att terrorlista Wagnergruppen och IRGC, som Markus Wiechel berörde. Utskottets majoritet har ju valt att säga att man sannolikt ser ett behov av att uppgradera EU:s grund för terrorlistning av denna typ av aktörer med statliga kopplingar och att det är en fråga som utskottet kommer att följa.

Fru talman! Jag har läst vissa regeringsunderlag. Jag lät också, med hjälp av riksdagens egen utredningstjänst, göra en undersökning om terrorklassning enligt FN och EU. Det är ju alldeles uppenbart att den autonoma sanktionsregim som EU har bygger på att det finns beslut i något rättsligt organ i något medlemsland eller i ett tredjeland – dock inte i USA, för det anses inte tillräckligt.

Det måste alltså finnas en myndighet i en medlemsstat som har agerat. Detta gör att EU:s möjligheter är väldigt små. Det krävs en terrorlistning av Wagnergruppen, men då krävs det först en uppgradering av den rättsliga grunden. Varför är inte Sverigedemokraterna beredda att stötta den reservation med detta syfte som finns i denna del?

Anf. 27 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att Kerstin Lundgren vet att jag delar hennes uppfattning i den här frågan och att jag också tycker att man behöver se till att få en ny rättslig grund eller på något sätt se över rådande förhållningssätt i denna fråga. Jag har också en skriftlig fråga i just detta ämne som sedan tidigare är inskickad till regeringen.

Anledningen till att vi inte står bakom reservationen är att jag menar att den slår in öppna dörrar. När jag läser utskottsmajoritetens text uppfattar jag det som att man faktiskt öppnar för att se över rådande förhållningssätt. Jag tycker att det räcker. Sedan får vi se om det kommer till något sådant – om inte är jag absolut beredd att gå vidare i den här frågan.

Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det är ju uppenbart att Sverigedemokraternas sannolika syn i utskottet inte är densamma som Markus Wiechels egen uppfattning. Det finns en tydlig skillnad när det gäller hur han ser på vad som krävs i förhållande till vad utskottet säger och vad han kommer att rösta för i morgon. Det finns möjlighet att vara tydlig och rikta ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att man uppgraderar den rättsliga grunden – annars förlorar vi tid, fru talman.

Jag har en annan fråga som skulle vara intressant att få ett svar på, inte minst med tanke på vad som nyss sades om Kuba i talarstolen. Ledamoten Stefan Olsson visste inte riktigt vad man skulle vidta för åtgärder med anledning av Kuba och vad man skulle göra för att nå resultat. Men en sak som Sveriges riksdag förfogar över är ratifikationen. Vi hörde att Markus Wiechel nästan grät för att han tyckte det var så illa när riksdagen skulle godkänna avtalet. Men här finns nu ett förslag om att häva Sveriges ratifikation av avtalet. Varför väljer Sverigedemokraterna att tala om Kuba men inte rösta för att häva ratifikationen?

Anf. 29 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Kerstin Lundgren är medveten om vad utskottsmajoriteten har beslutat, och där har vi fått in delar som vi är nöjda med, som att man ska se över avtalet och, som jag tolkar det, successivt ska lämna det. För vår del är det viktigare att vi får till en reell förändring än att bara reservera sig i ett enskilt ärende. Det är mitt korta svar på frågan.

Anf. 30 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Innan andra världskrigets definitiva utbrott hade Hitler börjat ta territorier av andra, och då fanns det de i väst som var kritiska till att intervensera och sa: ”Vi måste vänta. Vi måste avvakta. Vi får inte vara för aggressiva. Vi får inte provocera Adolf Hitler.” Det fanns de som när kriget var ett faktum fortsatte att säga: ”Är vi inte för aggressiva? Kan vi inte förhandla fred med Hitler? Om vi skickar vapen riskerar vi att förlänga kriget. Hitler har ju inte attackerat oss, så varför ska vi involvera oss i detta?”

Fru talman! Sådana röster har också hörts i konflikter i vår tid. Det är dock uppenbart att de som hade rätt då var de som sa: ”Nej, vi måste stoppa detta direkt. Ger vi ett finger tar Hitler hela handen, hela armen och till slut hela torson.” Det är uppenbart att de som då sa att de skulle skicka vapen och soldater, intervensera och göra allt de kunde hade rätt.

Fru talman! Precis så är det också här och nu. Vi gjorde fel alla vi länder som inte ingrep ordentligt när Ryssland invaderade Krim. Vi gjorde fel alla vi länder som inte reagerade starkare när Kina tog ett hårdare grepp om Hongkong. Vi har gjort fel när vi inte har agerat hårdare mot Kinas förföljelser av och folkmord på uigurer i Xinjiang.

Fru talman! Det är uppenbart att om vi inte stärker banden till de länder som står oss nära ideologiskt och som tror på frihet och demokrati och agerar tillsammans med dem riskerar vi att se tillbaka på den här tiden med samma skam som jag hoppas att många ser tillbaka på tiden före och under andra världskriget. Då bestod axelmakterna av länder som Italien, Japan och Tyskland. Nu är de några av våra absolut närmaste allierade. Om man är tydlig, tar krafttag och agerar går det att ändra historiens gång.

Fru talman! Nu på 2000-talet närmar sig axelmakterna varandra: Kina, Ryssland, Belarus, Iran, Kuba, Eritrea och den palestinska ledningen. Det finns många exempel på det. Kina producerar delar till drönare som skickas till Iran som tillverkar drönarna och ger dem till Ryssland som använder dem för att döda dem som kämpar för friheten i Ukraina. Det handlar om Belarus bidrag till kriget. Det handlar om Palestina som häromdagen ingick ett avtal med Kina och deklarerade att man inte är kritisk till Kinas folkmord på uigurer i Xinjiang. Det handlar om Kuba vars soldater redan finns på plats på ryska sidan i Ukraina och slåss mot oss, vår frihet och vår demokrati genom sitt deltagande. Det handlar om Eritrea som var ett av fem länder förra året som i FN röstade emot att fördöma Rysslands anfalls- krig mot och fullskaliga invasion av Ukraina.

När 2000-talets axelmakter knyter nära band och blir starkare tillsammans måste vi som tror på demokrati och en framtid i frihet där människor får bestämma över sig själva och där länders gränser respekteras göra samma sak. Vi måste luta oss samman. Det gäller USA, EU, Japan, Sydkorea, Australien och Kanada. Vi är och ska vara enade mot Vladimir Put-

ler, som Putin kallas på internet. Han och de andra jag räknade upp utgör våra gemensamma fiender.

Därför är det viktigt att Sverige är kritiskt och tydligt när ledare bryter den gemensamma linjen, till exempel när Macron bröt EU:s linje vad gäller Kina och Taiwan. Därför är det också viktigt att göra saker tillsammans, även om det finns de i utrikesutskottet som är kritiska till att agera samlat. Jag tror att vi behöver ha tuffare sanktioner mot Ryssland. Det är väldigt märkligt att det fortfarande förekommer att väst bedriver affärsverksamhet där, vilket bidrar till Putins krigskassa. Det handlar om att terrorstämpla Wagnergruppen och att fortsätta trappa upp stödet till Ukraina.

Även om Ukraina står närmast oss rent geografiskt handlar det också om att med våra allierade stå upp för andra delar av världen. Det handlar om att stå på USA:s och Taiwans sida i synen på Kina. Det handlar om att uttala stöd och garantier så att Kina inte tänker att eftersom vi inget gjorde åt Krim, Hongkong och Xinjiang kommer vi inte heller att göra något åt Taiwan. Det handlar alltså om att vi allierade är väldigt tydliga när det gäller Taiwan.

När det gäller Kubaavtalet måste vi vara tydliga mot Kuba. Vi behöver ha en gemensam linje med USA och andra vänner. Liberalerna var emot Kubaavtalet från början och är fortsatt det, och vi tycker att det ska rivas upp. Det är märkligt att stöd från oss hamnar i diktaturens händer.

Det handlar om att sluta upp bakom Mellanösterns enda demokrati, Israel, och kräva en demokratisk utveckling i Palestina. Nu närmar sig den palestinska ledningen Kina för att man har det icke-demokratiska gemensamt – detta trots att Kina begår folkmord på muslimer. Det handlar inte om religion utan om att man är emot frihet och demokrati.

Det handlar om att ta tuffare tag mot Iran. Vi står givetvis bakom en terrorstämpling av IRGC; det borde vara en självklarhet.

Fru talman! Det är svåra tider, och då måste man hålla ihop med sina vänner. Därför hoppas jag att vi fortsätter att knyta oss närmare dem som redan står oss nära och fortsätter att göra politiken mot våra fiender tuffare så att vi inte begår samma misstag i framtiden som vi begått historiskt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 31 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Israel har nyligen fått den mest högerextrema regeringen i Israels historia. Den korruptionsmisstänkte Benjamin Netanyahu har ännu en gång tagit makten, denna gång med mer extrema partier än någonsin. För att han skulle kunna få sin regering har extrema partier i bosättarhögen fått makten över viktiga områden som inrikes-, försvars-, bostads- och markfrågor. Bosättarhögen ska nu kunna utöka bosättningarna på ockuperad mark på Västbanken och ytterligare öka trakasserier mot palestinier. Israels nya säkerhetsminister Itamar Ben-Gvir har uppmanat Israel att annektera hela Västbanken, och bostadsminister Yitzhak Goldknopf menar att lösningen på Israels bostadsbrist ligger på Västbanken. Finansminister Bezalel Smotrich, ledare för det ultranationalistiska Religiös sionism, ska enligt den israeliska säkerhetspolisen ha planerat ett terrordåd i Tel Aviv 2005.

Denna gång är inte det israeliska folket tyst. I tusentals har människor samlats för att demonstrera mot regeringens förslag om att politisera rätts-

väsendet, inskränka hbtq-rättigheter, diskriminera den palestinska gruppen i Israel och fortsätta förtrycket mot palestinier på ockuperade områden.

Spontant tänker man att det vore en liberal inställning att stödja demonstranterna som vill upprätthålla demokrati och rättsstatens principer i Israel. I stället ser vi i utskottets texter och delvis i Joar Forssells anförande den trötta argumentationen om att Israel är Mellanösterns enda demokrati, utan ett spår av kritik mot Netanyahu och hans regerings politik.

Liberalerna gör nu samma U-sväng i sin Israelpolitik som tidigare har gjorts i Sverige genom stöd och samarbete med högerextrema krafter utan ett uns av liberala ideal. Jag undrar stilla vad gamla liberaler som Barbro Westerholm hade sagt om detta. Min fråga till Joar Forssell är helt enkelt: Varför ett sådant fokus på att kritisera Palestina när det inte sägs någonting om den negativa utvecklingen i Israel i anförandet?

Anf. 32 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan från Håkan Svenneling. Jag har inga problem med att kritisera Israel, och det känner Håkan Svenneling väl till. Jag var själv nere i Israel och deltog i en av de numera många demonstrationerna mot denna politik, så jag förstår mycket väl vad frågan handlar om.

Vi driver faktiskt att vi ska ha friare domstolar även i Sverige. Vi tycker att det ska vara fria domstolar i Sverige, Israel och USA för den delen, och gärna i Ryssland. Där är det lite längre bort att få igenom den politiken, men vi har inga problem med att kritisera Israels regering för detta.

Fru talman! Jag håller helt med om att det finns mycket politik från den sittande regeringen i Israel som man ska kritisera, och det gör vi också. Som sagt har jag själv varit där och deltagit i demonstrationerna.

Samtidigt är det ett faktum att vi har en situation i världen där de moderna axelmakterna allierar sig och knyter sig samman, kommer närmare varandra och hjälper varandra. När Palestina som ett muslimskt land nu stöttar den politik som Kina för mot uigurerna i Xinjiang ger de en legitimitet åt detta. Jag tycker att man ska vara väldigt kritisk mot det. Det skulle vara en stor styrka internationellt om muslimska länder världen över tillsammans med väst anslöt sig till att kritisera Kina.

Vi har inte hört Håkan Svennelings anförande än, men jag förväntar mig att det kommer kritik mot Palestina och den palestinska ledningen i anförandet, för det behövs. Vi som är demokrater behöver vara enade.

Anf. 33 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Joar Forssell ska alldeles strax få lite kritik mot Palestina och dess regering, men jag börjar ändå med Israel.

Jag tycker att det är jättebra att Joar Forssell nu uttrycker kritik mot Israels nuvarande regering. Jag är väldigt oroad över vart Israel kommer att föra den ockupation som de har bedrivit mot Palestina i över 75 år, om man räknar från den allra första grunden. Problemet är att i det man ser i utskottets ställningstagande och i andra sammanhang är regeringen alldeles för otydlig i förhållande till den extrema utvecklingen just nu i Israel. Man stöder inte dem som kämpar för demokrati utan närmar sig och legitimerar bosättningspolitik.

Israel har varit otydliga om sitt stöd till Ukraina. Man har valt en väldigt tydlig mittenposition mellan Ukraina och Ryssland, där man har starka intressen av att behålla banden till Ryssland. Där borde Joar Forssell driva på Israel om han nu har så goda relationer med dem.

När det gäller Palestina och Kina tycker jag absolut att Joar Forssell har rätt. Jag har själv besökt det palestinska utrikesdepartementet som är en av få vackra byggnader i Ramallah, vilket beror på att den är betald av Kina. Det är ett exempel på hur beroende en regering som den palestinska blir efter 75 år av ockupation. Då blir man beroende av stater som Kina och Ryssland och andra för att man har för få vänner. Därför måste Sverige fortsätta att finansiera till exempel UNRWA, som är FN:s flyktingorgan för palestinska flyktingar – sådant som Joar Forssell och hans regering och andra partier som han samarbetar med kritiserar.

Det som oroar mig med den väldigt svartvita världsbilden i utrikespolitiken är att när ni bestämmer vilka länder som vi ska stödja och alliera oss med och vilka vi ska vara emot så driver ni länder som Palestina och Kuba rakt i famnen på Kina och Ryssland. En sådan utveckling är jag väldigt oroad över.

(Applåder)

Anf. 34 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det är väldigt märkligt när ledamoten Svenneling argumenterar på det sätt som han gör och ändå inte ser vad Vänsterpartiets utrikespolitik gör med relationen till Israel och med Israel.

Vänsterpartiet är ett parti som precis som Sverige står upp för att vi ska ha en tvåstatslösning på Israel-Palestinakonflikten till exempel. Men Vänsterpartiet är också ett parti som inte tycker att Israel ska kunna få vapen att försvara sig med. Det går ju inte ihop. Om man inte har vapen att försvara sitt folk och sitt land med när man har fiender runt omkring sig – terrorsektorer och hela länder – som vill utplåna en, då går det inte att ha en tvåstatslösning, för det kommer inte längre att finnas två länder kvar; Israel kommer inte längre att finnas. Om man har den politiken att man inte ska kunna skicka vapen till Israel blir effekten att de blir beroende av andra i stället för att ha en god relation med till exempel Sverige.

Jag tror att det är bra att utveckla relationerna med Israel för att kunna stödja den del som vill se en ännu mer demokratisk och frihetlig utveckling än vad vi redan har i det landet.

Jag tror också, fru talman, att det är viktigt att understryka att en tvåstatslösning inte kan komma till stånd om det inte finns två demokratiska parter. Sverige har erkänt Palestina som stat, vilket egentligen är lite märkligt, för man har inte kunnat säga vilket område, vilket folk eller vilket styre som avses. Huvudproblemet är ju att det i Palestina inte ens finns någon fungerande stat. Jag frågade den föra regeringen om detta, och de kunde inte svara. Jag frågade också riksdagens utredningstjänst som inte heller kunde svara. Det blir märkligt. Någonstans måste man börja med att sätta tryck på Palestina så att de utvecklas till en demokratisk stat.

Anf. 35 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag EU och den verksamhet som Sverige bedrev i EU under förra året. Det gör vi under en viktig tid. Just nu har Sverige det roterande ordförandeskapet i EU. Ordförandeskapet är inte lika

tungt och viktigt som det tidigare har varit, men regeringen har under det senaste halvåret lett tusentals möten inom EU.

Men samtidigt kan man konstatera att ordförandeskapet i stort har varit mindre lyckat. Det som de flesta svenskarna kommer att minnas från ordförandeskapet, om de alls kommer att minnas det, är nog en gul dunjacka i ett nollgradigt Kiruna. Kanske är det en symbol för en regering som inte går i takt med tiden.

En annan fråga som ofta ställs i debatten är om Sverigedemokraterna har inflytande över svensk utrikespolitik, och så också inom EU. Efter det första riksmötets år är det enkla svaret ja. Även om utrikespolitiken ligger utanför Tidöavtalet är det uppenbart att regeringen på flera punkter anpassat sig till Sverigedemokraterna, vilket jag kommer att återkomma till.

På EU-nivå gnisslar det dock tydligt. Regeringsunderlagets olika inställningar till EU har tydligt skinit igenom under det gångna halvåret.

Vi i Vänsterpartiet har precis som vi brukar skrivit en lång följd motion om vad vi anser om EU och vad Sverige borde göra. Jag ska därför nu redovisa delar av vår EU-politik.

Förändringar behövs på systemnivå. Europa befinner sig i en politisk kris med sjunkande tilltro till regeringar, institutioner och medier.

Vilka beslut som fattas ska avgöras av hur människor röstar i val, inte av EU-byråkrater och lobbyister från storföretagen. EU måste demokratiseras genom att det ges mer makt till de nationella parlamenten, som riksdagen, och mindre makt till EU:s byråkrater och kommissionärer. Regeringen borde därför verka för att lobbyism i EU ska begränsas till förmån för ökat inflytande för de nationella parlamenten.

Samtidigt som lobbyisternas närvaro begränsas måste insynen i EU:s institutioner öka. De folkvaldas roll i demokratin är central, och det är viktigt att medborgarna kan lita på sina folkvalda. Qatargate och skandalen kring ledamoten Eva Kaili visar att EU-institutionerna inte har tagit tag i problemen med korruption. Det måste röjas upp, och ökad offentlighet krävs.

Vi går nu in i en period där EU:s utvidgning på nytt kommer att stå i fokus. Under 2022 ansökte Georgien, Moldavien och framför allt Ukraina om EU-medlemskap. Samtidigt finns det många länder på västra Balkan som är inne i processen.

Vänsterpartiet har en öppen och positiv hållning till detta. Om länder så önskar ska de ges medlemskap i EU. Det europeiska samarbetet måste vara brett och inkluderande.

Flera av de länder som ansökt om medlemskap i EU har dock en historia av omfattande diskriminering och förföljelse av bland andra hbtqi-personer. Erfarenheterna från EU:s tidigare utvidgningar visar att det inte räcker att ansökarländerna uppfyller de formella kraven för ett medlemskap. De behöver också uppvisa ett genuint engagemang för arbetet mot diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Detta måste tydliggöras i EU:s krav på ansökarländerna. Regeringen bör därför arbeta för att skärpa Köpenhamnskriterierna så att det uttryckligen framgår att ett land som diskriminerar hbtqi-personer och kränker deras rättigheter inte kan bli medlem i EU.

Ett land som varit särskilt i fokus för EU:s utvidgning är Turkiet. Det är det land som varit längst inne i EU-processen utan att bli medlem.

Till skillnad från utrikesminister Billström ser jag att det är uppenbart att Turkiet i dag inte uppfyller kraven på demokrati och mänskliga rättigheter. Situationen i Turkiet är nu så pass allvarlig att regeringen bör agera för att EU tills vidare ska frysa förhandlingarna om medlemskap med Turkiet. En frysning av medlemskapsförhandlingarna måste innebära att de politiska och ekonomiska förmåner som tillhandahålls Turkiet genom EU:s förmedlemskapsprogram omedelbart dras in.

EU och den svenska regeringen måste bli tydligare i sin kommunikation med Turkiet. Vi måste vidta åtgärder för att de turkiska myndigheterna ska upphöra med våldet och repressionen mot oppositionen och frige alla som sitter fängslade på politisk grund, som nu räknas i tusental. Dag för dag ser vi hur situationen försämrats. Som exempel kan nämnas Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, som det är oroväckande att Turkiet nu har lämnat.

Det krypande för Turkiet som vi sett under det senaste året måste upphöra. Omvärlden ska inte lägga sig platt för Erdoğan utan i stället aktivt stödja alla som kämpar för demokrati på riktigt i Turkiet.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt och en humanitär katastrof. Stödet från EU till Ukraina behöver vara omfattande och långsiktigt. De stora lån som nu ges till Ukraina riskerar dock att i framtiden skapa en svårhanterlig låneskuld.

Som en del i arbetet med att stödja Ukraina bör regeringen arbeta för att EU ska utse en särskild representant för Ukraina med uppdraget att inta en aktiv roll för att konsolidera insatserna för fred, stabilitet och rättsstatens principer. EU behöver redan nu förbereda sig för dagen då fredsförhandlingar tar fart på allvar.

Rysslands krig innebär att den säkerhetspolitiska situationen i Europa har förändrats och försämrats, vilket kräver internationellt samarbete. Jag anser dock inte att EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik är ett svar på detta behov. EU:s utrikespolitik är inkonsekvent och sätter ekonomiska och politiska relationer framför respekten för mänskliga rättigheter och folkrätten. Detta ser vi till exempel i hur olika man hanterar olika ockupationsmakter.

Kravet på konsensus leder dessutom till att EU ofta hindras från att inta progressiva positioner i viktiga frågor och ofta agerar långsamt och svagt. Det såg vi när Cypern blockerade sanktioner mot Belarus, och det ser vi varje gång Ungern går Rysslands ärenden genom att blockera viktiga EU-åtgärder.

Att införa majoritetsbeslut är dock inte lösningen på detta. Det skulle bara öka risken för att utrikespolitiken kapas av reaktionära och rasistiska krafter i Europa. Lösningen är i stället att göra utrikespolitiken till en strikt nationell kompetens och att stoppa militariseringen av EU. Prioriteringen bör vara att ge EU och Europa en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i världen.

Under det fullskaliga försöket till invasion av Ukraina har Ryssland begått omfattande förstörelse av naturen och den biologiska mångfalden, så kallade ekocidbrott. Det har skett löpande men framför allt genom förstörelsen av Nova Kachovkadammen den 6 juni. Som en konsekvens av Rysslands agerande kommer det att ta lång tid tills naturen och den

biologiska mångfalden återhämtar sig, om det någonsin sker. Därför måste ekocid läggas till som brott i Romstadgan och Ryssland åtalas för ekocidbrott.

I detta betänkande föreslår riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att terrorlista Wagnergruppen under EU:s sanktionsregim för terrorism.

Wagnergruppen är ett företag av legoknektar som bedriver rysk statsunderstödd militär verksamhet i syfte att få det att framstå som om Ryssland inte vore ansvarigt. Wagnergruppen har begått omfattande folkrättsbrott och brott mot mänskligheten i en rad afrikanska länder, där gruppen blivit ett sätt för auktoritära regimer att få militärt stöd och för Ryssland att stärka sin intressesfär. I Ukraina är Wagnergruppen en avgörande del i Rysslands militära insatser.

Sanktionerna mot Wagnergruppen måste därför bli mer omfattande än i dag. Därför är ett beslut på EU-nivå ett viktigt ställningstagande mot Wagnergruppen och mot Ryssland.

Den ryska invasionen av Ukraina och den ryska energikrigföringen har påverkat hela Europas energimarknad och bidragit till skenande elpriser för konsumenter och industri. Det har drabbat länder på kontinenten som misskött sin energiomställning och fortfarande har ett stort beroende av fossil energi. Men eftersom Sverige är EU:s största nettoexportör av energi smittar de höga kontinentala priserna av sig på de svenska energipriserna som därför varit höga, framför allt under vintern.

Därför borde Sverigepriser på el införas och elexporten separeras från elområdena, och därför är det angeläget att reformera hela EU:s elmarknad.

Fru talman! I år är det 75 år sedan fördrivningen av palestinier startade. Det så kallade nakba har påverkat generationer av palestinier. Nakba tog sin grund i imperialistisk politik beslutad över huvudet på det palestinska folket.

Än i dag har omvärlden inte kunnat skapa fred och försoning i området trots att det sannolikt var den initiala ambitionen. Huvudskälet till det stavas den israeliska ockupationen och israeliska politiker som hämtar sin livsluft ur hatet mot ett annat folk.

Dagspolitikens huvudperson i detta är Benjamin Netanyahu, en politiker som överlevt fler politiska kriser än någon annan i över 30 år och i dag leder den mest högerextrema regering som Israel någonsin haft – en regering som hatar inte bara det palestinska folket utan också mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Problemet är att den svenska högern i sin iver att vara höger nu går i Netanyahus ledband. I stället för att se verkligheten och kritisera hans och hans regerings politik och ockupationen och verka för att Sverige ska vara en positiv kraft i regionen drömmer högern om att liksom Trump utan freds-förhandlingar flytta Israels huvudstad till Jerusalem. Man vill inte längre kalla den hermetiska inkapslingen av Gaza för en ockupation och inte längre se skadan israeliska bosättningar på Västbanken gör för att motverka en långsiktigt hållbar fred.

En varaktig fred mellan Israel och Palestina förutsätter att Israel avslutar den folkrättsvidriga ockupationen av palestinska områden och börjar respektera palestiniernas grundläggande mänskliga rättigheter. EU behöver i handling visa att man menar allvar med kritiken mot ockupationen

och bosättningspolitiken samt uppmaningarna till Israel att avstå från alla handlingar som undergräver tvåstatslösningen.

EU borde suspendera det nuvarande associeringsavtalet med Israel och sätta press på Israel att engagera sig i fredsprocessen och upphöra med den apartheidliknande behandlingen av palestinier som sker genom tvångsflyttningar, konfiskering av mark och utomrättsliga avrättningar. Detta borde vara incitament för EU att införa sanktioner mot Israel, sanktioner som ska omfatta ett vapenembargo. Det vore en politik för folkrätten och i förlängningen för fred.

En annan ockupation som strider mot folkrätten är Marockos ockupation av Västsahara. Marocko har lyckats förhala processen för den folkomröstning om Västsaharas självständighet som parterna enades om att genomföra för över 30 år sedan. Situationen i det ockuperade Västsahara är mycket svår, och västsaharierna utsätts dagligen för hot, våld och frihetsberövanden av ockupationsmakten som har total kontroll över området och förhindrar utländska journalister, observatörer och civilsamhällesorganisationer att verka där. Omvärlden behöver nu agera med kraft för att skydda det västsahariska folket. Sveriges regering bör därför verka för att EU ska kräva att den utlovade folkomröstningen om Västsaharas självständighet genomförs.

I dagens betänkande svänger regeringspartierna också om synen på Kuba, men kanske inte så mycket i synen från när de själva var med i något ungdomsförbund. Men att detta nu visar sig vara åsikten från partierna i Sveriges regeringsunderlag är anmärkningsvärt.

På Kuba råder inte demokrati. De mänskliga fri- och rättigheterna är kraftigt inskränkta. Men samtidigt har det kubanska folket i över 60 år drabbats av kollektiv bestraffning i form av omfattande sanktioner från sin amerikanska granne USA. Det är denna avhumaniserade politik utformad i Miami som den svenska högern vill ansluta sig till. Därför vill den nu avsluta EU:s engagemang för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter på Kuba genom den nuvarande politiska dialogen och i stället på nytt skicka Kuba in i famnen på Ryssland och Kina. Det är en kontraproduktiv politik som inte har visat några framsteg på över 60 år. Sverige borde fortsatt stå bakom den EU-gemensamma positionen om att USA:s embargo mot Kuba måste upphöra.

Denna debatt om verksamheten i EU, och särskilt då den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som det här inne finns tydliga anhängare av, visar dagens brister i sig, med den så kallade höga representanten Josep Borrell, en trött högersonne från Spanien. I hans arbete under fyra år har gång på gång bristerna i försöken att ha en gemensam utrikespolitik visats. I stället för att samordna mer borde EU:s medlemsstater gå tillbaka till en ordning med nationell utrikespolitik men med samordning i frågor där EU-enighet finns. Det skulle stärka EU:s röst globalt snarare än att EU framstår som lam och utan handlingskraft.

Fru talman! Vänsterpartiet har 13 reservationer i detta betänkande. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 8.
(Applåder)

Prot. 2022/23:127

19 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2022*

Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Denna debatt handlar inte om Sveriges ordförandeskap 2023. Till detta får vi anledning att återkomma. Men jag är glad över och välkomnar att EU-ministern är här och deltar i debatten.

Denna debatt handlar om EU under 2022. Det var ett år som färgades av Rysslands brutala, oprovocerade och folkrättsvidriga krig mot Ukraina, ett krig där Ukraina försvarar de blågula färgerna för sig och för oss i EU och våra gemensamma värden. Ukraina och EU har stått pall och mött angreppet som förändrade Europas säkerhetspolitiska arkitektur och vår säkerhet under överskådlig tid.

Putin, och många med honom, kalkylerade med att varken EU eller Ukraina skulle stå upp mot aggressorn Ryssland. Putin hade investerat fossil i flera EU-länder. Men Putin misslyckades, och Ukraina och EU lyckades hålla samman. EU införde snabba och kraftfulla sanktioner mot angriparen, aggressorn. EU lyckades samla sig till stöd för Ukraina, såväl militärt, ekonomiskt och humanitärt som till ukrainare på flykt till EU.

Erfarenheterna av kriget och utgången av det kommer att påverka EU och kommande generationer i Europa. Ukraina måste vinna freden, och Ryssland måste i handling visa att de ger upp sina imperiedrömmar och sin vilja att underkupa och kolonisera andra stater. EU måste klara av att hålla samman, visa vägen framåt för Ukraina, Moldavien och Georgien och på det viset förnya vårt uppdrag – EU som fredsprojekt. EU formades på andra världskrigets ruiner och erfarenheter, och detta uppdrag kan vi nu uppdatera för kommande år till följd av Rysslands krig mot Ukraina.

EU är en dröm för många människor – en dröm om frihet, demokrati, mänskliga rättigheter och oberoende rättsväsen. Det är en dröm om respekt och möjligheter – vår union förenad i mångfald. Det finns hot mot våra värden globalt – tveklöst från Ryssland som angriper och vill underminera dem med alla medel. Men det finns också de som angriper våra värden inifrån, även stater. Vi måste klara att möta dessa hot och tillsammans med likasinnade vara exemplet för omvärlden på att demokrati, mänskliga rättigheter, oberoende rättsväsen, jämlikhet, marknadsekonomi, frihandel och klimatsmart tillväxt är framgångsfaktorer.

Centerpartiet har förslag här som vi väljer att inte följa upp, vilket vissa kanske tycker är lite konstigt. Men i det säkerhetspolitiska läge som vi och EU befinner oss i ska vi ta vara på möjligheterna i gällande fördrag för att stärka vår förmåga tillsammans men inte öppna upp för omförhandling av fördraget. Det skulle i nuläget öppna en ny spelplan för alla som vill splittra EU, inte minst Ryssland. Här hänvisar jag till vårt särskilda yttrande i betänkandet.

Fru talman! Sverige var en av initiativtagarna till det östliga partnerskapet. Det kommer nu i ett helt nytt läge med tre länder som antingen är kandidatländer eller har nära kandidatstatus till EU. Centerpartiet välkomnar Ukraina, Moldavien och Georgien precis som övriga kandidatländer baserat på meriter. Men här krävs det också en förnyad analys baserad på Rysslands hänsynslösa krig mot Ukraina och agerande i vårt östliga närområde. Ett omtag från EU är nödvändigt som innefattar stöd till frihets- och demokratikämpar i partnerländerna och till dem som tvingats fly för att kunna fortsätta sin frihetskamp. Centerpartiet ser självklart att det måste gälla även för dem som står upp mot Lukasjenkos väg för Belarus. Men vi har markerat att vi anser att EU officiellt bör utesluta Belarus ur det östliga

partnerskapet så länge nuvarande regim sitter kvar och inte bara låta Belarus avstå.

Fru talman! Wagnergruppen är en terroristorganisation under Putins styre. Den har tillåtits härja alldeles för länge i afrikanska länder, i Syrien, på Krim och i Ukraina 2014 och i dag som en del av den värsta ryska angreppsstyrkan i kriget mot ukrainarna och Ukraina. I dess fotsår har vi sett brott mot krigets lagar och brott mot mänskligheten. Övergripen är att betrakta som klara terroristhandlingar, och gruppen måste därför listas som terrorister och kunna dömas för sina terroristbrott. Problemet här är att FN:s säkerhetsråd är blockerat av Ryssland att föra upp statsunderstödda grupper som Wagnergruppen på sin terrorlista. EU har just för dylika lägen autonoma sanktionsregimer, men då baserat på det som hände den 11 september 2001. al-Qaida och senare Daish har tillförts och behöver nu följas av Wagnergruppen och IRGC. Men tyvärr är EU:s rättsliga grund för detta så smal att det tar emot, och det blir väldigt svårt att nå fram. Därför måste EU, enligt Centerpartiet med flera, initiera en översyn av sin ståndpunkt 2001/931 för att täppa igen den lucka som stater utnyttjar. Det är i dag nödvändigt att Sverige skyndsamt initierar en översyn av denna ståndpunkt. Jag yrkar därför bifall till reservation 14 under punkt 10.

Fru talman! EU ska vara en frihandelsunion, stå upp för handel på likvärdiga villkor och vara klimatsmart. Handel är ett viktigt verktyg för EU:s mjuka makt och för världens klimatsmarta utveckling. Det är angeläget att fler frihandelsavtal kan träffas och färdigförhandlade införas.

EU måste också se partnerskapet med det afrikanska kontinentala frihandelsområdet som vitalt för kommande år. Det handlar om utveckling för de unga i Afrikas 54 erkända länder och att främja att fler ansluter sig till AFCTFA än de 44 länder som redan har gjort det. EU bör främja integrationen och handeln mellan de afrikanska staterna och inleda förhandlingar om ekonomiskt partnerskap med detta frihandelsområde.

Fru talman! Centerpartiet har en reservation om Kuba, vilket har framgått tidigare i debatten. Vi står därför inte bakom det som utskottet anför i Kubaavsnittet. Vi anser att EU behöver se över det avtal om politisk dialog och samarbete som undertecknades 2016. Det har i praktiken verkat i snart åtta år, och det är inte ratificerat av alla länder, tyvärr dock av Sverige. Enligt vår mening måste man av utskottets utlåtande dra slutsatsen att Sverige ska häva sin ratifikation och ansluta sig till Litauen. Därmed skulle vi säkra att vi inte fortsätter att hävda avtalets legitimitet.

Jag vill, fru talman, yrka bifall till reservation 21 under punkt 14. Jag yrkar alltså bifall till två av Centerpartiets nio reservationer i ärendet.

Avslutningsvis vill jag beröra motiveringen vad gäller Israel. Vi delar utskottets bedömning, men vi har också ett tillägg om att vi välkomnar den höga representantens upprepade uttalanden där man fördömt de senaste månadernas eskalerande våldsspiral i Israel och de palestinska områdena. Vi vill inte se någonting som försvårar en återgång till fredsförhandlingar och en tvåstatslösning.

Fru talman! Jag kommer tyvärr att behöva lämna debatten på grund av ett möte med Nordmakedoniens talman. Nordmakedonien är ett av de länder som under 2022 fick möjlighet att efter lång tid som kandidatland äntligen öppna förhandlingar med EU. De har gjort stora insatser för att den dagen skulle komma. Jag hoppas att alla, inte minst ministern, ursäktar mig för detta. Det blir å andra sidan några repliker färre i och med det.

Med det önskar jag kollegorna i utskottet en glad sommar. Tack för i år! Detsamma gäller förstås kansliet.

Anf. 37 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Om mindre än ett år röstar EU:s medborgare i frågor där EU har kommit att spela en alltmer betydande roll, framför allt gällande miljön, klimatet och det vi ska prata om i dag, det vill säga EU:s säkerhets- och utrikespolitik.

EU:s gemensamma utvecklings- och utrikespolitik ska gynna ett EU som kan vara en tongivande röst för folkrätt och mänskliga rättigheter. Vi ska möta en alltmer polariserad värld med demokratiskt samarbete och alliansbyggande för att försvara en regelbaserad världsordning, demokratiska normer och principer med grund i mänskliga rättigheter. Utrikes- och säkerhetspolitiken ska vara jämställd och inkluderande. Den ska fokusera på konfliktförebyggande arbete, fredsbyggande, civilförsvar, bistånd, fattigdomsbekämpning, rättvis handel, medling och diplomati.

Den europeiska säkerhetsordningen är under attack. Rysslands invasion av Ukraina gör att säkerhetsläget försämrats dramatiskt i vårt närområde. Ukraina, ett demokratiskt land i Europa, har blivit invaderat av det auktoritära Ryssland som försöker frånta ukrainarna deras rätt till frihet och självbestämmande.

Fru talman! Putins anfallskrig mot Ukraina är ett fruktansvärt brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Putin skyr inte attacker mot civila mål helt i strid med krigets lagar. Putins krigföring har också redan nu resulterat i att miljontals människor tvingats på flykt, antingen inom Ukrainas gränser eller till närliggande länder, däribland Sverige.

Vi ser hur geopolitiska spänningar och bränsle- och matpriser har stigit globalt som följd. Nu mer än någonsin behöver världen kraftsamla för att tillsammans möta utmaningarna. EU är vårt viktigaste forum för internationellt samarbete.

Det är bra och nödvändigt att västvärldens reaktion på Putins vidriga anfallskrig har varit kraftfullt, men vi måste också hålla ut. Putin räknar med att vi kommer att tröttna och att vårt motstånd trappas ned. Vi kan inte slå oss till ro.

Det finns mer att göra för att strypa Putins krigskassa. Vårt beroende av olja och gas har konsekvenser. För samtidigt som vi stöttar Ukraina med vapen och pengar fortsätter vi som land att köpa rysk fossilenergi. Detta sker snart ett år efter att riksdagen röstade igenom att vi skulle stoppa importen av rysk olja och gas. EU måste också snarast stoppa importen av rysk energi.

Ryssland är ett land som måste betecknas som en internationell sponsor av terrorism. Detta förhållande blir mycket tydligt när verksamheten hos privata militära företag granskas. Wagnergruppens närvaro i Mali, Libyen och Syrien såväl som i Ukraina har lett till förstörelse av kulturarv kopplat till religiösa och kulturella objekt. Det finns en tydlig koppling till trafficking, smuggling av militär materiel och kulturföremål, penningtvätt och därmed transnationell brottslighet.

De konventioner som kränks av Wagnergruppen är bland annat FN-stadgan, deklarationen om mänskliga rättigheter, deklarationen om försvar av mänskliga rättigheter, konventionen mot finansiering och understödjan- de av terrorism, konventionen om tortyr och grymhet, konventionen om

inhuman behandling och bestraffning, respekten för krigets lagar och Genèvekonventionen om behandling av krigsfångar.

EU och världssamfundet kan göra mycket mer för att tydligt stämpla detta konglomerat av företag och organisationer för vad de är, nämligen terrorister. Det enda rimliga är att beteckna Wagnergruppen och övriga internationellt aktiva ryska militära företagskonstellationer som terroristorganisationer.

Fru talman! Ockupationen av Palestina och den diskriminering av palestinier som råder är grundorsaken till våldsamheterna som föder extremerna på båda sidorna av konflikten. Det är civila i Palestina och Israel som betalar priset med sina liv för ett cyniskt maktspel.

Det är pinsamt att se hur EU i dag hanterar Israel och dess förtryck mot palestinier. EU är närmast osolidariskt i sin tystnad. Vi accepterar att om två tolvåriga pojkar – en palestinsk och en israelisk – kastar sten mot varandra på ockuperat område hamnar det palestinska barnet i militärt häkte och ställs inför en militärdomstol utan insyn, medan den israeliske pojken skulle prövas i en civil israelisk domstol – om han ens skulle prövas eftersom han är minderårig och därför med all sannolikhet släpps.

Vi accepterar att en palestinsk familj som har bott i samma by i flera generationer blir hemlös när deras hus rivs för att ge plats åt ytterligare en bosättning så att en israelisk familj, i strid med folkrätten, ska kunna flytta in.

Vi accepterar att israeliska matvaror och andra produkter som producerats på ockuperat område importerats till EU skattefritt, i strid med EU:s egna regler, samtidigt som palestinska varor stoppas och kontrolleras av Israel och sporadiskt tillåts exporteras. Det gör det så oförutsägbart och dyrt för palestinska företag att många ger upp möjligheten att exportera.

Vi accepterar ökat våld och utomrättsliga avrättningar på palestinier på Västbanken där israelisk militär och bosättare undgår rättslig prövning.

Det yttersta ansvaret för att avsluta konflikten fredligt vilar på Israel som ockupant och militärt överlägsen part. En mer aktiv och realistisk europeisk strategi skulle fortfarande kunna göra skillnad. Sverige och resten av det internationella samfundet har ett ansvar för att sätta press på Israel och inte blunda för den israeliska bosättningspolitiken som tillsammans med olagliga vräkningar av palestinska familjer strider mot internationell humanitär rätt, underminerar tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå.

Miljöpartiet vill att Sverige trycker på för att EU i handling ska visa att man menar allvar med kritiken mot ockupationen och bosättningspolitiken samt uppmaningarna till Israel att avstå från alla handlingar som undergräver en lösning.

Associeringsavtalet mellan EU och Israel ger EU ett kraftfullt verktyg att sätta press på Israel att respektera folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Vi anser att regeringen som företrädare för Sverige dels bör motätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område, dels bör arbeta för att EU ska suspendera det nuvarande associeringsavtalet så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och river muren inne på Västbanken.

För att sätta ytterligare press på Israel att engagera sig i fredsprocessen och upphöra med den apartheidliknande behandlingen av palestinier genom bland annat tvångsflyttningar, konfiskering av mark och utom-

rättsliga avrättningar anser vi att regeringen bör ta initiativ till att EU ska införa sanktioner mot Israel och att sanktionerna ska omfatta ett vapenembargo. Att strypa vapentillförseln är ett effektivt påtryckningsmedel, och ett vapenembargo mot Israel skulle också bidra till jämbördighet mellan parterna i konflikten eftersom det i dag inte förekommer någon vapenexport från EU till palestinska företrädare.

Herr talman! Jag läste nyligen i DN att kostnaden för den miljöförstöring som orsakats av Rysslands anfallskrig mot Ukraina enligt uppskattning just nu ligger på 500 miljarder kronor. Att attackera miljön är att attackera människor. Det som pågår i Ukraina är ekocid. Det saknas i dag en effektiv internationell lagstiftning som ger juridiska möjligheter att utkräva ansvar för storskalig miljöförstöring som orsakar allvarliga eller långvariga skador.

För att motverka den utbredda straffriheten för miljöbrott och förstörelsen av livsmiljöer av internationellt intresse behövs ett globalt verktyg med vidsträckt jurisdiktion för att kunna utreda, lagföra och utkräva ansvar för ekocid. Vi anser därför att regeringen bör utreda möjligheten att få till stånd en internationell lagstiftning mot ekocid, företrädesvis genom att lägga till ekocid som brott i Romstadgan.

Herr talman! Jag stöder självklart samtliga våra reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation 15.

Jag önskar alla mina kollegor en glad sommar.
(Applåder)

Anf. 38 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Det gångna året har präglats och plågats av krig och kris. När det ryska anfallskriget kom till Kiev förändras den geopolitiska spelplanen och gjorde Europasamarbetet till något mer, något större. Attacken mot Kachovkadammen för snart två veckor sedan innebär en ny nivå av förstörelse i spåren av Rysslands illegala aggression. Tusentals civila har förlorat sitt hem och sitt levebröd. Hela byar och samhällen har ödelagts, och alltför många har förlorat livet.

EU och dess medlemsstater bekämpar nu samlat ett angrepp på ett grannland som sedan förra året är kandidatland till medlemskap i vår union. Samtidigt har Rysslands brutala och illegala aggression påmint oss om betydelsen av vårt nära samarbete och vikten av vår gemensamma politiska strävan.

Genom EU genomför vi slagkraftigt en grön omställning för att nå våra klimatmål och bli oberoende av fossila energikällor. Genom EU och den inre marknaden kan våra företag växa sig större och mer konkurrenskraftiga. Genom EU värnar vi våra demokratiska värderingar och rättsstatens principer, som är grunden för samhällets utveckling. Vår kraftfulla hantering av de senaste årens kriser bekräftar att vi är starkare tillsammans och att vi kan möta och bemästra det oväntade som en stark och enad union.

Herr talman! Vi tog över EU-ordförandeskapet i en turbulent tid. Regeringen har sedan dess arbetat för att göra EU säkrare, grönare och friare. Dessa ledord reflekterar vår tids stora omställningar. För att lyckas behöver vi kunna hantera omedelbara utmaningar samtidigt som vi står fast vid den långsiktiga inriktningen.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har fått ödesdigra konsekvenser. Förödelsen är omfattande, både av den fysiska omgivningen och i människoöden räknat. Många har betalat det yttersta priset för rätten att leva i fred och frihet.

Kriget har också fått följdverkningar i EU. Den ekonomiska återhämtningen hade precis börjat komma igång efter pandemin när kriget ritade om spelplanen helt. Efter många år med låg inflation sköt plötsligt inflationen och räntorna i höjden. Europa drabbades av en kostnadskris.

Den amerikanska IRA-lagstiftningen, Inflation Reduction Act, skapade en ännu skakigare situation. Det var visserligen välkommet att USA tog ett stort kliv in i den gröna omställningen, men samtidigt uppkom en oro för att europeiska företag skulle lockas över Atlanten med massiva statsstöd. Men som så ofta har de värsta farhågorna inte besannats. IRA splittade varken EU eller den transatlantiska länken. Regeringen satte i stället framgångsrikt fokus på behovet av att utveckla och fördjupa vår egen marknad för att därmed bygga EU:s konkurrenskraft på lång sikt.

I stället för statsstödsrace har EU och USA suttit ned och förhandlat om gemensamma intressen. EU har gått fram med lagförslag om att stärka tillgången på kritiska råmaterial för att förbättra villkoren för den gröna omställningen i Europa. EU-kommissionen har, på svenskt initiativ, antagit en strategi för att stärka unionens långsiktiga konkurrenskraft.

Det är sällan en enkel uppgift att nå samsyn mellan 27 medlemsländer. Vårt samarbete prövas i kris. Samtidigt är det just i kriser som EU visar sin styrka. De senaste åren är ett tydligt bevis på detta. Detta har också präglat det svenska ordförandeskapet.

Herr talman! Det är viktigt att ta ansvar när det är svårt. Sverige tog i bred parlamentarisk enighet ansvar när vi presenterade de fyra prioriteringarna för vårt svenska ordförandeskap: säkerhet och stödet till Ukraina, grön omställning och energiomställning, demokratiska värden och rättsstatsprincipen samt EU:s långsiktiga konkurrenskraft. Som riksdagens ledamöter minns presenterade statsministern prioriteringarna den 14 december förra året här i kammaren.

När ordförandeskapet inom kort når sitt slut kommer runt 150 möten att ha ägt rum i Stockholm och runt om i Sverige, liksom ett par tusen i Bryssel och Luxemburg. Jag vill i detta sammanhang tacka och gratulera riksdagen, som på ett föredömligt sätt stått värd för möten och konferenser i Stockholm, bland annat Cosac. Sverige har företrätt rådet i mängder av förhandlingar och debatter med Europaparlamentet. Själv har jag varje månad tillbringat flera dagar vid plenardebatterna i Strasbourg och Bryssel.

Herr talman! Från dag ett har vår högsta prioritet varit att upprätthålla den styrka och enighet som unionen visat det senaste året och bistå med största möjliga stöd till Ukraina – ekonomiskt, rättsligt, politiskt, humanitärt och militärt. I februari antog EU sitt tionde sanktionspaket för att fortsätta sätta press på Ryssland, och det svenska ordförandeskapet arbetar intensivt med att förhandla det elfte. Vi har beslutat om omfattande ammunitionsleveranser och har inrättat en arbetsgrupp för att klargöra hur frysta ryska tillgångar ska kunna användas för att finansiera återuppbyggnaden av Ukraina.

Arbetet är omfattande och fortsätter på bred front. Allt detta som vi gör för Ukrainas fred och frihet gör vi också ytterst för vår egen fred och frihet. Att stödja Ukraina och det ukrainska folket i deras strävan mot europeisk

integrering är en av våra stora gemensamma uppgifter. Budskapet från den här regeringen, EU:s medlemsstater och EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen är tydligt: Ukrainas framtid ligger i Europeiska unionen.

Herr talman! Säkerhet har också en intern dimension. Därför är det otroligt glädjande att migrationsminister Maria Malmer Stenergård häromveckan lyckades ena medlemsstaterna kring huvuddelarna av migrations- och asylpakten. Under hennes ledning hittades den svåra balans mellan ansvar och solidaritet som EU-länderna länge sökt. Nu kommer vi att lämna över till spanjorerna, som får förhandla fram den slutliga överenskommelsen med Europaparlamentet. I detta arbete kommer regeringen att fortsätta att vara en pådrivande, konstruktiv och pragmatisk part. Vi behöver en fungerande europeisk migrationspolitik.

Herr talman! För det svenska ordförandeskapet har arbetet med den gröna omställningen i stor utsträckning handlat om EU:s klimatpaket Fit for 55. Den nya politiken innebär en betydande ambitionshöjning för vår gemensamma klimatpolitik. Alla beståndsdelar av Fit for 55 strävar tillsammans mot en tydlig övergripande målsättning: att skapa förutsättningarna för att sänka EU:s utsläpp med 55 procent till 2030.

Under det svenska ordförandeskapet har viktiga överenskommelser träffats för att accelerera elektrifieringen av vägtransporter genom en kraftig utbyggnad av laddinfrastruktur och ett stoppdatum för förbränningsmotorer, minskade utsläpp inom sjöfart genom hållbara bränslen, energieffektivisering och mycket mer. EU håller i taktningen i den gröna omställningen, och vi håller takten.

Herr talman! En förutsättning för ett säkrare, grönare och friare EU är respekten för rättsstatsprincipen och våra grundläggande värderingar. Arbetet med att stärka dessa är därför en särskilt viktig del av Sveriges och – vill jag mena – varje ordförandeskap.

I mars ledde jag i allmänna rådet den årliga rättsstatsdialogen. Vi har i allmänna rådet också hållit utfrågningar med Polen och Ungern inom ramen för det så kallade artikel 7-förfarandet.

Senare i dag ska jag delta här i riksdagen vid konstitutionsutskottets konferens om demokratin i Europa. På onsdag och torsdag denna vecka står det svenska ordförandeskapet värd för vårt Stockholmssymposium om demokrati och rättsstaten, dit jag kommer att välkomna bland andra EU-domstolens ordförande Koen Lenaerts och EU-kommissionärerna Věra Jourová och Didier Reynders.

Experter kommer att medverka från medlemsstater och utvidgningsländer, EU:s institutioner, internationella organisationer, civilsamhälle, akademi, medier och andra intressenter.

Jag vill här särskilt understryka regeringens glädje över att också företrädare för riksdagen kommer att bidra med värdefulla insikter och idéer till symposiet.

Allt detta ger mig hopp om att Stockholmssymposiet kommer att ge ett tydligt och varaktigt bidrag till vårt fortsatta arbete med att stärka demokrati och rättsstatsprincipen i EU.

Herr talman! För regeringen har det varit mycket viktigt att genom ordförandeskapet bidra till EU:s politiska riktning de kommande åren. Det var därför som vi valde att prioritera att sätta EU:s långsiktiga konkurrenskraft högt på agendan.

Om EU ska vara en attraktiv marknad för investeringar, innovationer och nya idéer krävs en ny riktning. EU halkar i dag efter USA, Kina och andra stora ekonomier vad gäller tillväxt, produktivitet och investeringar i forskning och utveckling. Den utvecklingen har pågått under årtionden och kommer att kräva många års arbete att vända.

Det första steget i denna riktning togs av statsminister Ulf Kristersson på Europeiska rådet i december förra året när han tog initiativ till att be EU-kommissionen att presentera en strategi för att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft och produktivitet. Det var synnerligen välkommet att EU-kommissionen levererade ett kraftfullt svar på detta den 16 mars i år.

Sedan dess har det svenska ordförandeskapet arbetat med att implementera strategin, med fokus på kärnområden som den inre marknaden, kompetensutveckling, handel och forskning. Dessutom har arbetet skett med en stark inriktning på bättre lagstiftning och minskad regelbörda.

Men det viktigaste arbetet ligger framför oss och upphör inte med det svenska ordförandeskapet. Konkurrenskraftsfrågorna kommer därför att förbli en prioriterad fråga för regeringen och löpa som en röd tråd genom vårt lagstiftningsarbete.

Konkurrenskraftsfrågorna kommer också att vara en central del i vårt bidrag till nästa strategiska agenda, som stakar ut riktningen för arbetet under nästkommande EU-kommission.

Herr talman! Under vårt ordförandeskap har EU fortsatt att pressa Ryssland och stödja Ukraina. Vi har nått en historisk överenskommelse i migrationsfrågan, och vi har arbetat med full kraft för att gå i mål med förhandlingarna om Fit for 55. Samtidigt har vi naglat fast EU:s långsiktiga konkurrenskraft högt upp på den politiska agendan.

Mycket har gjorts för ett säkrare, grönare och friare EU. Vi har två veckor kvar med intensiva förhandlingar, och vår lista med avklarade ärenden blir längre dag för dag. Efter allt detta, när ordförandeskapet är slut, är det vår uppgift att förvalta alla de lärdomar vi gjort och de relationer och den goodwill som vi har skapat under det här halvåret.

Herr talman! Utmaningarna framåt är många. I ett osäkert geopolitiskt läge ska vi samtidigt accelerera den gröna och den digitala omställningen.

Vi ska också förbereda unionen för den framtida utvidgningen som genom det ryska angreppet på Ukraina har kommit att utvecklas till en geopolitisk nödvändighet, inklusive för länderna på västra Balkan.

Det är viktigt att alla, såväl i politiken som i andra delar av samhället, aktivt och frimodigt söker svenska svar på hur EU ska möta dessa utmaningar. Om detta och mycket annat kommer regeringen att återkomma när statsministern till hösten presenterar nästa EU-deklaration.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag rikta ett stort tack till riksdagen för det goda samarbete som jag och mina kollegor har haft under senaste halvåret. Det har också lagt grunden för ett mycket framgångsrikt svenskt ordförandeskap.

Jag har från kollegor i rådet och från företrädare i Europaparlamentet fått mycket beröm för hur det svenska ordförandeskapet lyckats förhandla och driva den politiska agendan framåt. Det berömmet vill jag dela med mig av till riksdagen här i dag.

Anf. 39 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Om tolv dagar tar det svenska ordförandeskapet i EU slut. Jag tror att det är en dag som EU-minister Jessika Roswall längtar lite till. Även om det säkerligen har varit kul lär våren sannolikt också ha slitit lite på ministern. Jag skulle därför vilja önska ministern en skön semester med lite återhämtning och vila.

Men innan vi kommer dit skulle jag vilja höra EU-ministerns tankar om det i vissa delar ändå ganska misslyckade svenska ordförandeskapet i EU. Många svenskar har nog knappt tagit notis om att det har varit svenskt ordförandeskap. Utanför riksdagen har det hängt en banderoll, men så mycket mer har vi nog inte sett.

För många utländska besökare kommer nog ordförandeskapet att vara en gammal industrihangar någon kilometer från Arlanda där de flesta möten har hållits.

Jag kan tycka att det är bra att Sverige i linje med frugala fyrans restriktiva ekonomiska politik skurit ned på pompa och ståt vid vartenda EU-möte.

För det flesta svenskar är nog det mest uppmärksammade under ordförandeskapet sannolikt en gul tjock dunjacka i ett nollgradigt Kiruna. Det kommer att vara det bestående minnet. Det är i varje fall det som det stått mest om i sociala medier.

En bild säger mer än tusen ord. Det är ett välkänt uttryck. Att regeringen inte riktigt har kunnat klä sig efter väder kan vara en tydlig bild på en regering som heller inte riktigt tagit klimatförändringen på tillräckligt allvar.

Jag är ingen stark anhängare av EU. Men när det kommer till klimatområdet har EU och EU-kommissionen tydligt legat i framkant och före den svenska regeringen.

Något som har brustit under ordförandeskapet är transparensen. Som ordförande har Sverige deltagit i förhandlingar och drivit linjer som inte har varit förankrade i normal ordning.

Senaste exemplet är att Sverige har lagt fram ett förslag för förhandling där subventioner till kolkraft underlättas och förlängs. Det är knappast en ståndpunkt som har stöd i Sveriges riksdag.

Därför undrar jag, ministern: Varför har ordförandeskapet gått så här dåligt?

Anf. 40 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr talman! Tack, Håkan Svenneling, för frågan!

Jag delar såklart inte uppfattningen att det har gått så dåligt. Jag skulle vilja påstå att det är tvärtom. Nu bedömer inte jag det. Vi får se om två veckor hur det sammanfattningsvis kommer att bedömas.

Som jag sa alldeles nyss i mitt anförande möts jag av oerhört mycket beröm. Det kommer från alla politiska partier i parlamentet och från ministrar från olika länder som har olika partibeteckningar.

De berömmar det svenska ordförandeskapet för att vi har lyckats med det vi var satta att göra. Vi har fokuserat på våra kärnuppgifter och på att få förhandlingar i mål. Det är vad ett svenskt ordförandeskap gör. Det var också vad vi utlovade att göra, att vara effektiva och professionella.

Nej, vi har inte haft ballonger och pompa och ståt. Det är någonting som jag är stolt över. Jag tror att både europeiska medborgare och svenska medborgare förväntar sig av oss att det vi gör är att förhandla fram och nå resultat i viktiga frågor.

Det var många frågor som togs upp mot slutet. Jag vill lyfta fram en av de prioriteringar vi hade. Det är den gröna omställningen. Vi har häromdagen gått i mål med hela paketet Fit for 55.

Det är någonting som är bra för Sverige och EU och såklart för klimatet. Det har inte varit lätt. Men det är en av de framgångar som vi har haft, förutom alla de andra stora diskussioner och förhandlingar som vi kommit framåt i. Jag delar inte uppfattningen att det har varit misslyckat.

Anf. 41 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! För att ta ett konkret exempel har utrikesutskottet på utrikesområdet flera gånger lyft fram att Iran borde komma upp på utrikesministrarnas möte.

Jag vet att frågan delvis ligger utanför statsrådets ansvarsområde. Men resultatet av ordförandeskapet är att Iran inte har kommit upp till diskussion en enda gång under de sex månaderna.

Det är ett misslyckande för ett land som Sverige som många gånger varit ett föregångsland när det gäller att lyfta fram mänskliga rättigheter.

Jag har svårt att se hur vi från riksdagen skulle ha kunnat agera på ett mer tydligt sätt än att vi vid varje utskottsmöte som vi haft med regeringen har tagit upp frågan och sagt att vi vill att den ska upp på dagordningen.

Sedan är det inte så att Sverige ensamt bestämmer dagordningen för utrikesministrarnas möte. Men om man är ordförande borde man också kunna ha det inflytandet att faktiskt få upp punkten.

Det finns delar i det arbete som EU-minister Jessika Roswall beskriver som är bra. Jag lyssnade själv på en föredragning om de frysta tillgångarna från Ryssland.

Jag ser med stor hoppfullhet framåt på de konkreta förslag som den arbetsgrupp som Sverige kommer att leda en bit framåt, om jag har förstått saken rätt, kommer att kunna komma med. Jag ska inte säga att allt har varit dåligt. Det finns absolut goda exempel.

Det som inger oro inför framtiden är inte nästa ordförandeskap, Spanien, utan det som kommer nästa höst, då Ungern ska få ordförandeklubbans. Under den gångna våren har Europaparlamentariker beslutat att de tycker att Ungern inte ska bli ordförandeland för EU nästa höst. Jag undrar vad den svenska regeringens åsikt och position är när det gäller detta. Kan man bryta så mycket mot rättsstatens principer som Ungern gör och samtidigt bli ordförandeland? Någon gång måste det ju bli konsekvenser av det agerande som vi har sett från Ungern under lång tid.

Anf. 42 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr talman! Det stämmer att FAC med Iran och utrikesfrågorna inte hör till EU-ministerns dagordning. Det är den höga representanten som sätter agendan för de punkterna. Men om jag har förstått det hela rätt har Iran ändå diskuterats på FAC:s möten under våren, och det är en fråga som jag vet att utrikesminister Tobias Billström har tagit upp flera gånger. Han var också tydlig i regeringens utrikesdeklaration för ett antal månader

sedan om vad regeringen har för uppfattning i frågan. Vi står å det kraftfullaste upp mot den iranska regeringens förtryck.

Låt mig bara nämna något om detta med frysta tillgångar. Den svenska regeringen tillsatte en ad hoc-grupp. Vi är väldigt glada över att den har fungerat så framgångsrikt och att den nu sätter agendan framöver. Det har varit väldigt svårt, för det är krångliga juridiska omständigheter. Det är folkrätt som behöver utvecklas. Men det jag ser fram emot är fortsättningen på detta, och jag är stolt och glad över att vi har lyft frågan. Detta gör vi också tillsammans med andra partner runt om i världen.

Vad gäller Ungern har den svenska regeringen som jag sa i mitt anförande bland annat haft en hearing om utvecklingen där. Detta hade jag ett nära samarbete med våra Europaparlamentariker om innan. Om man ska få vara ordförandeland eller inte har att göra med vad som är fastslaget i fördraget.

Jag förväntar mig av alla ordförandeskap att man följer våra gemensamma regler och står upp för våra gemensamma värderingar, rättsstatens principer och demokrati. Jag kommer att fortsätta att följa detta ärende, såklart. Och tack för att jag får vila lite sedan!

Anf. 43 LINNÉA WICKMAN (S) replik:

Herr talman! Tack till statsrådet för att hon deltar i den här debatten! Att slå undan benen för den ryska regimen och dess ambitioner och förutskättningar i både Ukraina och i resten av världen genom ett uthålligt och långsiktigt stöd till Ukraina är och kommer att förbli en av EU:s och våra viktigaste uppgifter.

Ett av de ryska regimen mest effektiva verktyg är den paramilitära Wagnergruppen. Och när utrikesutskottet i förra veckan på begäran av flera partier hade överläggning med regeringen i frågan om terrorlistning av Wagnergruppen i EU – vi sammanträdde med statsrådets kollega, utrikesminister Tobias Billström – föreslog vi socialdemokrater att regeringen inom sex månader skulle återkomma med en rättslig analys av läget och hur ett förslag till en uppdatering av EU:s sanktionsregim för terrorismen skulle kunna se ut, för att man i nästa steg ska kunna driva frågan om terrorlistning och samla stöd för detta i EU.

Detta handlar förstås om att vi vet att den rättsliga grunden när det gäller listningsförfaranden i dag gör det juridiskt svårt att komma åt den här typen av terroristorganisationer. Detta har ju inte minst Centerpartiets Kerstin Lundgren beskrivit på ett tydligt sätt.

I morgon kommer riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att aktivt samla stöd för en terrorlistning av Wagnergruppen i EU. Jag vill därför fråga EU-ministern hur hon ser på tidsaspekten i detta: När bedömer statsrådet att en rättslig analys kan finnas på plats för att kunna samla stöd för en terrorlistning av Wagnergruppen?

Anf. 44 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr talman! Tack, Linnéa Wickman, för frågan! Jag är osäker på om jag kommer att kunna ge ett exakt svar på den ganska specifika frågan. Men jag har tagit del av vad utskottet har skrivit i sitt betänkande och vad som har sagts här i kammaren.

Jag uppfattar ändå att det finns en bred enighet om att det är viktigt att Sverige och EU ska arbeta aktivt för att skapa enighet för att sätta upp Wagnergruppen på terrorlistan. Det är ett arbete som, som jag uppfattar det, har skett ganska brett. Sedan kan vi ju skylla på varandra om vem som var först eller inte. Det viktiga är att vi har den gemensamma uppfattningen.

Regeringen har inlett arbetet med att analysera utformningen av den rättsliga grunden. Men någon exakt tidpunkt kan jag inte säga. Det jag vill säga är att det är en del av det svenska ordförandeskapet att jobba aktivt med Ukraina och för att stödja Ukraina på alla sätt vi kan. Det handlar om att se till att vi får nya sanktionspaket på plats, att ge ekonomiskt och militärt stöd och att också involvera Ukraina i vårt arbete. Vi har tagit med olika ukrainska ministrar på våra möten för att upprätthålla den här diskussionen.

Avslutningsvis: Linnéa Wickman påstod i talarstolen att den svenska regeringen inte hade jobbat aktivt med rättsstatsprincipen. Det är helt felaktigt. Rättsstatsprincipen är en prioritering som vi gemensamt har kommit fram till i riksdagens alla partier och någonting som vi också historiskt har jobbat tillsammans med. Som moderat och som statsråd i regeringen jobbar jag aktivt med detta på alla nivåer. Det Linnéa Wickman sa stämmer alltså inte alls.

Anf. 45 LINNÉA WICKMAN (S) replik:

Herr talman! Nu återstår mindre än två veckor av det svenska ordförandeskapet i EU. Om något har det ju i och med ordförandeskapet blivit tydligt att vi nu har en regering vars EU-politik spänner från ståndpunkten att EU-medlemskapet är en tvångströja som ska utvärderas till uppfattningen att vi bör fördjupa EU-samarbetet och byta valuta till euron. Detta är minst sagt otydligt. Alla dessa linjer kan omöjligt gälla samtidigt. Det blir helt enkelt varken hackat eller malet.

Det är precis detta jag är rädd för när det gäller frågan om Wagnergruppen. Regeringen säger sig stödja en terrorlistning. Det tror jag genuint också att regeringen gör. Men det blir olyckligt med detta när vi också lägger fram förslag för att få en tydlig tidsplan i arbetet och för att regeringen faktiskt ska arbeta fram ett konkret förslag och hitta en rättslig väg framåt. Som jag sa är det juridiskt ganska svårt.

Här kan Sverige faktiskt ta på sig ledartröjan. Jag hoppas verkligen att statsrådet och regeringen kommer att vara beredda att jobba och vara snabbfotade i detta. Jag kan också lova att vi socialdemokrater kommer att fortsätta att pressa på för detta.

Anf. 46 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr talman! Jag kan som sagt inte ge exakt besked om tidsplanen i detta, tyvärr, men det är alldeles uppenbart att vi är överens om att agera skyndsamt och i samförstånd och att detta är en viktig fråga.

Regeringen är beredd att analysera den rättsliga grunden. Det är också viktigt att jobba med sanktioner brett. Det är någonting som vi just nu jobbar hårt med när det gäller det elfte sanktionspaketet, som innehåller många andra delar. I detta är det också viktigt att vi kommer ihåg att jobba för att motverka kringgående av sanktioner, vilket vi har sett behövs i dessa dagar.

Låt mig också säga något om detta med hackat och malet. Jag delar inte Linnéa Wickmans uppfattning. Jag är glad över att det är en borgerlig regering som har varit ordförande under det gångna halvåret, för vi sätter EU-arbetet främst. Vi vet att det är viktigt.

Jag kommer i min framtid – efter att jag har vilat, som Håkan Svenneling sa – att försöka arbeta för att Sverige ska komma in tidigare i processerna och jobba aktivt och vara en partner i EU-arbetet på ett förtroendefullt sätt. Jag hoppas, som jag sa i mitt anförande, att det svenska ordförandeskapet också har gett oss goodwill för att vi ska lyckas tillsammans i detta.

Tack så mycket, och glad sommar!

Anf. 47 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Detta är ett omfattande betänkande med en mängd olika frågor på ett otal områden, så partikollegan Linnéa Wickman och jag valde att dela på jobbet. Vi gjorde det mot bakgrund av att vi anser att det som skrivs i betänkandet om Mellanösternkonflikten och förhållandet mellan Israel och Palestina är så anmärkningsvärt att det förtjänar ett eget inlägg. I praktiken, menar vi, innebär detta en skarp kursändring från regeringspartiernas sida vid sämsta möjliga tillfälle. Regeringspartierna verkar inte ens längre kunna stå upp för EU-linjen i frågan.

Det här är ju en mycket långvarig konflikt, och Sverige har i alla tider hävdat folkrättsliga principer och mänskliga rättigheter i konflikten. Det innebär att man måste lägga press på båda parter. Våldet från båda sidor måste upphöra. På den palestinska sidan måste man bekämpa terrorism, såsom Hamas. Man måste bekämpa korruption, som är ett gift i samhället. Man måste också arbeta för att kunna arrangera nya demokratiska val. På den israeliska sidan måste man lämna ockuperad mark, stoppa de illegala bosättningarna på Västbanken och säkerställa att demokratiska val i Palestina över huvud taget kan hållas. Båda parter måste arbeta för en tvåstatslösning.

Detta har varit Sveriges linje i årtionden, också med borgerliga regeringar. När Carl Bildt var utrikesminister i alliansregeringen 2006–2014 upprätthöll han denna svenska linje. Av allt att döma gör han det också än i dag.

Men nu har man alltså lagt om politiken. I det betänkande som nu behandlas refererar man visserligen till vad andra har sagt, men utskottet vill självt inte längre prata om att Israel ockuperar palestinsk mark. Man riktar ingen kritik mot de illegala bosättningarna, och den enda press man vill lägga på någon ska enligt betänkandet läggas på den palestinska myndigheten, inte på Israel. I denna del är detta ett ensidigt och obalanserat betänkande.

Det var till och med så att EU:s höga representant Josep Borrells uttalande nyligen, där han fördömde det eskalerande våldet, ströks från betänkandet av majoriteten. Visserligen kallade Håkan Svenneling tidigare i debatten Josep Borrell för en trött höggersosse från Spanien, vilket väl får stå för Svenneling, men Borrells uttalande i denna fråga var tydligen så farligt att det inte kunde stå med i utskottsbetänkandet utan ströks av regeringspartierna.

Varför? Jo, förmodligen därför att det i uttalandet nämndes att Israel faktiskt ockuperar palestinsk mark, och det kan man tydligen inte längre förmå sig att säga från högerpartiernas sida – trots att alla vet att det är sant.

Vi kan inte tolka det på något annat sätt än att majoriteten inte längre kan stå upp för EU-linjen när det gäller Israel–Palestina-frågan. Varför stryker man annars Borrells uttalande från betänkandet?

Detta kommer också vid sämsta möjliga tillfälle. Våldet eskalerar, och Israel har fått en regering som är mer högerinriktad än någonsin tidigare.

Vi hör nu uttalanden från Israel som är mycket oroande. Israels nya regering accepterar inte en palestinsk stat. Israels finansminister, som är ledare för ett ultrareligiöst parti och som själv är bosättare, sa till och med nyligen på ett möte i Paris: ”Det finns inga palestinier.” Och accepterar man inte ens att det finns ett palestinskt folk, då accepterar man ju inte heller att detta folk ska ha några som helst rättigheter. Han har också tidigare sagt att han beklagar att inte alla araber kastades ut ur Israel 1948.

Den nya regeringen i Israel går också vidare med att ytterligare bygga ut de illegala bosättningarna på palestinsk mark, med det uttalade syftet att omöjliggöra en palestinsk stat. Det finns redan över 700 000 bosättare. Nu planerar man att fördubbla antalet bosättare på Västbanken till bortemot 1,5 miljoner. Det vore förstås ytterligare ett flagrant brott mot folkrätten. En ockupationsmakt har inte rätt att flytta in den egna befolkningen på ockuperat område för att på det sättet göra ursprungsbefolkningen till minoritet i sitt eget land. Det strider mot internationell rätt.

Samtidigt fortsätter förstörelsen av palestinsk egendom. Palestinier tvångsflyttas, deras egendom förstörs och humanitärt bistånd konfiskeras. Enligt FN har över 1 600 biståndsfinansierade byggnader förstörts sedan 2009.

Vatten används systematiskt för att driva bort palestinska bönder. De förvägras vatten till sina odlingar, samtidigt som bosättersamhällena har fri tillgång till vatten. Uttorkade palestinska olivlundar kan vara granne med bosätтарыområden där man kan fylla sina swimmingpooler och odla apelsiner.

Det är nu viktigare än någonsin att världssamfundet fortsätter stå upp för folkrätten, mänskliga rättigheter, avspänning och en tvåstatslösning där Israel och Palestina kan existera sida vid sida inom säkra och erkända gränser. Jag är också helt övertygad om att de flesta i den israeliska befolkningen vill ha just detta: avspänning, förhandlingar och fred.

För att nå dit måste naturligtvis också palestinerna göra sitt. Korruptionen måste bekämpas som det gift det är i samhället. Hamas måste bekämpas som den terroristorganisation den är. Deras raketattacker mot Israel måste upphöra. Men glöm inte att Hamas inte representerar det palestinska folket! Det är faktiskt tvärtom i många avseenden: Hamas och Fatah är dödsfiender, som vi vet. Det faktum att Hamas kontrollerar Gaza är inte heller ett argument för att Israel ska få fördubbla bosättningarna på Västbanken, i praktiken beslagta palestinskt land och omöjliggöra en palestinsk stat.

Folkrätten är inget smörgåsbord där man kan välja och vraka. Dess principer måste gälla alla stater, överallt. Man kan inte ha olika måttstockar. Vi kan inte acceptera den starkes rätt på den svages bekostnad.

Därför är formuleringarna i detta betänkande mycket anmärkningsvärda. Uppenbarligen kan regeringspartierna nu inte längre stå fast vid den traditionella EU-linje som gällt under så många år i fråga om konflikten mellan Israel och Palestina.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till Socialdemokraternas motivreservat 16 om Israel och Palestina.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

§ 6 Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU26

Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden (prop. 2022/23:109) föredrogs.

Anf. 48 PETER LÖBERG (S):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

I dag ska vi debattera liggande förslag till en ny lag med bland annat nya bestämmelser om polisiära befogenheter i gränsnära områden. Detta är ytterligare en i raden av propositioner som landat på riksdagens bord som den rödgröna regeringen tog initiativ till.

Vi kan som ett tidigt stickspår i denna debatt notera att statsministern under torsdagens frågestund uppvisade en anmärkningsvärd inställning när han ifrågasatte uppgiften att huvuddelen av propositionerna som kommit från Justitiedepartementet sedan regeringsskiftet efter valet var initiativ tagna av nuvarande opposition. Faktum är att 15 av 17 propositioner – exklusive två rapporter, ska tilläggas – huvudsakligen mejslats fram av en socialdemokratisk justitieminister som var uppe i talarstolen alldeles nyligen.

Ett tips till dem som vill visa handlingskraft med lånta fjädrar och göra retoriska motanfall i en frågestund är att det alltid är bra om man bygger det på en saklig grund, i synnerhet när det som i detta fall är lättkontrollerat.

Hur som helst bygger det initiativ vi debatterar i dag huvudsakligen på en offentlig utredning från 2021, *Åtgärder i gränsnära områden*.

I propositionen föreslås lagändringar som ger främst polisen utökade befogenheter vid vissa flygplatser, hamnar och järnvägsstationer och även vid broar för vägtrafik och vid vägar i anslutning till gränsövergångar. Befogenheterna i sig innebär bland annat möjligheter att ingripa för att förebygga brott. Det gäller inte minst den gränsöverskridande brottsligheten, vars verksamhet har många ansikten. Det handlar om stöld av skogsfordon och båtmotorer och om stöld- och inbrottsligor.

Problemet med begränsade förutsättningar att stoppa utförelse av stöldgods har länge påtalats och varit uppe för debatt i den här kammaren tidigare. Vi har tidigare försökt utöka möjligheterna för polisen, men med detta förslag får man än vassare redskap, inte minst när det gäller att använda kamerabevakning i gränsnära områden.

Efter denna lite torra översikt tänker jag försöka mig på en balansakt på slak lina så här inför sommaren. Propositionen är nämligen inte okontroversiell. Här finns förslag som påverkar den personliga integriteten på ett grundligt sätt. Det lyfter flera remissinstanser fram. Även Lagrådet pekar på allvaret i fråga om den här lagstiftningen.

Här finns risker med att profilering kan slå fel. De rättsvårdande myndigheterna får nya redskap som är så kraftfulla att de måste följas upp och utvärderas oerhört noggrant under resans gång. Jag ska vara tydlig: Vi socialdemokrater ställer oss inte bakom propositionen utan att avväga dessa risker. Vi ser dem, och vi har funderat mycket på det. Men vi står bakom propositionen.

I anslutning till det vill jag göra en principiell reflektion om detta. När det gäller det som vi i grund och botten talar om i dag kan vi socialdemokrater aldrig acceptera att vi har ett skuggsamhälle i vårt land.

Å ena sidan ska vi ha ett öppet och starkt samhälle. Då kan inte tiotusentals människor leva i Sverige i ett parallellt system där livet präglas av odrägliga villkor, utnyttjande och godtycke. Det håller inte. Det tänker vi inte acceptera. Å andra sidan måste vi försöka ha även de andra perspektiven i huvudet, inte minst integritetsfrågorna.

Jag har ofta sagt i den här talarstolen att flyktingkrisen 2015 inte var den systemkollaps som många vill hävda. Den var på många sätt en systemsuccé. Det är i svallvågorna av det som den här propositionen måste ses. Vårt land klarade utmaningen att under en oerhört komprimerad tid ta emot många flyktingar. Faktum är att vi under denna tid tog emot fler flyktingar per capita än någon välfärdsnation någonsin gjort. Folk ställde upp, öppnade sina hem och visade praktisk solidaritet. Men det kostade på. Och det blottlade olika brister i våra system under den perioden.

Vi gjorde det för att det var en historisk nödvändighet utifrån moraliska och praktiska perspektiv. Jag är tämligen övertygad om att framtidens medborgare kommer att se på den tiden och tänka att vi trots allt skötte det ganska bra utifrån förutsättningarna. Kanske kommer till och med några politiker att få en plats i Den goda gärningens rum, som ligger några meter från denna kammare.

Ni som lyssnar nu hör att jag försöker stå på två ben samtidigt. Det måste man faktiskt göra ibland. Man måste vila på båda benen. I grunden handlar det om att vi alla kände en frustration 2015. Personligen tyckte jag att det var oerhört frustrerande att höra att flera hundra människor lämnade mottagningshangarerna i Trelleborg och bara försvann in i samhället utan att någon hade registrerat dem eller hade kontroll på vilka de var. Så kan vi inte ha det. Därför kom de skarpere gränskontrollerna, och det var rätt beslut att ta. Det hade jag inga problem med.

Vi kan inte ha en ordning där tolv människor betalar ockerpriser för att få en sovplats på en bäddmadrass och där skrupelfria hyreskontraktshavare håvar in. Vi ser att otryggheten i våra underprivilegierade områden ökar. Inte ens fastighetsägarna vet längre vilka som bor i husen. I inte minst Södertälje, Borås och Malmö har man gjort ett framgångsrikt arbete för att rensa upp i denna svarta marknad. Det är en marknad som vi inte kan ha i ett socialdemokratiskt Sverige.

Vi tänker aldrig acceptera att svart arbetskraft utnyttjas på våra byggen, transporter eller restauranger. Vi kan inte ha en situation där en människa kan ligga avliden på grund av en arbetsplatsolycka och de andra på ar-

betsplatsen, varken arbetstagare eller entreprenör, inte har någon aning om vem personen är och inte tar ansvar för någonting. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera.

Det är i det ljuset vi måste se de förslag vi diskuterar i dag. Detta innebär en utvidgning av statens möjligheter. Ett konkret förslag är att man har möjlighet att utöva tvångsåtgärder i form av kroppsvisitation för att fastställa identiteten hos någon som vägrar att uppvisa pass eller identitetshandling. Det ska då ske på samma sätt som vid inresekontroll enligt EU:s gränskodex. Det anser vi är en proportionerlig åtgärd visavi integritetsaspekten.

Vardagsrasismen har ökat i vårt samhälle. Därför finns farhågan när det gäller profilering. Vardagsrasismen skapar sår som många gånger aldrig läker. Men svensk polis och tull är världens bäst utbildade och vilar på en stark och trygg värdegrund. Min bild är att man har dragit lärdom av tidigare inre utlänningskontroller och de avarter som stundom uppstod i de sammanhangen. Även här kommer vi att följa utfallet mycket noga.

Herr talman! Avslutningsvis – begreppet ordning och reda må vara daterat språkligt, i viss mån kanske också innehållsmässigt, och uppfattas som lite omodernt. Men vi socialdemokrater tar risken att vara den stränga väktaren av ett perspektiv där samhället ska ha koll på saker och ting. Vi måste ta tuffa beslut, men vi måste ta dem med respekt för de människor som drabbas. Bakom varje hinder, avslag, kontroll och verkställighetsbeslut finns det trots allt en människa vars drömmar kanske krossats.

Anf. 49 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Herr talman! I åtta år tilläts stöldligor fortsätta plundra Sverige. I åtta år tilläts den illegala invandringen fortsätta. I åtta år tilläts vapensmugglingen pågå i stor omfattning.

Att Socialdemokraterna under åtta år åstadkom en utredning tror jag imponerar måttligt på väljarna. Det är först nu vi får en lagstiftning på plats, tack vare en vässad proposition från regeringen.

Ardalan Shekarabi gav i dag uttryck för viss självkritik på det kriminalpolitiska området. Ser ledamoten Petter Löberg någon anledning att vara kritisk till Socialdemokraternas senfärdighet i denna fråga?

Anf. 50 PETTER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Först måste man vara härligt besserwisrig och säga att det aldrig har varit tillåtet att ägna sig åt stöld och smuggling av stulet gods och liknande. Vi har haft en skarp lagstiftning, men vi har inte haft förmågan att nå ända fram. Där får hela samhällskroppen, inklusive politiken och socialdemokratin, vara självkritiska och säga att vi ibland inte har nått ända fram.

Vi har gjort så gott vi har kunnat. Vi har gjort historiskt stora satsningar på de rättsvårdande myndigheterna. Det finns inte något annat fall i vår historia där det har satsats så mycket som vi gjorde från 2014 fram till att vi lämnade över stafettpippen till den nuvarande regeringen. Aldrig någonsin har vi gjort så stora utbyggnader när det gäller utbildningar, resursallokering, straffskärpningar och vässade redskap. Aldrig någonsin har det funnits så många propositioner inom det rättspolitiska området som under den socialdemokratiskt ledda regeringen.

När vi kom till Rosenbad 2014 – jag var med vid den tidpunkten – var det närmast tomt på utredningar på departementet. Det kan tyckas lamt med en utredning som ligger och skvalpar och väntar på att bli ett skarpt förslag. Men utan en utredning blir det i vårt välfungerande samhälle inga propositioner så småningom. Det underlagsarbetet var det totala brist på. Dessutom var den dåvarande polisutbildningen nedrustad. Under ett år hade man dragit ned med 90 procent till och med.

Vi är i allra högsta grad stolta över det som uträttades under de åren. Är vi stolta och tror att vi har nått fram? Absolut inte. Jag kan garantera ledamoten Fredrik Kärholm att jag är rädd att vi kommer att stå här igen om fyra år och att samhällsutmaningar inte kommer att saknas då heller.

Anf. 51 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Herr talman! Jag uppskattar att höra från en socialdemokratisk riksdagsledamot att man konstaterar att man inte gjorde tillräckligt under den föregående mandatperioden.

Många andra länder har haft den här typen av lösningar, till exempel kameraövervakning för att kartlägga registreringsnummer och identifiera riskfordon för att kunna göra mer riktade, selektiva kontroller. Den typen av lösningar har funnits väldigt länge.

Jag får berömma Socialdemokraterna för att man har haft en god ambition under de gångna mandatperioderna, men vi får lov att konstatera att man inte gjorde tillräckligt. Nu ser jag framför mig att vi kommer att göra tillräckligt.

Anf. 52 PETTER LÖBERG (S) replik:

Herr talman! Jag tror att politiken generellt sett behöver vara lite mer ödmjuk inför de samhällsutmaningar och de problem som finns. Hade det inte förekommit skjutningar och problem med stöldlikor eller våld i nära relationer hade vi kunnat ägna oss åt någonting annat än rättspolitik. Men så länge vi ser utmaningarna kommer vi naturligtvis att göra allt vi kan för att tillsammans med den nuvarande regeringen diskutera olika lösningar.

Vi har sträckt ut handen och kommer självklart att fortsätta göra det. Jag tror också att det finns ett stort egenvärde i att man har de här diskussionerna över blockgränserna. Det perspektivet ligger i vårt socialdemokratiska dna. Så gör vi när det gäller alla stora, långsiktiga politikområden.

Vi behöver prata över blockgränserna, hitta lösningar över blockgränserna och hitta gemensamma lösningar på de problem som samhället har.

Det behövs ödmjukhet och en stor portion öppenhet inför den redskapslåda som uppenbarligen behöver öppnas för att klara utmaningarna, och det gäller inte minst det brottsförebyggande arbetet som jag vet att också ni för första gången har börjat diskutera. Det har varit ganska ensamt att prata om förebyggande insatser, men nu ser jag med stor glädje att även den sittande regeringen försöker ha de här perspektiven. Detta kommer nämligen inte att lösas med repressiva åtgärder eller kameror, utan det behöver lösas på andra sätt.

Anf. 53 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Det vi diskuterar nu är regeringens förslag till en ny lag som riktar sig till Polismyndigheten och i viss utsträckning också till Kustbevakningen, Säkerhetspolisen och Tullverket och ger dem utökade befo-

genheter i gränsnära områden. Syftena är dubbla. De är både att kontrollera utlänningars vistelserätt och att bekämpa brott i gränsnära områden. Det handlar om kroppsvisitationer, husrannsakan och rätt till kamerabevakning av bilar i gränsnära områden.

Vad menar man då med ”gränsnära områden”? Jo, flygplatser och hamnar som har direkt förbindelse med utlandet för kommersiell gods- eller passagerartrafik. Det gäller även järnvägsstationer som har direkt förbindelse med utlandet för kommersiell passagerartrafik, broar för vägtrafik till eller från utlandet och gränsövergångsställen på allmänna vägar.

De flesta associerar gränser med södra Sverige, tror jag. Men gränsen mot Norge är hela 1 620 kilometer lång, från Idefjorden i Bohuslän till Trekröset i norr. Här finns mängder av vägar som är allmänna och som korsar gränserna. Vi har också ett antal gränsövergångar till Finland. De är inte lika många men finns till exempel i Haparanda och på några öar. Med Danmark är det lättare – där går gränserna i regel i vattnet, förutom på Öresundsbron.

Vad innebär då detta? Jo, att det finns väldigt många människor som pendlar över gränserna för att nå sina arbeten. Det innebär även att folk av olika etniciteter behöver korsa gränserna för att få sin dagliga inkomst.

Jag ger den här bakgrunden för att visa att detta är ett ganska stort och omfattande reformförslag. Vänsterpartiet motsätter sig lagförslaget, och jag yrkar bifall till vår reservation som har nummer 1 och som innebär avslag på propositionen.

Vänsterpartiet är i gott sällskap när det gäller att kritisera förslaget. Tunga remissinstanser gör det också: Diskrimineringsombudsmannen, Justitieombudsmannen, Justitiekanslern, Stockholms universitet och Civil Rights Defenders. Därtill kommer stor tveksamhet från ytterligare remissinstanser, bland annat Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten.

Texterna som propositionen innehåller kopplar utlänningar till brott och kriminalitet. Migrationen utmålas som en risk. Den föreslagna lagen avser åtgärder mot så allvarlig gränsöverskridande brottslighet som människohandel, terrorism och våldsbrott jämsides med åtgärder för att kontrollera utlänningars vistelse i landet. Brott mot inrese- och uppehållsbestämmelserna uppfattas och stämplas som gränsöverskridande brottslighet.

Vänsterpartiet och många andra har – tyvärr återigen – haft anledning att framföra betänkligheter för att rättssäkerheten åsidosätts och ser särskilt en risk för diskriminering genom den profilering utifrån ras eller etnicitet som troligen kommer att uppkomma. JO reagerar på detta och menar att kraven är alldeles för lågt ställda för befogenheterna att kontrollera vistelserätt och förebygga brott.

JO skriver: ”Jag ser en risk att de gränsnära områdena blir en form av visitationszoner där var och en kan bli föremål för tvångsåtgärder utan den urskiljning som lagstiftaren avsett. Risken framstår som särskilt beaktansvärd vid tågstationer där ett stort antal människor vistas i olika syften.” JO lyfter alltså särskilt fram risken för diskriminering och etnisk stämpling, vilket naturligtvis är oacceptabelt i både JO:s och andras ögon. Justitiekanslern anser att förslaget är oproportionerligt och kraven inte tillräckliga för att säkerställa att man inte hanterar det här godtyckligt och diskriminerande.

Stockholms universitet markerar också risken för diskriminering och att vi kränker både regeringsformen och de europeiska konventionerna om skydd för de mänskliga rättigheterna.

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten oroar sig för att vi återigen har hamnat på ett sluttande plan där vi tillåter fler och fler saker att hända utanför förundersökningarna.

Lagrådet har också varit kritiskt och studsat inför vissa formuleringar. De fick – dessbättre, får jag säga även om jag är emot lagen – delvis gehör för vissa skrivningar. Man markerar att kontrollerna ska vara selektiva och att de inte får vara systematiska, och de orden ingår numera i den föreslagna lagtexten. Men Lagrådet är fortsatt kritiskt till att regeringen får bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter.

Det finns också kritik mot vad som är vaga uttryck och svårt att definiera i lagen. Det första är naturligtvis hur vi vet att någon är utlänning. Det gör vi inte, men vi kanske tolkar vissa saker som att man antas vara utlänning. Här börjar risken för att fördomar och förutfattade meningar slår in, och man vet inte om man har tolkat rätt förrän man kanske har fått se dokumentation i form av id-handlingar. Det här blir en selektiv inre utlänningskontroll, till exempel utifrån riskprofiler eller den enskilde tjänstemannens kunskap och erfarenhet, skriver regeringen. Då ska det också finnas möjligheter till kroppsvisitation.

Det man också har grunnat över är om det här förslaget kommer att drabba barn. Dagens lagtext gör ingen urskillning mellan vuxna och barn. Det kan handla om misstanken att någon är utlänning eller att någon utövar en brottslig verksamhet. Då ska man försöka bedöma omständigheterna i den konkreta situationen.

Låt oss titta på praxis, vad man har accepterat som kriterier. I propositionen, och i betänkandet, anger man att det i praxis har räckt att en tjänsteman subjektivt bedömt att den resande ser nervös ut och att det skulle vara tillräcklig grund för att tillämpa befogenheterna – enligt en JO-bedömning.

Detta är väldigt lösligt. Förslaget handlar också om något som förvånar mig, nämligen att man ska kunna omhänderta pass och id-handlingar för att få större möjligheter att skicka tillbaka personen om denne är utlänning. De besluten får inte överklagas. Det framstår som oerhört rättsosäkert och blir ytterligare en anledning för mig att yrka avslag på propositionen.

Anf. 54 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag lyssnade med stigande förvåning på Gudrun Nordborg. Det var någon form av misstänkliggörande mot de brottsbekämpande myndigheterna, som tydligen skulle utöva strukturell rasism som innebär att de misstänkliggör människor. Det finns klara och tydliga anvisningar i regelverket om hur kontrollen ska göras.

Hur ska en inre utlänningskontroll, Gudrun Nordborg, fungera enligt Vänsterpartiets sätt att se det?

Anf. 55 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Jag tror att vi ska lita mer på de system som redan existerar. Det finns möjligheter att ingripa vid misstankar om brott, och de kan användas.

Förslaget är en oerhörd utvidgning för bland annat kameraövervakningen vid alla övergångarna, som slår mot alla. Det är inte enbart fråga

om dem vi ”misstänker” för att vara utlänningar eller brottslingar. Man registrerar och har rätt att behålla uppgifterna i sex månader.

När det gäller kontakten person till person vet vi dessvärre av erfarenhet att både fördomar och förutfattade meningar kan påverka. Jag vill tro att majoriteten av våra svenska tjänstemän inte är rasister, men det finns uppenbara bevis på att sådana också förekommer. Jag skulle vilja vara garanterad så att detta inte drabbar vare sig gemene man eller den som är utlännings.

Anf. 56 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Genom åren har det funnits ett system där åtgärderna har förbättrats. Det finns också krav på dokumentation, och det finns krav som styr under vilka förutsättningar man kan stoppa och kontrollera en person. Det sker kontroller på arbetsplatser för att se om det finns svartarbete och så vidare utan att det finns en konkret brottsmisstanke. Men det är tydligen accepterat i de fallen.

Det känns som att Vänsterpartiet och Gudrun Nordborg diskvalificerar de brottsbekämpande myndigheterna och den professionalism som kännetecknar dem. Ett och annat misstag begås säkerligen, och kommer att så förbli inom alla yrkesgrupper. Men det är brist på respekt att man inte utgår från att de gör ett professionellt arbete utan i stället pekar på riskerna.

Det var därför jag begärde ordet. Jag tycker att det är en diskvalificering och nedgradering av våra brottsbekämpande myndigheter och de enskilda individer som jobbar med uppdragen – de är svåra och ska balanseras.

Anf. 57 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för ytterligare frågor från ledamoten.

Jag skulle kunna vända på detta och säga att det finns lagregler i dag som möjliggör kontroll samt brottsförebyggande och brottsuppklarande verksamheter. Där vill jag sätta kraft och tillit, och där finns växande kapaciteter på olika sätt. Vi kan kartlägga och följa upp på ett bättre sätt än tidigare.

Jag ser detta som icke nödvändiga kompletteringar. Sådana tillägg till vårt rättssystem underminerar rättssäkerhet och tillit. Det är några av de saker som jag uppfattar som honnörssord i det svenska offentliga systemet.

Anf. 58 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden*.

I och med att rörligheten över gränserna har ökat har Sverige fått ett allt större problem med att utlänningar olovligen uppehåller sig i landet. Sverige har i dag stora problem med ett skuggsamhälle där många människor som inte har rätt att vistas i Sverige befinner sig, och det är en miljö som medför mycket kriminalitet.

För att polisen effektivt ska kunna bekämpa brott behöver de få utökade möjligheter till att använda tvångsmedel, exempelvis kroppsvisitation och husrannsakan även i förebyggande syfte.

Vi behöver få ett slut på den defensiva hållningen gentemot grovt kriminella utlänningar, som varit vägledande under alltför lång tid. Tveksam-

het och otydlighet från statens sida skickar signaler till brottslingar att Sverige varken har mod, kraft eller vilja att stoppa individer som olovligen befinner sig i landet.

Dagens regelverk ger inte polisen tillräckliga möjligheter att ingripa mot den gränsöverskridande brottsligheten. Det krävs en särskild anledning för att polisen ska få utföra kontroller mot individer som misstänks olovligen vistas i landet. I praktiken är det svårt att bygga upp en sådan misstanke, och det finns därför ett påtagligt behov av att utöka möjligheterna att använda tvångsmedel i vissa situationer.

Tanken med den föreslagna lagförändringen är att den ska ge polisen utökade befogenheter i gränsnära områden där det finns ett stort behov av att kunna kontrollera utlänningsars vistelserätt och bekämpa brott. Viktigt att framhålla är att en utökning av kontroller kommer att vara proportionerlig och ske genom underrättelseinformation, riskprofiler, tips och så vidare. Dessutom ställs krav på att misstankegraden för ingripande, även i förebyggande syfte, ska vara fängelse i mer än ett år.

Fru talman! Internationella ligor står i dag för en stor andel av tillgreppsbrottsligheten i Sverige. Olovlig vistelse i landet medför problem som gränsöverskridande brottslighet, som dessutom många gånger bedrivs i organiserad form, vilket medför både otrygghet och stora kostnader för Sverige.

När det gäller annan gränsöverskridande brottslighet är det genom smuggling som kriminella grupperingar förses med en stor del av de vapen som används vid skjutningar och även den narkotika som säljs i landet.

Vi ser varje dag dess konsekvenser, och oförmågan att sätta hårt mot hårt leder till mänskliga tragedier och ett lidande som kunde ha stoppats. Jag hoppas innerligt att alla de politiker som aktivt motsatt sig en tuffare och hårdare politik har vaknat upp. Detta är inte en tid när Sverige behöver en Törnrosasömn. Vi måste resolut visa samtliga kriminella element vad som gäller. Det är hit men inte längre från och med nu.

Fru talman! Ett mer effektivt arbete i gränsnära områden, med möjlighet till fler ingripanden från myndigheter, kommer att ha en avskräckande effekt och leda till att Sverige blir ett mindre attraktivt mål både för kriminella och för utlänningsars vars avsikt är att vistas här olovligen.

Individer med brottsligt uppsåt ska, när fingret på kartan hamnar på Sverige, tänka på begränsningar och inte på möjligheter. De ska helt enkelt veta att Sverige har ett nytt förhållningsätt – ett förhållningsätt som innebär att deras tidigare frizon är avskaffad.

Polismyndigheten, Kustbevakningen, Säkerhetspolisen och Tullverket behöver därför ges utökade befogenheter i gränsnära områden. Genom dessa nya befogenheter kommer myndigheterna att få nya möjligheter att ingripa mot enskilda individer för att kontrollera deras rätt till vistelse i Sverige samt för att förebygga brott. Dessa myndigheter kommer även att behöva utökade möjligheter att använda kamerabevakning.

Fru talman! Den nya lagen kommer att gälla även för personer under 18 år. Med tanke på att barn som lever utan uppehållstillstånd i Sverige hamnar utanför samhället och löper stor risk att utnyttjas eller dras in i kriminalitet är det viktigt att även barn ingår i lagförslaget. Jag behöver väl knappast nämna att just detta är av yttersta vikt med tanke på de fruktansvärda brott som begåtts i detta land av personer under 18 år.

Gällande utökad kamerabevakning av trafikflöden kommer det bland annat att ge underlag för ingripanden mot personer som ska föra ut stöldgods eller illegala varor ur landet. Möjligheterna att göra sådana ingripanden kommer att förbättras väsentligt när kamerabevakningen bedrivs inte bara i gränsnära områden utan också vid vägar i närheten av dessa områden. Myndigheterna kan till exempel få information om att ett visst fordon är på väg mot ett område, och då ges tid att förbereda ett ingripande, vilket inte är möjligt i samma omfattning i dag.

Väljarna gav i valet ett tydligt mandat för en politik som en gång för alla skulle göra upp med den tidigare saft-och-bulle-politiken. Vi söker nu en tydlighet, en skärpa och en betydligt högre ambitionsnivå när det gäller att bekämpa brottslighet var den än visar sig. Förslaget är ytterligare ett steg på vägen och ett led i att bygga ett tryggare och säkrare Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 59 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Det sägs ofta att Öresundsregionen ska vara världens mest integrerade region. Människor ska fritt få röra sig, bo på ena sidan och jobba på den andra och åka på konserter, idrottsevenemang eller bara strosa omkring, gå på restaurang och sedan åka hem igen på kvällen. Det är i alla fall en ambition som ofta förs fram av politiker utanför Stockholm, men här i huvudstaden vill politikerna varken satsa på skånsk infrastruktur eller på olika sätt underlätta det vardagliga livet över gränserna mellan Danmark och Sverige.

Fru talman! Vi har levt med gränskontroller från Danmark sedan den 11 november 2015. Då fattade regeringen beslut om att gränskontroller skulle införas och pågå under nästföljande tio dagar. Det är snart åtta år sedan. Gränskontrollerna finns fortfarande kvar. De drabbar pendlare, och de drabbar barnfamiljer som varit på semester i Danmark och som stannas när de kör över mitt i natten med sovande barn i bilen.

Under en tid, från januari 2016 till maj 2017, hade vi även id-kontroller. Det kanske inte är många som kommer ihåg skillnaden mellan gränskontroller och id-kontroller, men de senare innebar att man inte fick komma in i landet eller passera den svenska gränsen utan id-handlingar som styrkte vem man var.

Syftet var att flyktingar utan id-handlingar inte skulle komma in, men det fick också konsekvensen att pensionärspår som turade till Helsingör inte kunde komma tillbaka till Helsingborg därför att de hade glömt passet hemma.

Det fick också drastiska konsekvenser för arbetspendlingen. Tiden från hemmet till arbetet tur och retur kunde utökas med två timmar om dagen, något som naturligtvis fick till följd att integrationen mellan Sverige och Danmark försämrades avsevärt. Id-kontrollerna avskaffades tack och lov, fru talman, men vi får se hur det blir framöver.

Jag har frågat den nya regeringen och justitieministern hur man ser på frågan om gränskontroller och om man har ambitionen att avskaffa dem i framtiden, så som Danmark har gjort vid sina gränser mot både Sverige och Tyskland. Det är ingen överdrift att säga att justitieministern inte verkar överentusiastisk över den linjen, trots att kontrollerna strider mot EUrätten. Tvärtom säger Tidöavtalet att id-kontroller, alltså den värre sortens

kontroller, ska kunna bli det nya normala. Den nordiska passfriheten, som vi har levt med i över 50 år, skulle då vara ett minne blott.

Fru talman! I betänkandet finns förslag om utökade befogenheter för myndigheter att göra utlänningskontroller. Det finns en del där som Miljöpartiet stöder, och det är den del som rör kameraövervakning av fordon och lagringsuppgifter för fordon i gränsnära områden. Det är inte ett ingrepp som skulle skaka om tillvaron för alla som bor eller jobbar på andra sidan eller åker över på andra sätt, utan det är ett sätt för myndigheter att följa flöden och se om en bil kör över Öresundsbron väldigt ofta eller liknande. Det vore till hjälp att få en bättre bild av sådant och även ha täta utbyten av sådana uppgifter mellan myndigheter i Danmark och Sverige.

Vi ser dock risker med andra delar av propositionen. Det handlar om risken för så kallad rasprofilering. Vi är inte ensamma om denna farhåga, utan en lång rad remissinstanser varnar skarpt för detta och har invändningar. Civil Rights Defenders, Justitiekanslern, Justitieombudsmannen, Stockholms universitet och Advokatsamfundet är några som har invändningar av olika slag.

Det ska understrykas att det i dag finns en möjlighet att göra inre utlänningskontroller, vilket ofta görs om det finns en misstanke om att en person inte har rätt att uppehålla sig här. Men nu handlar det om långtgående befogenheter att göra kropps- och fordonsvisitation utan att det finns någon misstanke.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 4.

Anf. 60 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Varje dag fraktar utländska ligor ut tonvis med stöldgods från Sverige. Åt andra hållet, in i landet, forsar vapen. Samtidigt sker en omfattande illegal invandring. År efter år har detta tillåtits att fortsätta, men nu vidtar vi åtgärder. Polisen, Kustbevakningen och Tullverket har fått mer resurser och får nu utökade befogenheter. Sveriges gränser ska skyddas.

Den nya lagen avser utökade befogenheter vid så kallade gränsnära områden. Vi har precis fått förklarat för oss att det handlar om flygplatser, hamnar, järnvägsstationer, broar och vägar som utgör förbindelser med utlandet. Myndigheterna ges med dessa utökade befogenheter nya möjligheter att ingripa mot enskilda för att kontrollera deras rätt att vistas i Sverige och för att förebygga brott. Man får också utökade möjligheter att bedriva kamerabevakning.

Fru talman! Sverige har under lång tid haft ett växande problem med personer som uppehåller sig i landet illegalt. Erfarenheterna från de tillfälligt återinförda gränskontrollerna visar att människor som saknar rätt att vistas i Sverige i stor omfattning rör sig över gränserna. Detta är ett problem.

Regeringen konstaterar i propositionen – och utskottet gör detsamma i sitt betänkande – att det är av grundläggande betydelse att myndigheterna har tillräckligt effektiva verktyg för att kunna kontrollera att personer som vistas i Sverige också har rätt att göra det. Om sådana verktyg saknas hotas i förlängningen principen om en reglerad invandring, som är grunden för svensk utlänningslagstiftning.

Polismyndigheten har sedan tidigare fått i uppdrag av regeringen att prioritera arbetet med inre utlänningskontroller. Med den nya lagen får

polisen också utökade befogenheter att göra sådana inre utlänningskontroller vid gränserna.

Fru talman! Sverige har också ett stort problem med gränsöverskridande brottslighet. Den bedrivs i organiserad form, drabbar hela landet och medför otrygghet och stora kostnader. Enligt polisen står utländska stöldligor för hälften av alla bostadsinbrott och 90 procent av alla bilstölder och stölder av jordbruksmaskiner. Värdena uppgår till miljardbelopp. När det gäller annan gränsöverskridande brottslighet står det klart att det till exempel är genom smuggling som kriminella grupperingar får tillgång till de vapen som används vid skottlossningar.

Fler åtgärder ska nu få vidtas för att förebygga och upptäcka denna typ av brottslig verksamhet när den innefattar brott för vilka är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Det handlar dels om kroppsvisitationer, dels om att söka igenom fordon. Personer som försöker komma undan ska få efterföljas, stannas och kontrolleras. Allt detta är självklara befogenheter, och frågan är bara varför de inte har införts för länge sedan.

Fru talman! Kamerabevakningslagen ställer höga krav för att kameror ska få användas på platser dit allmänheten har tillträde. Att det görs ordentliga intresseavvägningar är rimligt och viktigt. I gränsnära områden är detta intresse dock uppenbart och generellt, och det är därför mycket välkommet att det nu blir lättare att använda kameror vid till exempel broar och hamnar.

Kamerabevakning ska även tillåtas på väg mot gränspassager. Detta ger myndigheterna möjlighet att i förväg identifiera fordon som behöver kontrolleras. Misstänkta fordon kan då identifieras, och ett ingripande kan förberedas så att man till exempel kan hindra att stöldgods förs ut ur landet.

Kameraövervakning av trafikflöden möjliggör också insamling av uppgifter. Nu får man möjlighet att samla in till exempel registreringsnummer för fordon som passerar genom gränsnära områden. Sådana uppgifter ska få sparas i sex månader. Syftet är att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet. Med dessa datasamlingar får polisen väsentligt bättre förutsättningar att göra olika typer av selektiva ingripanden, och man skapar förutsättningar för fler framgångsrika brottsutredningar.

Med dessa utökade befogenheter skapas en ökad risk för ingripanden från myndigheterna. Detta kan förväntas ha en avskräckande effekt och leda till att Sverige blir ett mindre attraktivt mål för vapensmugglare, stöldligor och utläningar som inte har rätt att vistas här.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till propositionen. Den nya lagen och tillhörande lagändringar kommer att bidra till att göra Sverige till ett säkrare land med mindre brottslighet.

Anf. 61 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Att vara politiker är i mångt och mycket att anpassa lagar och regler efter den utveckling som sker i samhället. Vi ska såklart vara både proaktiva och tydligt normerande, och vi ska införa incitament. Men ofta handlar det om att anpassa oss efter en värld i ständig utveckling, med en ständig anpassning från det offentligas sida.

Att upprätthålla respekten för vårt lands gränser och den reglerade invandring vi har, att bekämpa en alltmer gränsöverskridande brottslighet, att ta hänsyn till hur ny teknik används och till nya beteenden och att

anpassa lagstiftningen så att den uppfyller sitt syfte även i nya tider är våra uppgifter här i dag.

Samtidigt som vi gör detta behöver vi ta hänsyn till eviga värden som inte ska förändra sig över tid, såsom människors grundläggande rättigheter och friheter. Det handlar om rätten att inte utsättas för kroppsvisitation, att inte bli diskriminerad och att inte utsättas för kontroller, om det inte finns väl grundade och i lag reglerade skäl för detta. Det handlar om vikten av att besluten är grundade på sakliga skäl och inte på sådant som till exempel utseende, språk eller namn.

Att hitta en balans mellan verkkningsfull lagstiftning som gynnar både det allmänna och den enskilda är det som är viktigt, och det är detta som är avgörande i lagstiftning som den nu föreslagna.

Fru talman! Vi från Centerpartiet delar regeringens bedömning att det behövs ett bättre skydd och fler verktyg för att skydda våra gränser och bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten. Det är också verktyg som upprätthåller de system som ger skydd till behövande och dessutom ger landet nödvändig arbetskraft. Vi ser det som rimligt att i dag ge polisen och Kustbevakningen de nya befogenheter som nu är föreslagna.

Men som jag har sagt vid liknande tillfällen ligger ansvaret nu tungt på regeringen och dess myndigheter att genomföra detta – att använda de verktyg vi ger dem här. Jag vill särskilt betona vikten av att dessa befogenheter inte får användas i större utsträckning eller mer ingående än vad som krävs för ändamålet med åtgärden samt vikten av att dokumentationen av dessa beslut sköts.

Jag har stort förtroende för våra rättsvårdande myndigheter, men jag vill ändå påminna om ansvaret att i det dagliga arbetet göra en balanserad avvägning mellan de repressiva och de rättsstatliga principerna just i de gränsnära områdena.

Avslutningsvis vilar också ett tungt ansvar på regeringen att se till att myndigheterna och medarbetarna har rätt stöd, resurser, verktyg och framför allt ledarskap för att genomföra detta.

Med detta sagt yrkar Centerpartiet bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 62 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens proposition om en ny lag som främst ska ge polisen befogenheter i gränsnära områden. Förslagen syftar till att säkerställa förmågan att kontrollera utlänningars vistelserätt i Sverige och att bekämpa brott i gränsnära områden.

Denna lagstiftning borde egentligen ha varit på plats långt tidigare. Sverige blev 1995 medlem i Europeiska unionen, och där talar man om de fyra friheterna, varav fri rörlighet för personer är en. Några år senare anslöts Sverige till Schengenavtalet och dess regelverk, vilket medförde att de tidigare gränskontrollerna avskaffades. Det blev således lätt för medborgarna i Schengenländerna att resa fritt över landgränserna. Själva syftet är att man ska kunna passera gränserna utan att genomgå person- eller passkontroller.

Att öppna de inre gränserna är den ena sidan av myntet. Den andra är att garantera medborgarnas säkerhet. För den sakens skull medger avtalet att det i praktiken finns interna gränskontroller. I Schengenavtalet anges tydligt att nationella myndigheter, i vårt fall främst polisen, får genomföra

stickprovskontroller antingen vid gränsen eller i gränsområden, om detta sker på grundval av allmän information och erfarenhet och inte innefattar systematiska passkontroller. Så säger avtalet. Samtidigt är enskilda personer skyldiga att medföra vissa resehandlingar, i normalfallet pass eller nationellt id-kort.

Jag menar att Sverige gjorde en missbedömning här. De tidigare gränskontrollerna avvecklades, och polisiära resurser flyttades till annan verksamhet. De kompensatoriska åtgärder som krävdes och implementeringen av ett nytt regelverk i enlighet med Schengenavtalet förverkligades inte. I realiteten blev det mer eller mindre öppna spjäll, där folk kunde resa in och ut utan att riskera att bli kontrollerade. Visserligen avsattes en mindre resurs i underrättelseverksamheten för att jobba med frågan – och då särskilt med fokus på människohandel och människosmuggling – men det resulterade i relativt få operativa insatser.

Ett annat försök gjordes i det så kallade REVA-projektet med inre utlänningskontroll, men det skrotades efter kritik om påstådd rasprofilering och etnisk diskriminering.

I samband med det massiva inflödet av migranter 2014–2015 konstaterades att situationen var ohållbar. Sent omsider fattade man beslut om att införa inre gränskontroller. Dessa förlängs var sjätte månad och pågår fortfarande. Enligt avtalet får ett Schengenland i undantagsfall införa gränskontroller, inledningsvis upp till 30 dagar, om ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller den inre säkerheten föreligger. Men nu är vi, som nämndes här, inne på det åttonde året!

Fru talman! Den lagstiftning som nu föreslås är således helt i enlighet med Schengens regelverk, där polisen och andra brottsbekämpande myndigheter ges möjlighet att få de verktyg och befogenheter som borde ha införts när Sverige anslöt sig till avtalet. Sisådär 20 år i efterhand – bättre sent än aldrig – kan vi konstatera att det nu är på gång.

Men man måste också konstatera att vi annars säkerligen hade haft bättre kontroll över gränspassagera och kanske även till viss del hade kunnat förhindra de senaste årens utveckling med en etablering av den gränsöverskridande och organiserade brottsligheten med dess följdverkningar i form av grova våldsbrott. Vi kanske också hade haft en bättre kontroll över vilka som befinner sig i landet.

Fru talman! Konkret innebär den nya lagstiftningen utökade möjligheter att göra inre utlänningskontroller i gränsnära områden. Kontroller får göras när det finns grundad anledning att anta att utläningen saknar rätt att uppehålla sig i landet eller när det finns annan anledning till kontroll. Fortsatt bygger kontrollerna således på vissa kriterier, som gjorda iakttagelser, underrättelser, riskprofiler, tips och liknande.

Som nämnts och antytts här tidigare gäller fortsatt att inre utlänningskontroller inte får göras enbart på grund av att en person har ett utseende som uppfattas som utländskt eller på grund av att han eller hon talar ett visst språk eller har ett visst namn.

I syfte att fastställa identiteten på en person får polisen eller andra brottsbekämpande myndigheter kroppsvisitera samt göra husrannsakan i transportmedel för att söka efter identitetshandlingar. Det är en naturlig följd om personen inte vill identifiera sig och det finns tveksamheter kring identiteten.

Den gränsöverskridande brottsligheten utgör, som tidigare nämnts, ett stort problem. Stöldgods för stora belopp förs i stor utsträckning ut ur landet. Nuvarande regelverk gör det svårt för polisen att peka på omständigheter som utgör grund för beslut om husrannsakan. Många gånger krävs omfattande spaning och utredning för att avslöja de utländska ligor som rest in i landet i akt och mening att genomföra omfattande stöldturnéer. Förslaget innebär att polisen nu får utökade möjligheter att kontrollera misstänkta fordon och då även att kroppsvisitera och genomsöka fordon i förebyggande syfte.

Likaså är förslaget om undantaget för kravet på intresseavvägning för kamerabevakning välkommet. Det är stora trafikflöden, inte minst på Öresundsbron, som också har nämnts i debatten, där mellan 80 000 och 100 000 personer och runt 30 000 fordon passerar varje dygn. Kamerabevakning är där ett viktigt, och näst intill oumbärligt, hjälpmedel för att hitta personer och fordon av intresse. Automatisk nummerregistrering nämns inte specifikt i förslaget, men det är ett verktyg som är till ovärderlig hjälp för att hitta eftersökta fordon i samband med in- och utpassering vid gränsen.

Som också har nämnts har drygt 16 000 pendlare på Öresundsbron i åtta år fått utstå dagliga kontroller och förseningar på grund av de nuvarande gränskontrollerna. Som boende i södra landsändan välkomnar jag särskilt betänkandet, då tillgången till de föreslagna befogenheterna minskar behovet av de tillfälliga – om vi nu kan anse åtta år vara tillfälligt – återinförda gränskontrollerna vid inre gräns.

Det ger bättre förutsättningar att i framtiden ge andra och effektivare polisiära åtgärder företräde, helt i enlighet med Schengenavtalet och Europeiska unionens tankar om fri rörlighet kombinerad med åtgärder för att säkerställa medborgarnas krav på trygghet och säkerhet.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till propositionen och avslag på föreliggande motionsyrkanden.

Anf. 63 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! I Skåne diskuterar vi mycket kring Öresundsregionen, rörligheten mellan våra länder och möjligheten att jobba, uppleva nöjen och annat. Jag tror att Torsten Elofsson är väl bekant med diskussionerna.

Tre kommuner i Skåne – Landskrona, Helsingborg och Malmö – vill alla ha nya fasta förbindelser över Öresund. I Malmö driver man frågan om en metro, som skulle gå snabbare till Köpenhamn och integreras i deras tunnelbanesystem. Landskrona vill ha en egen sträckning, och Helsingborg pratar om att ha en till Helsingör.

Detta sker alltså samtidigt som det i riksdagen i Stockholm snarare pratas om hur man ska kunna kontrollera mer och försvåra för rörligheten. Därför, fru talman, är jag nyfiken på att höra hur Torsten Elofsson ställer sig principiellt till frågan. Vill Torsten Elofsson och Kristdemokraterna ha fri rörlighet mellan Danmark och Sverige, eller hur ska man tolka de skrivningar som finns i Tidöavtalet om att man ska ha permanenta id-kontroller?

Anf. 64 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Om Rasmus Ling läser propositionen ser han att det framgår där att man öppnar upp för möjligheten att slopa de statiska gränskon-

trollerna och ha en mer flexibel lösning för den inre gränskontrollen. Det är det vi faktiskt pratar om.

Så sent som i fredags hade jag ett möte med chefen för gränspolisens i region Syd, som också ser att det här blir ett betydligt bättre verktyg för polisen att arbeta med. Det finns inget önskemål från gränspolisens sida att behålla den statiska gränskontrollen, utan de vill kunna jobba på ett mer flexibelt och rörligare sätt.

Det kommer även fortsättningsvis att finnas stickprovsmässiga kontroller. Men man kan möjligtvis slippa det stopp som Rasmus Ling känner till, Hyllie, som utgör en försening för pendlarna. Vi får se hur det fungerar. Jag tror att man ska överlåta till polisen att utarbeta de arbetsmetoder som de finner bäst och lämpligast.

Anf. 65 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag tror också att polisen har bäst förmåga att avgöra den typen av saker. Men icke desto mindre fungerar det så att om regeringen säger att detta är någonting som ska finnas, göras och prioriteras kommer polisen att göra det.

Jag har ställt frågan både skriftligt och muntligt under frågestunden till justitieministern om han har någon ambition att ta bort gränskontrollerna, men jag har inte fått något positivt svar. Han har tvärtom sagt att det här är någonting som behövs. Den nya lagstiftningen har varit känd vid de tillfällen som han har fått frågan. En gång är ingen gång, kan man säga, men två gånger är faktiskt något som man måste tolka som ett besked.

Fru talman! Det är ändå någonstans bra att Torsten Elofsson säger att han vill gå åt det här hållet och att detta kan komma att möjliggöra att gränskontrollerna tas bort. Men, fru talman, det är upp till bevis! Regeringen får säga: Nu har vi den här lagstiftningen, och polisen har de verktyg de behöver. Man får möjligheten till kameraövervakning, som vi ställer oss bakom fullt ut. Men snälla – kan inte regeringen och de partier som är regeringsunderlag eller ingår i regeringen sätta ned foten och tydligt säga att den kommer att avskaffa gränskontrollerna så fort som det bara är möjligt?

Anf. 66 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Det finns nog ingen önskan från någon att bibehålla gränskontroller om de inte behövs. Men när de infördes, 2015, fanns det en risk. Och bedömningen har varit att det fortfarande finns en risk för allmänhetens säkerhet och en risk för Sverige som land och att vi behöver behålla gränskontrollerna på det sättet.

Men jag ser också – det antyds i propositionen och av gränspolisens – att man med den nya lagstiftningen kan övergå till en mer flexibel form av inre gränskontroll eller inre utlänningskontroll – man kan leka med orden hur man vill. Men någon form av kontroll måste det finnas när det gäller in- och utresa på olika sätt. Hur den ska utformas kan jag inte ge svar på. Men den nya lagstiftningen ger, som sagt, möjlighet till en helt annan flexibilitet och en annan metodik än vad man har i dag i den statiska kontrollen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

§ 7 Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU27

Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner (prop. 2022/23:106)
föredrogs.

Prot. 2022/23:127
19 juni

*Skärpt syn på brott mot
journalister och vissa
andra samhällsnyttiga
funktioner*

Anf. 67 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Vi ska i dag ta ställning till ett antal lagändringar, bland annat i brottsbalken. Syftet med dessa lagändringar är att stärka det straffrättsliga skyddet för journalister men också för utövare av det som kallas vissa samhällsnyttiga funktioner, det vill säga funktioner som är av central betydelse för vårt samhälle. Det handlar om personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, räddningstjänsten, skola och utbildning.

Det är bra att vi äntligen får detta på plats. Inte minst mitt eget parti, Sverigedemokraterna, har drivit dessa frågor i många år. Vi har dessutom kunnat se ett antal tillkännagivanden som berör just dessa frågor. Det handlar om tillkännagivanden som syftar till att stärka det rättsliga skyddet för just personal inom hälso- och sjukvården men också för personal inom räddningstjänst och skola. Detta är frågor som berör.

Det går inte att helt förebygga hot, våld och kränkningar genom exempelvis arbetsmiljömässiga åtgärder. Därför behövs det straffskärpningar, inte minst för att tydligt visa hur allvarligt samhället ser på brott av detta slag.

Fru talman! I februari hade vi en särskild debatt här i kammaren på ämnet korruption, en månad senare en särskild debatt om hotet mot våra demokratiska institutioner. Jag vill påstå att dessa båda frågor hänger ihop med det vi debatterar här i dag.

Jag vill påstå att det inte är någon som helst hemlighet att de senaste årens väldigt stora invandring, som har skapat segregation och som har skapat splittring, har kommit att förvärra situationen på flera olika plan.

Vi ser det i problematiken med gängkriminaliteten och den organiserade brottsligheten. Det handlar inte minst än en gång om hur gängkriminella med väldigt stort våldskapital till exempel försöker infiltrera politiska partier för att därigenom påverka olika former av beslut, till exempel kommunala beslut. Man använder sig också av olika former av hot för att nå sina mål.

Vi ser det i kraven på att inskränka vår långtgående åsikts- och yttrandefrihet. Det gäller inte minst det krav som vissa framför på att vi ska återinföra blasfemilagar. Det är krav som tyvärr också framförs av vissa politiker.

Vi kan också se hur den fria åsiktsbildningen är hotad genom hot och angrepp mot politiker och inte minst mot personer som arbetar med nyhetsförmedling och annan journalistik.

Om vi har en situation, vilket tyvärr är ganska vanligt förekommande, där journalister till exempel avstår från att rapportera om ett visst ämne på grund av hot om våld eller olika former av repressalier är det naturligtvis oacceptabelt. Det är inte bara ett hot mot individen i sig. Det är också ett hot mot demokratin och hela vårt samhällssystem.

Fru talman! Det handlar dock inte bara om att stärka det straffrättsliga skyddet för journalister. Det gäller som sagt även personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, räddningstjänsten och skolan. Anledningen till det är att det är yrkeskategorier som är särskilt utsatta i sin dagliga utövning. De är alltså utsatta för olika former av hot, ibland till och med våld. Det är en situation som, vill jag påstå, har blivit allvarlig och som har blivit värre de senaste åren. Det finns en lång rad exempel som visar på just detta. Vi kan backa några år – vi har kunnat se detta även tidigare. Vi har till exempel sett stenkastning och olika former av attacker på blåljuspersonal.

Det har vid många olika tillfällen rapporterats om hur sjukvårdspersonal, inte minst på akutmottagningar, och socialtjänstpersonal inte bara blir utsatta för hot utan dessutom för våld. Det är alltså direkta attacker.

Vi kan se att personal inom skola och utbildning, ett område som för övrigt ligger mig väldigt varmt om hjärtat, är väldigt utsatta. Här ser vi också att situationen har blivit värre de senaste åren. Jag vet att Skolverket har gjort en attitydundersökning – jag tror att man kallar den så – där man undersökt situationen. I den uppgav till exempel så många som en fjärdedel av lärarna att de har utsatts för någon form av hot eller våld under det senaste läsåret.

Det är en allvarlig situation. Även här innebär naturligtvis hot, våld och kränkningar inte bara att det är ett angrepp och ett brott mot individen i sig, utan det är ett angrepp mot hela det demokratiska systemet och dessa viktiga samhällsfunktioner.

Fru talman! Det föreslås dessutom att maxstraffet för brott mot tystnadsplikt ska höjas men också att det ska införas ett grovt brott mot tystnadsplikt. Jag tycker att det är ett rimligt förslag, inte minst när det till exempel handlar om att någon röjer eller använder sig av hemliga uppgifter om brottsbekämpande verksamhet inom Polismyndigheten. Sådant agerande kan naturligtvis leda till att arbetet med att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet påverkas negativt och ibland väldigt negativt. Men det kan också handla om att någon röjer skyddade personuppgifter, vilket naturligtvis innebär risk för den enskilda individen i sig.

Jag tycker sammantaget att det är väl avvägda förslag i detta betänkande. Man kan naturligtvis diskutera om man skulle gå betydligt längre i vissa fall. Man kan diskutera om fler grupper skulle innefattas. Men jag tror att detta är en bra början. Jag tycker att det är bra förslag, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 68 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Propositionen *Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner* berör väldigt viktiga frågor om hur vi ska kunna få bättre skydd för demokratin och viktiga samhällsfunktioner.

Journalisterna nämns redan i rubriken. Regeringen föreslår därutöver att det förstärkta straffrättsliga skyddet ska omfatta personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, räddningstjänsten och skolan. Regeringen konstaterar att alla dessa yrkesgrupper har samhällsnyttiga funktioner och åberopar att utredningens kartläggning också visar att samtliga dessa yrkesgrupper är särskilt utsatta för bland annat hot och våld i sin yrkesutövning.

Detta till trots håller Vänsterpartiet enbart delvis med om att denna lagstiftning är ett bra förslag för att lyfta fram de värden som man önskar. Vi i Vänsterpartiet står fortsatt bakom båda våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 1, som innebär att vi yrkar avslag på utskottets förslag i betänkandet. Reservation 2 visar att vi i Vänsterpartiet önskar omtag när det handlar om att ge bättre skydd för vissa av de kategorier som betänkandet och propositionen avser. Vi vill fokusera ytterligare på journalisterna men också på personal inom hälso- och sjukvården om de arbetar med akutintag av patienter och likaså personal inom räddningstjänsten.

Jag tror att vi är ense om att journalisterna har en otroligt viktig funktion i en demokrati. Det är de som kan bevaka, informera och locka till diskussioner om hur vårt samhälle fungerar eller inte fungerar. En korrekt och obegränsad nyhetsförmedling är extremt viktig och fungerar som ett underlag för våra möjligheter som medborgare och invånare i Sverige att bilda oss en uppfattning i viktiga frågor. Detta förutsätter också att personer som är aktiva i att förmedla och producera nyheter och artiklar med analyser och så vidare kan göra det utan att utsättas för påverkan i form av hot, ofredande eller andra brott som ingriper i deras arbete.

Det finns självklart risker till och med att prata om gruppen som utsatt. Det finns risk för självcensur, att man avstår från att rapportera eller att man underrapporterar. Det finns till och med de som överväger att sluta med sitt yrke. Det handlar också om modet att våga hantera fake news. Både direkt och i förlängningen är det uppenbart att detta handlar både om den enskilda individen och om demokratin i stort.

Det är också intressant hur vi använder lagstiftning och vilka metoder vi tar till. Under senare år har vi stiftat ett antal lagar här i kammaren som innebär generella skärpningar när det handlar om skydd mot våld, hot och kränkningar. Jag räknar inte upp dem, men jag tror att flera här inne och även många utanför kammaren känner till att straffskärpningar pågår.

Dessa generella åtgärder inkluderar naturligtvis också journalisterna. Frågan är då om vi behöver extra regler för till exempel journalisterna. Där är vi inne på en fråga som jag tycker är väldigt intressant och som vi ibland hanterar slarvigt i kammaren. Vilka lagstiftningsprinciper ska vi försöka följa? Är det så att vi ska ha så generella regler som möjligt och följa principen om likhet inför lagen så att vi inte pekar ut vissa och inte andra? Ska vi i stället för en generell ordalydelse peka ut exakt vilken handling det är vi vill komma åt? Kan vi generalisera också när det handlar om själva handlingarna?

Flera av remissinstanserna har tangerat dessa frågor på ett väldigt spännande sätt men stannar för att en straffskärpning skulle vara det som kanske stämmer bäst trots allt.

Dock varnar man också för att gå längre in på den här stigen. Till exempel Justitiekanslern säger att det redan nu finns omfattande exemplifieringar i den här paragrafen om möjligheten till straffskärpningar och vilka omständigheter som ska kunna leda till det. Den straffskärpning vi nu diskuterar skulle vara nummer 11 i den katalogen. Det är klart att det är många mot bakgrund av att det i brottsbalken handlade om ett fåtal mycket generella sådana om en principiell utsatthet, något som också skulle vara användbart i dag.

JO markerar i sin tur också för att man håller på med ett lappverk i brottsbalken och att man bör överväga förslagen ytterligare. Där håller alltså Vänsterpartiet med.

Sedan finns det olika yttringar från dem som jobbar nära journalister. Till exempel Föreningen Grävande Journalister fastnar kanske i första hand för en straffskärpning, medan flera grupper diskuterar vilka journalister vi avser. Flera vill särskilt skydda oberoende journalister som inte ingår i en redaktion men som kan vara extremt viktiga i opinionsbildningen. De som inte tillhör en redaktion är ju särskilt utsatta eftersom de inte alls har stöd från en arbetsgivare.

Det föregående handlade alltså om journalisterna, och där förstår ni att det behövs skydd. Det tycker Vänsterpartiet också, men det har paketerats på ett sätt som inte är lyckat. När regeringen dessutom föreslår att detta förstärkta straffrättsliga skydd skulle omfatta en väldigt stor grupp personer – personal inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, räddningstjänst och skola – är det väldigt många som har funderat över vilka det egentligen handlar om. Finns det några gränser? Man menar att det är vaga formuleringar som kan göra det svårtillämpat.

Några klarlägganden om vad man avsåg har kommit. Med skola menar man också högskola inklusive universiteten, och skolkuratorer skulle kunna ingå om de också har del i undervisningen. När det handlar om högskolor och universitet kan man dock fundera över om beredningskravet är uppfyllt för den här lagstiftningen eftersom de inte ingick i utredningen.

Så en principiell invändning. Det är arbetsgivaren som ska ha avgörande inflytande och makt över vår arbetssituation och se till att det är tryggt och att vi så långt det bara går är säkra när det gäller olyckor eller angrepp.

När det gäller journalister är det kanske en så oerhört stor grupp som kan komma i fråga för angrepp att det är svårt att säga att arbetsgivaren skulle kunna hantera det till fullo. Men för flera andra grupper handlar det om deras mer konkreta arbetsmiljö, kanske inne på institutioner, myndigheter eller mottagningar, och där kan man tänka mycket mer kring arbetsmiljöfrågor. Flera remissinstanser har också pekat på att det vore bättre att arbeta kring arbetsmiljöfrågor än att komma med straffrätten. Ändå är det som om vår nuvarande regering nästan enbart vill följa det här med straffskärpningarna.

Vi tycker att det blir dubbla budskap. Nu blir det troligen en straffskärpning, samtidigt som vi arbetar med stora budgetunderskott i välfärden i hela Sverige. Kommuner och regioner går på knäna, och då kan man fråga sig om det är rimligt att vi bara tittar på straffrätten. Vi borde kunna ge ytterligare resurser till de här samhällsviktiga institutionerna, bygga på det som blir förändringar i arbetsmiljön och kanske också titta på arbetsmiljölagstiftningen. Vi vill markera att det är oerhört viktigt att få tillräckliga resurser och tillräckligt mycket personal för att kunna hantera dessa samhällsviktiga funktioner. Dessutom måste man ha väl inarbetade säkerhetsrutiner. Dessvärre ser det inte ut så.

Vänsterpartiet vill alltså att vi säger stopp när det handlar om att införa dessa straffskärpningar generellt mot flera olika grupper. Vi vill att man återkommer när det handlar om journalister, de som arbetar i hälso- och sjukvården med att omhänderta i akuta situationer och räddningspersonal.

Anf. 69 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! En man i 45-årsåldern åtalas sedan han hotat en journalist vid dennes hem utanför Kungsbäcka, rapporterar lokala medier. Dramat ägde rum en söndagskväll i april.

Journalisten befann sig hemma tillsammans med sin fru och parets två barn. Plötsligt började det ringa intensivt på dörren, och genom ett fönster kunde journalisten se en man han tidigare rapporterat om flera gånger. Mannen, som även hade ett tillhugge, ryckte i dörrarna och fönstren på huset och skrek att journalisten skulle komma ut.

Familjen larmade 112 och sökte skydd i badrummet. Senare tvingades Tobias, hans fru Mia och deras två barn fly från sitt hus. Den misstänkte mannen, som är känd av polisen sedan tidigare, greps ett dygn senare. Brottet kommer att utredas som ett demokrati- och hatbrott.

Den förra, socialdemokratiskt ledda regeringen skärpte straffen för brott mot viktiga samhällsgrupper vid flera tillfällen. Bland annat gäller det straff för det brott som kallas blåljussabotage, där ett stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och myndighetsutövning kom 2019. Vi skärpte också straffen för brott som begås mot förtroendevalda, för även politiker i regioner, kommuner, sameting och Europaparlamentet är utsatta för hot och hat.

Vi tillsatte också den utredning som ligger till grund för det förslag till riksdagsbeslut som vi nu lägger fram och som handlar om att stärka det straffrättsliga skyddet för journalister och andra samhällsnyttiga funktioner. Jag kommer att fokusera på journalisterna i detta anförande.

Utöver den berättelse jag precis delgav er är det så att hotet och hatet mot svenska journalister ökar radikalt. Så ser det ut i Sverige, och så ser det ut i Europa, där vi ser rekordmånga hot mot journalister. Vi ser det framför allt i auktoritära stater som Turkiet, Belarus, Ryssland, Azerbajdzjan, Georgien och Polen, för att nämna några. När man undersöker detta kan man dock konstatera att det går åt fel håll även i Sverige. Hot och hat är en del av många journalisters vardag. Det handlar både om hot via nätet, vilket ökar alltmer, och – som jag delgav er här – om direkta, fysiska hot.

Sverige har tillsammans med Norge och Danmark fortfarande världens kanske starkaste pressfrihet, men de höga hotnivåerna i sociala medier är minst sagt oroväckande. I Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för 2023 framgår att Sverige fortfarande ligger i topp relativt sett, men vi befinner oss verkligen på en slippy slope, för att använda ett engelskt uttryck.

När det gäller pressfrihetsindex tappar vi i år ytterligare en plats och landar nu på plats 4 gällande den totala bedömningen. Men vad som är ännu värre är att vi tappar ytterligare åtta platser jämfört med förra året när det gäller journalisters säkerhet i Sverige. Vi landar nu på plats 40. Detta bör tas på största allvar.

När vi tittar på vilka områden som triggar igång hatstormarna hittar vi inga överraskningar. Det är invandringshatet, och det är frågor om migration och kriminalitet. Det är hatet mot feminister när jämställdhetsfrågor diskuteras. Kanske framför allt när vi tittar på hatet mot kvinnliga journalister ser vi också att det är extremt sexualiserat och tar sig ett betydligt personligare uttryck.

Prot. 2022/23:127

19 juni

Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner

En av de senaste undersökningarna visar att 70 procent av svenska journalister utsattes för nedsättande kommentarer under förra året. Under de senaste tolv månaderna har 30 procent hotats i Sverige. 40 procent av svenska journalister har avstått från att skriva om ämnen som gör att de riskerar att utsättas för attacker. 50 procent av Sveriges journalister har för att slippa detsamma justerat i sin rapportering.

Samtidigt fick vi inledningsvis i denna debatt se justitieutskottets ordförande, Richard Jomshof från Sverigedemokraterna, återigen stå här och utöva sin paradgren att skylla på invandringen. Men det är helt enkelt, som man säger, fake news.

Den förra regeringen beställde en undersökning från Göteborgs universitet som kom 2019. Det finns även motsvarande undersökningar internationellt. Den svenska undersökningen visade att de hot och det hat som svenska journalister utsätts för med extrem överrepresentation kommer från högerextremt håll, alltså från Sverigedemokraternas kompisar. Det rörde sig om 43 procent, att jämföra med de 2 procent som kom från vänster. 54 procent av hatet hade rasistiska motiv, och 83 procent av dem som framförde det var män.

Samtidigt står Richard Jomshof återigen här och pratar om invandrare och invandring. Jag står här i dag för att inskräpa att vi måste skärpa vår syn på vad som utgör brott mot journalister. Det var därför den förra regeringen tillsatte den här utredningen – för att vi såg denna utveckling, Richard Jomshof.

I en demokrati är en fri och oberoende press av yttersta vikt för att säkerställa öppenhet, ansvarsskyldighet och medborgerligt engagemang. Därför är det också av yttersta vikt att vi agerar och förstärker skyddet för dem som verkar inom dessa områden. Att angripa en journalist innebär inte bara att begå ett brott mot en enskild individ, som i det fall jag tog upp inledningsvis, utan det är även ett brott mot själva fundamentet – den svenska demokratin. Vi måste stärka våra rättsliga ramverk och säkerhetsåtgärder för att skydda journalister och stärka deras möjlighet att utföra sitt arbete utan repressalier.

Samtidigt är det så att stabschefen för det största partiet i det svenska regeringsunderlaget, den kände sverigedemokratiske politikern Linus Bylund, dagen efter att valresultatet meddelats stod utanför Sveriges riksdag och pratade om att han skulle idka journalisttrugby. På frågan vad han menade med det svarade han att det handlade om att knuffa journalister. Sedan flinade han lite. Detta gjorde han trots att vi har den utveckling som jag precis har beskrivit. Han sa också: Nu har vi dansat efter er pipa – nu bestämmer vi när vi pratar med er!

Vartenda parti som står upp för svensk demokrati och svenska värderingar bör fundera på vad detta står för.

Jag yrkar bifall till förslaget i dagens betänkande.

Anf. 70 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag ska fatta mig väldigt kort. Vi har ju en inbjudan till Farsta från justitieministern, och när regeringen kallar tycker jag att man kommer.

Den proposition vi debatterar innehåller bra förslag från regeringen. S-MP-regeringen tillsatte ju utredningen. Journalister är inte vilken yrkesgrupp som helst, utan de är nyhetsförmedlare och beskriver samhället med dess problem och missförhållanden. Att skärpa synen på brott mot journalister är en viktig demokratiåtgärd. Som nämnts är det också fler yrkeskategorier som ingår i detta.

Från Miljöpartiets sida tycker vi dock att man borde ha gått ännu längre. Även andra opinionsbildare än journalister – sådana som ingår i civilsamhället – borde omfattas av detta lagförslag. Därför vill jag yrka bifall till reservation 3.

Anf. 71 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Uppgifterna om att journalister överväger att avstå från eller anpassa sin rapportering om ett ämne för att undvika hot eller hat och till och med överväger att sluta är oroväckande och visar på en absurd situation. Hat och hot om våld mot journalister som nyttjar sin yttrandefrihet är ett stort demokratiproblem. Det behövs krafttag mot dem som hotar det fria ordet.

Att man som socialsekreterare känner sig rädd för hot eller våld när man ska utföra sitt viktiga arbete att hjälpa och stötta människor och att man känner sig rädd för hot och våld när man ska stödja och skydda barn är fruktansvärt. Det krävs en skärpning. Vi har väl alla hört talas om personal som vittnar om en förfärlig vardag med hot och påtryckningar för att påverka beslut.

Likadant är det för lärare. De ska inte behöva stå ut med hat och hot och inför en lektion känna oro inför vad som kan ske och sättas igång i klassrummet. De ska ha lugn och ro och kunna förmedla kunskaper till barn och ungdomar utan rädsla.

För att vi ska återta kontrollen i svensk skola måste hot och våld få allvarliga konsekvenser. Det ska inte sättas i system att lärare kan hotas och misshandlas bort. Det är inte lärarna som ska behöva sjukskriva sig för rädsla och sedan omplaceras när de själva har utsatts för brott.

Lärare har kontakter med många människor. Detta är kontakter som de inte kan välja bort, utan de är centrala delar i lärarnas yrke. Det innebär att detta helt enkelt inte kan förebyggas genom arbetsmiljömässiga åtgärder.

Det straffrättsliga skyddet måste stärkas för journalister och vissa andra samhällsnyttiga yrkesgrupper. Det är oacceptabelt att den som bedriver nyhetsförmedling eller utöver en annan samhällsnyttig funktion och hjälper och stöttar människor utsätts för våld, hot eller trakasserier. Detta är ju en brottslighet som är väldigt allvarlig i sig, men eftersom det enskilda brottsoffret bär en särskild funktion i vårt samhälle blir det också ett angrepp mot vår demokrati och vårt samhälle. Det är viktigt att vi markerar hur allvarligt vi ser på den här typen av brott. Detta kan vi påverka nu.

Regeringen vill stärka det straffrättsliga skyddet för dessa yrkesgrupper och föreslår att det införs en särskild straffskärpningsgrund när det gäller journalister, alltså att brottet ska bedömas som särskilt allvarligt om det är just en journalist som utsätts i sin yrkesroll, oavsett vilket brott det handlar om. Detta är ett verktyg för att hamna högre upp i straffskalan, och det är bra.

När det gäller yrkesgrupper med en samhällsnyttig funktion, som personal inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, räddningstjänst och utbildning, ska lagen ändras så att fler grupper omfattas av dagens regler för våld och hot mot tjänsteman. De får tillgång till skydd och straffskäl som de inte har i dag, så denna förändring blir bra.

Visst har arbetsgivaren ett ansvar för att organisera arbetet så att en trygg arbetsmiljö säkerställs och så att utsattheten kan minskas och skyddet stärkas genom andra åtgärder än straffrättsliga. Men de kontakter som de har i sitt yrke är en central del av arbetet för alla i de berörda grupperna, vilket innebär att hot, våld och andra angrepp aldrig kan förebyggas genom arbetsmiljömässiga åtgärder. Jag tror dessutom att det är oerhört viktigt att genom lagstiftning särskilt markera allvaret i sådana kränkningar som utgör ett angrepp inte bara mot den som utöver den samhällsnyttiga funktionen utan i förlängningen även mot själva den samhällsnyttiga funktionen och vårt samhälle som sådant.

Fru talman! I propositionen föreslår regeringen också att straffet för allvarliga och uppsåtliga brott mot tystnadsplikten ska skärpas. Detta är brott som kan få allvarliga konsekvenser både för enskilda personer och för myndigheters verksamhet. Allmänheten har ett berättigat krav på att den offentliga verksamheten bedrivs ansvarsfullt och korrekt. Vi ska kunna känna förtroende för att uppgifter som är av sådan karaktär att de enligt lag är att anse som särskilt skyddsvärda inte avslöjas eller utnyttjas på olovligt sätt.

I propositionen bedöms att det kan finnas fall där den nuvarande straffskalan innebär att det inte är möjligt att döma ut ett straff som fullt ut står i proportion till brottets allvar. Det finns alltså behov av att skärpa straffet för allvarliga brott mot tystnadsplikt. Därför föreslås att maximistraffet för brott mot tystnadsplikt höjs och att brottsrubriceringen grovt brott mot tystnadsplikt införs.

Förslagen i propositionen bygger på förslag från utredningen i ämnet men har också koppling till ett antal tillkännagivanden om samhällsnyttiga funktioner som riksdagen beslutat om tidigare.

Fru talman! Hat och hot mot journalister och vissa andra inom viktiga samhällsnyttiga funktioner är ett angrepp mot dem men också ett angrepp mot demokratin och mot det fria och öppna samhället. Därför är det viktigt att vi i lagstiftningen tydligt markerar hur allvarligt vi ser på den här typen av brott. Det kan vi göra nu.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag att avslå motionsyrkandena med reservationer och anta regeringens förslag till lagändringar som ska träda i kraft den 1 augusti 2023.

Anf. 72 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Likhet inför lagen är en av grundprinciperna i vår rättsstat. Om vi ska göra avsteg från denna princip måste det ske på mycket goda grunder. Jag vill understryka att våld, hot om våld eller ofredanden mot en person måste oavsett vem personen är tas på största allvar. Men det finns ibland skäl att ha ett förstärkt straffrättsligt skydd för utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner eller en särskild straffskärpningsgrund för brott mot vissa yrkesutövare.

De personer som ingår i dessa grupper upprätthåller roller och har uppdrag som är större än deras egna personer. Det är brandmannen som har som jobb att springa mot de händelser vi andra kan springa ifrån. Det är vårdpersonalen på akuten som har att ta emot sårade och skadade oavsett hur de själva blir bemötta. Det är fältassistenten som söker upp dem som många av oss andra försöker undvika, och det är journalisten som granskar det offentliga, företag och organisationer för att medborgarna och samhället är betydligt starkare och bättre med fri press än utan.

Som många redan sagt är utvecklingen tyvärr sådan att allt fler utövare av samhällsnyttiga funktioner allt oftare möter just våld, hot och trakasserier. Det är inte hållbart, för utan personer som vill arbeta för vårt gemensamma eller vara aktiva som journalister är samhället illa ute.

Fru talman! Centerpartiet delar regeringens och utskottets bedömning att det behövs ett strängare straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner som inte utför myndighetsutövning och för dem som yrkesmässigt bedriver journalistik.

Jag vill dock göra ett medskick. En del av den brottslighet vi debatterar här i kammaren är av olika anledningar mer vanligt förekommande i vissa delar av landet. Men de som arbetar inom den välfärd lagförslaget omfattar – socialtjänst, hälso- och sjukvårdspersonal, räddningstjänst och utbildningspersonal inom skolväsendet – finns i landets alla 290 kommuner. Det ställer krav på en polisiär närvaro i hela landet, för tillgång till rättvisa och rättsväsen är lika viktig som lagarna vi stiftar här i dag. Det ansvaret ligger på regeringen att axla.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 73 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar skärpta straff för brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner. Det handlar om yrkesgrupper som är helt centrala för vår demokrati: det fria ordet och vår gemensamma välfärd. Det är grupper som i sitt dagliga arbete har stora kontaktytor mot samhället och många möten med människor. De är en del av det grundfundament som får vårt samhälle att fungera.

Vi måste vara tydliga med att ett angrepp på dessa yrkesgrupper och mot den tredje statsmakten, alltså medierna, är ett angrepp mot hela vårt samhälle. Det är oacceptabelt att den som bedriver samhällsgranskande journalistik, räddar liv inom sjukvården eller lär våra barn att läsa och skriva utsätts för våld, hot eller trakasserier i sitt yrke. Det är inte bara ett brott mot den enskilda personen utan i förlängningen även mot demokratin och grunderna för vårt samhälle. Det får aldrig normaliseras eller accepteras.

Dessvärre har vi i dag en situation där vi frekvent får ta del av rapporter om att personal i räddningstjänsten hotats eller attackerats när de ska rädda liv eller egendom och att det sker incidenter på sjukhusens akutmottagningar. Likaså rapporteras om hot mot personal inom socialtjänsten och ett ökat antal incidenter i våra skolor.

Att hota journalister är också ett brott mot det fria ordet. De förslag om straffskärpningar som nu läggs fram har länge varit efterfrågade av journalistkåren och professionen, och det är inte svårt att förstå varför. Hoten, hatet och trakasserierna ökar ständigt. Journalistförbundets senaste undersökning visar att nästan 30 procent av Sveriges journalister har hotats un-

Prot. 2022/23:127
19 juni

*Skärpt syn på brott mot
journalister och vissa
andra samhällsnyttiga
funktioner*

der de senaste tolv månaderna, och det får allvarliga konsekvenser. Många är de journalister som rapporterar att de undviker att bevaka ett visst ämne eller en viss fråga på grund av hot. Det finns även flera exempel på journalister som har övervägt att lämna eller till och med har lämnat journalistiken på grund av direkta hot riktade mot dem personligen och i vissa fall mot deras familj och barn.

Det är därför välkommet att regeringens förslag även uppmärksammar den växande gruppen frilansjournalister. Det är en grupp som ofta är särskilt utsatt eftersom frilansare inte på samma sätt som en person med en traditionell anställning kan få hjälp av sin arbetsgivare med arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor. Det är viktigt att vi ser även denna grupp journalister.

Fru talman! Sverige har en lång och stark tradition av yttrandefrihet, och det ska vi vara mycket stolta över. Friheten att kunna yttra åsikter, opinionsbilda och uttrycka tankar och känslor är helt grundläggande för en demokrati. Därför är det viktigt att varje hot mot det fria ordet tas på största allvar och att straffen skärps för dem som riktar hat och hot mot journalister eller viktig personal inom välfärden. Att straffen måste stå i proportion till brotten är självklart för oss kristdemokrater.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

§ 8 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2022

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU29

Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2022 (redog. 2022/23:Europol1)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

§ 9 Sekretess hos Domstolsverket för enskildas kontaktuppgifter

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU30

Sekretess hos Domstolsverket för enskildas kontaktuppgifter (prop. 2022/23:117)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

Trafikutskottets betänkande 2022/23:TU13

Trafiksäkerhet

föredrogs.

Anf. 74 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! Alla frågor som hanteras av riksdagens kammare är av stor vikt för oss medborgare och för vårt lands utveckling i stort och smått. Men när vi står här i dag handlar det inte bara om en viktig fråga utan om en fråga om liv och död.

När jag, som är född i mitten på 70-talet, var liten fanns det inte jättemånga barnprogram på tv. Men det som gjorde allra störst intryck och som präglade hur jag tog ansvar ute i trafiken under hela min uppväxt var Olyckan, alltså Ted Åström utklädd till skadeglad, superläskig och bandagerad olycksjagare med huvudet genom ett cykeldäck som sjöng: ”Passa er för mig, annars händer det en grej”. Och som jag passade mig.

TU13 om trafiksäkerhet berör många delar och aspekter av det breda området såsom bil, cykel, fotgängare, elsparkcykelförare, yrkesförare, körkortsregler, viltolyckor och så lite tidsomställning. Listan är lång. Det handlar om människors liv och säkerhet, och det är positivt att kunna konstatera att trots en kraftig befolkningsökning och fler bilar, lastbilar, busar, A-traktorer och EU-mopeder har bland annat teknikutveckling och trafiksäkerhetsarbete bidragit till att antalet omkomna i trafiken de senaste 15 åren minskat med 37 procent.

Sverige är ett föregångsland när det gäller trafiksäkerhet. Ett ambitiöst, systematiskt och förebyggande arbete bedrivs för ökad trafiksäkerhet. Det visar att utvecklingen över tid går åt rätt håll men att vi fortfarande har mycket kvar att göra för att nå målsättningen att ingen ska skadas allvarligt eller mista sitt liv i trafiken.

Fru talman! De första fyra månaderna i år har 58 människor mist livet i trafikolyckor, redovisar Transportstyrelsen. Alla dessa olyckor har dock inte att göra med det vi oftast menar när vi talar om trafiksäkerhet. Det finns tyvärr människor som själva väljer att avsluta sitt liv med hjälp av olika trafikslag. Psykisk ohälsa är ett av de viktigaste samhällsproblemen vi har att hantera, och även om sådana åtgärder inte finns i betänkandet här i dag påverkar detta statistiken för trafiksäkerheten. Det gör att förare av såväl tåg som tyngre fordon ofrivilligt kan bli en del av en händelse där en annan människa tagit beslutet att avsluta sitt liv i trafiken. Hemma hos oss innebär detta att när makens personsökare ringer om en utryckning med räddningstjänsten kan det mycket väl gälla den makabra uppgiften att plocka upp delarna efter den som valt suicid som enda vägen ut.

För att vi ska nå målsättningen om noll skadade och omkomna i trafiken måste dessa frågor lyftas fram. Psykisk ohälsa finns mitt ibland oss, hela tiden. Även om ingen kan göra allt är vi väldigt många som kan göra något.

Fru talman! Nollvisionen för trafiksäkerheten som 1997 beslutades av riksdagen innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt till följd av trafikolyckor inom vägtransportområdet. Vi behöver fortsätta arbetet med ökad trafiksäkerhet. I det sammanhanget skulle jag vilja lyfta fram några av många viktiga frågor.

För det första behöver vi stärka den polisiära närvaron på våra vägar. Den organiserade brottsligheten har djupa rötter och många grenar. Vid sidan av skjutningar och sprängningar är numera också områden som bidragsfusk och stölder viktiga inkomstkällor för kriminella. På svenska vägar rullar ett stort antal olagliga lastbilar som fraktar droger och vapen in i landet och stöldgods ut från landet. Dessa åkerier struntar helt i lagar kopplade till vilotider, regler kring säkerhet och miljö för fordonen.

I en studie av Henrik Sternberg, biträdande professor och logistikforskare på Iowa State University i USA, bekräftas bilden att det sker omfattande fusk inom yrkestrafiken på svenska vägar. Detta innebär minst 300 miljoner kronor i uteblivna skatteintäkter. Det innebär också att svenska åkerier får svårare att överleva och att det blir sämre miljö och större möjlighet för den organiserade brottsligheten att frakta varor.

För det andra finns det ett antal saker att utreda för ökad säkerhet, till exempel alkobommar i alla våra hamnar, obligatorisk gps vid in- och utfart samt betydligt fler drogkontroller på väg. Vi bör också fundera över om fler bilar borde ha alkoholås.

För det tredje bör vi snabba på rustningen av svenska vägar och även utbyggnaden av två-plus-ett-vägar och vägräcken. Regeringen har under sina åtta månader vid makten redan lagt om politiken för infrastruktur. Samhällsnyttan kommer att vara vägledande. Det innebär att det frigörs resurser till bättre och säkrare vägar. Dessutom tillför regeringen betydande resurser till rättsväsendet i stort som bland annat ger möjlighet att bekämpa brott, även på väg. Detta sammantaget ger långsiktigt verktyg att ytterligare stärka säkerheten.

Ett uppdrag som redan ligger och där det är av största vikt att det går i hamn är hanteringen av oövervakade järnvägsövergångar där släckt lampa innebär att tåget är på ingång och tänd lampa betyder att det är fritt fram att köra. En sådan övergång innebar en obehaglig olycka i Nyköping för några veckor sedan. När Per Andersson med kollegor från Sörmlandskustens räddningstjänst larmades ut möttes de av ett fordon med ungdomar som blivit påkörda av ett passagerartåg vid en plankorsning utan bom.

Trafikverket har i uppdrag att bygga bort dessa dödsfaror, och det är ett viktigt uppdrag för att minska risken för olyckor.

Fru talman! Ibland är olyckan framme helt i onödan, kan man tycka. Ibland är det förutsättningar som vi kan påverka med regelförändringar, bestämmelser, förändrade direktiv, kontroller eller teknikutveckling. Men många gånger är det faktiskt upp till var och en – hur vi lär våra barn att handskas med trafiken, hur vi själva respekterar regler och våra medtrafikanter, hur vi mår och respekterar yrkesgrupper som har sin dagliga arbetsplats i trafiken men även många gånger till syvende och sist hur vi ansvarar för att vi själva beter oss och syns.

Fru talman! I betänkandet finns ett antal förslag till åtgärder där vi nu på samhällsnivå arbetar vidare för att nå målet att ingen ska skadas allvarligt eller mista livet i trafiken. Säkerheten i A-traktorer – bälte, en person per plats och vinterdäck på vintern – är en ack så viktig del för att den frihetsskapande A-traktorn ska kunna fortsätta vara ett viktigt transportmedel för våra unga ute i landet.

Avslutningsvis vill jag uppmana till omtanke, respekt och eget ansvar i trafiken samt till att vi alla införskaffar och använder oss av den billigaste livförsäkring som finns när vi nu njuter av ljuva sommarkvällar och efter-

längtrade kvällspromenader: en reflexväst. Syns du så finns du – så håller vi olyckan på avstånd!

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och önskar såväl talman som medarbetare och kollegor i trafikutskottet en trevlig och efterlängtat sommar när det nu snart blir dags.
(Applåder)

(ANDRE VICE TALMANNEN: Tack så mycket! Jag får önska det samma.)

Anf. 75 CARINA ÖDEBRINK (S):

Fru talman! Vi debatterar nu och ska senare besluta om betänkandet *Trafiksäkerhet* som innehåller 110 yrkanden från den allmänna motionstiden.

Vi socialdemokrater har två reservationer. Vi står bakom båda dessa, men för att spara tid yrkar vi bifall endast till reservation 10 om trafiksäkerhet vid vägarbeten och räddningsinsatser.

Nu kan det tyckas som om jag och Ann-Sofie Lifvenhage har pratat ihop oss. Så är icke fallet, men jag tänker fortsätta på barn temat. Jag är lite äldre än Ann-Sofie Lifvenhage. Jag är född under den hundtandsmönstrade bilhjälms epok, om några kommer ihåg den. Den var en del i dåtidens trafiksäkerhetsarbete på 60-talet. Ibland försågs alla i bilen med den karakteristiska hjälmen, men ofta var det kanske endast bilföraren. Lagen om bilbälte fanns ännu inte, och barnen – jag och min syster – kunde sitta eller ligga lite hur som helst i baksätet. Först 1975 kom lagen om bilbälte i framsätet, och bälteslagen för barn i baksätet kom först 1988. Hade man otur kunde också de vuxna sitta och röka i framsätet. Sedan dess har tack och lov mycket förändrats.

Det långsiktiga målet för trafiksäkerheten innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt till följd av olyckor inom vägtransportområdet. Detta beslutade riksdagen 1997. Det systematiska arbetet med att förbättra trafiksäkerheten har gett resultat. Under perioden 2007–2020 har antalet omkomna mer än halverats trots ökad trafik och ökad befolkning.

År 2016 lanserades en nystart för det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet, som ska gälla alla trafikslag. År 2020 beslutade regeringen om ett nytt etappmål för att påskynda nollvisionen. Det innebär en halvering av antalet omkomna till följd av trafikolyckor i alla trafikslag till 2030, jämfört med medelantalet omkomna under åren 2017–2019.

Utvecklingen med färre omkomna och allvarligt skadade går i positiv riktning. Men antalet dödsolyckor måste börja minska de kommande åren om vi ska nå etappmålet till 2030.

Trafiksäkerhet handlar om ett brett arbete med planering och underhåll av och investeringar i infrastruktur och transportsystem. Att de olika transportslagen används på bästa sätt – till exempel genom att mer gods flyttas över från väg till järnväg så att antalet lastbilar på vägarna minskas – är också en trafiksäkerhetsfråga, sjysta villkor för dem som jobbar i transportbranschen likaså. Vidare handlar det om hastighetsgränser, kontroller, nolltolerans mot alkohol och droger i trafiken och mycket mer.

Men, fru talman, trafiksäkerhet handlar också om jämställdhet.

Kvinnor har sämre skydd i trafikolyckor jämfört med män. Exempelvis löper vi kvinnor större risk att drabbas av pisksnärtskador eftersom våra nackar skyddas bara hälften så bra som mäns.

Statens väg- och transportforskningsinstitut visade i maj upp den första kvinnliga krockdockan, som i längd och tyngd ska representera den genomsnittliga kvinnan. Arbetet med krockdockan har rönt stort internationellt intresse och är en viktig del i att nå målet att kvinnor ska ha samma skydd som män vid en kollision.

Antalet A-traktorer har ökat kraftigt de senaste åren och mer än fördubblats sedan 2019, enligt Trafikanalys statistik. Framst är det unga mellan 15 och 17 år som använder sig av A-traktorer för att ta sig till och från skolan och aktiviteter på fritiden. Men unga med A-traktorer har faktiskt också blivit attraktiva som sommarjobbare, bland annat i hemtjänsten.

I takt med ett ökat antal fordon har också olyckorna ökat. Därför har både föregående och nuvarande regering arbetat med att öka trafiksäkerheten. Krav på vinterdäck har införts, och från den 31 augusti kommer ytterligare krav på antal passagerare och bilbälte. Högsta tillåtna hastighet är dock fortfarande 30 kilometer i timmen. Förändringar när det gäller hastigheten kan bli aktuella senare, enligt den utredning som Trafikanalys har gjort, men det är viktigt att de andra åtgärderna kommer på plats först. Det viktiga är att vi bejakar ungas behov av frihet och mobilitet samtidigt som vi jobbar hårt med att öka trafiksäkerheten.

Fru talman! För att bekämpa dödsolyckor i arbetet gav den socialdemokratiska ledda regeringen Trafikverket i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för ökad säkerhet i och runt arbeten på väg.

Även om trafiksäkerheten och skydden vid vägarbeten eller olyckor har ökat är det alltför många trafikanter som visar bristande hänsyn. Ingen ska behöva riskera livet i sitt viktiga arbete när man arbetar på och vid våra vägar.

Handlingsplanen innehåller tolv aktiviteter, där åtgärder för förbättrad hastighetsefterlevnad i anslutning till platser där det pågår arbeten ska ingå som en central del.

Handlingsplanen redovisades till regeringen i december 2022. Genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen ska redovisas till regeringen senast under 2025 och i Trafikverkets kommande årsredovisningar.

För att fortsätta minska antalet döda och skadade i trafiken och minska antalet arbetsplatsolyckor yrkar vi bifall till vår reservation. Vi vill att regeringen fortsätter prioritera denna viktiga fråga och att Trafikverkets arbete med handlingsplanen förs i mål.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag rikta ett varmt tack till trafikutskottets kanslipersonal. Jag vill önska er och alla kollegorna i utskottet en riktigt skön och lugn och olycksfri sommar.

(Applåder)

Anf. 76 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande om trafiksäkerhet. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Att vi har trafiksäkra vägar i landet är oerhört viktigt, och Trafikverkets arbete med en nollvision har räddat många liv. Sverige är ett föregångsland när det gäller trafiksäkerhet, och det svenska trafiksäkerhetsarbetet är framgångsrikt. Ett ambitiöst, systematiskt och förebyggande arbete har be-

drivits för ökad trafiksäkerhet, och det har resulterat i färre omkomna i trafiken.

Det är dock oroande att olyckssiffrorna i vägtrafiken är tillbaka på nivåerna före pandemin. Vi behöver fortsätta arbeta med trafiksäkerheten för att uppnå nollvisionen.

Tyvär vet vi att med eftersatt underhåll blir även våra vägar i sämre skick. Lappa och laga är något som kännetecknar Trafikverkets åtgärder. För att hålla vägnätet fungerande prioriterar Trafikverket åtgärder som ger effekt på kort sikt – till exempel att laga sprickor eller hål i asfalten i stället för att bygga om vägkroppen, vars underbyggnad många gånger är i så dåligt skick att den vittrar sönder. När Trafikverket lagar asfalten med akut avhjälpande underhåll håller vägen ett tag till. Det säkerställer trafikanternas säkerhet, men det sker med vetskapen att asfalten snart kommer att behöva lagas igen. Det blir dyrare i längden, och det orsakar fler störningar för person- och godstrafiken.

Fru talman! Vad den förra regeringen lämnade efter sig var en gigantisk underhållsskuld. Åker man runt på vägarna i Sverige ser man att vissa vägar är i oerhört dåligt skick. En analys som Transportföretagen nyligen tagit fram visar att var tionde statlig väg är i mycket dåligt skick. De håller inte måttet.

Jag är glad över att vi nu har en regering som tar dessa uppgifter på stort allvar. I den första budgeten som togs fram lades 1 miljard på vägunderhåll och trafiksäkerhetshöjande åtgärder. Skulden är stor, men nu börjar vi beta av den för att få ett robust vägnät i hela landet. Med nollvisionen som utgångspunkt byggs och underhålls vägnätet så att en så hög trafiksäkerhet som möjligt kan uppnås.

Fru talman! Epatraktorn eller A-traktorn är en stor fråga för många av landets ungdomar, för att kunna ta sig till skolan när bussen slutar gå där den brukade gå eller för att ta sig runt på fritiden.

För den nya regeringen är A-traktorn viktig att försvara i EU. Den anser att reglerna för A-traktor ska utformas i Sverige utifrån svenska förutsättningar.

Vi vet dock att flera mycket allvarliga olyckor där A-traktorer varit inblandade tyvärr har skett. Därför fattade regeringen beslut om flera nya regler så sent som den 8 juni.

De nya reglerna innebär att den som färdas i A-traktor ska använda bälte och att det ska sitta endast en på varje passagerarsätesplats. Regeringen har tidigare gått vidare med Transportstyrelsens förslag om att A-traktorer som körs på vintern ska ha vinterdäck. De nya reglerna är viktiga för att garantera svenska ungdomars möjlighet att säkert färdas i A-traktor, men de borde ha införts för länge sedan.

Anf. 77 LINDA W SNECKER (V) replik:

Fru talman! Förra året lade Magnus Oscarssons kollega Magnus Jacobsson fram en jättebra motion, en motion som lagts fram i trafikutskottet flera gånger. Den handlar om obligatoriska synkontroller i samband med körkortsförnyelse.

När man ska förnya sitt körkort ska det vid den tid då det evidensbaserat behövs som bäst göras en ny synkontroll så att det görs synkontroll inte bara innan man tar körkortet utan återkommande under livet.

Jacobsson menar att regelbundna synkontroller främjar trafiksäkerheten, stärker hälsan hos enskilda personer och underlättar att rätt vård ges i god tid.

Det här är något som trafikutskottet förra året var överens om – eller snarare var Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna helt överens om att stödja Kristdemokraternas motion om synkontroller.

Men nu när Kristdemokraterna sitter i regeringen och har infrastrukturministerposten och är ansvariga för just trafiksäkerheten väljer de att inte stödja motionen från Magnus Jacobsson, vilket jag tycker är beklagligt. Det vore nämligen väldigt bra att införa synkontroller vid körkortsförnyelse.

Min fråga är därför: Varför stöder Kristdemokraterna inte sin egen politik?

Anf. 78 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Linda W Snecker för frågan. Ledamoten nämnde några partier som inte var för motionen. Och jag hörde inte att hon sa att Vänstern var för motionen. Stämmer det att ni inte var för denna motion? Det är intressant att det är så.

Sedan är det brukligt när det handlar om enskilda motioner, och inte kommittémotioner, att partierna inte plockar upp det som står i dem. Det händer inte ofta att partierna plockar upp sådant. Vi har det inte som praxis i vårt parti att något som står i en enskild motion blir partiets politik.

Detta är någonting som en enskild motionär har skrivit om. Förvisso är det en jätteviktig motion. Men, som sagt, det är inte partiets politik det handlar om, som ledamoten Linda W Snecker säger, utan detta är en enskild motion. Och jag har förstått att ledamoten Linda W Snecker nu stöder den.

Svaret på ledamotens fråga är alltså att det inte är brukligt att vi gör så.

Anf. 79 LINDA W SNECKER (V) replik:

Fru talman! Detta blir en jätteintressant fråga om partiernas inre liv och hur vi ser på våra olika typer av motioner – om det är en partimotion, en kommittémotion eller en enskild motion. Men ingen svensk medborgare kommer att hänga med om vi fördjupar oss i denna problematik.

Men vad jag ser är att det fanns en motion från Kristdemokraterna med ett bra förslag som Kristdemokraterna i opposition helt klart var beredda att slåss för och vilja genomföra. Detta är en fråga som trafikutskottet har jobbat med under mycket lång tid, innan Magnus Oscarsson och jag kom in i trafikutskottet.

Jag tycker att det är beklagligt att regeringen inte tittar på den politik som man har fört tidigare och ser vad man kan göra. Det pågår nämligen ett arbete på myndigheterna, och det pågår utredningar för att kunna införa dessa synkontroller eftersom det är något som behövs för att öka trafiksäkerheten. Då måste vi från politikens sida se till att synkontroller fungerar genom hela livet. Vi kan inte ha en situation i dag att synen testas bara när människor ska ta sitt körkort första gången men inte senare i livet när vi ser att så många äldre ändå är inblandade i olyckor som vi kan vara med och försöka begränsa.

Fru talman! Jag konstaterar att Kristdemokraterna har backat från sin politik. De har förra året och flera år innan dess röstat för en politik som

de ville driva. Men nu när de är i regeringsställning backar de helt när det handlar om något så otroligt nödvändigt. Det tycker jag är synd.

Prot. 2022/23:127
19 juni

Trafiksäkerhet

Anf. 80 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar än en gång ledamoten Linda W Snecker för frågan. Jag håller med ledamoten om att de som tittar på denna debatt på tv efteråt nog inte förstår precis vad vi menar.

Men ledamoten säger hela tiden att det är vår politik. Men det var en ledamot som lyfte fram detta, och det är inget förslag som partiet lägger fram.

Nu svarade inte ledamoten på min fråga, men jag tyckte att hon tidigare sa att Vänstern inte stod bakom detta förra året utan plockar upp detta nu. Det är intressant att det är på det sättet.

Men svaret på frågan är att detta är en viktig fråga. Det är inte tu tal om detta. Men i nuläget är det en enskild motion och då är praxis att partiet inte plockar upp den. Jag vet inte hur det är i Vänsterpartiet. Det får väl ledamoten svara på i en annan replik. Men normalt gör man inte så.

Anf. 81 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Magnus Oscarsson. Det pratades om vägkroppar, vilket är ett intressant begrepp som allmänheten kanske inte är bevandrad i, precis som när det gäller enskilda motioner. Men vägkroppar är det som är en bit ned under de översta slitlagren och beläggningen på en väg. Det är det som bär upp vägen.

Magnus Oscarsson pratar om att dessa vägkroppar slits, att man måste gör ett större underhåll, sköta dem och inte bara göra underhåll på ytan och laga hålen i gatan. Just nu kommer jag inte ihåg begreppet.

När det gäller frågan om underhållsskuld och vad man gör lägger staten i dag massor med pengar på att uppgradera vägarna för att klara det som kallas för BK4, det vill säga att det ska gå att köra lastbilar som är 74 ton tunga. Sådana lastbilar kan bara köras på ett visst vägnät. Dock finns det många som roar sig med att köra på andra vägar med dessa lastbilar, och det sliter enormt på vägarna. Vi vet från den preliminära forskning som finns att hur man än gör slår dessa lastbilar sönder vägarna.

Vi lägger nu alltså massor av pengar på att uppgradera broar och annat för att kunna ha dessa tunga lastbilar samtidigt som vägkropparna slås sönder. Potthålen, som det heter, blir fler. Detta är problematiskt.

Jag undrar hur ledamoten Oscarsson ser på detta. Det pratas mycket om underhållsskuld från regeringspartierna, men samtidigt ser de till att skada vägnätet.

Anf. 82 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Daniel Helldén för frågan. Potthål kallas de alltså. Många av oss har åkt runt i landet, och det går inte att undvika att se att många vägar är väldigt dåliga. Det handlar om denna underhållsskuld som jag och andra pratar mycket om. Som vi ser det har den förra regeringen inte lagt de pengar som de skulle ha lagt för att rusta upp och fixa i ordning vägarna.

Den analys som jag refererade till visar att det framför allt är i Jämtland, Gävleborg och norrut som de sämsta vägarna finns. Vi menar att detta är någonting som det måste tas tag i.

På frågan om att man får köra med tyngre fordon visar experter att det som ledamoten säger inte är sant. Vägarna kommer att klara sig lika bra med det förslag som är på gång. Vi tror att det är ganska viktigt.

Lyssnar man på dem som vurmar för miljön säger de att man kan lasta mer på dessa stora lastbilar och därför kommer att slippa köra med mindre bilar. De stora lastbilarna får med sig en större last. Vi tror därför att detta är positivt för helheten.

Frågan om underhållet måste lösas, och då måste pengar skjutas till oavsett om det är tyngre fordon på vägarna.

Svaret på ledamotens fråga är att vi inte tror att vägarna kommer att försämras om det blir tyngre trafik.

Anf. 83 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Vi måste se till att vägarna har ett bra skick. Vi pratar om trafiksäkerhet här, och det är problematiskt när det är håll i vägarna. Man kan skada sig rejält som cyklist, bilförare och så vidare.

Men det blir lite paradoxalt när regeringen fortsätter att driva att man ska ha mycket tyngre fordon. Nu säger ledamoten Magnus Oscarsson att forskningen visar att det inte är något problem utan att det snarare blir bättre med dessa lastbilar på 74 ton och uppgraderingen av vägarna. Men jag tror att vi alla i trafikutskottet hört att VTI, Statens väg- och transportforskningsinstitut, pekar på att 74 ton tunga lastbilar slår sönder just väggkroppen. Ytan skadas inte, men väggkroppen slås sönder. Detta är enormt kostsamt.

Vad som nu händer är att tunga fordon kör sådant som i mycket större utsträckning borde gå på järnväg eller med mindre fordon. De skadar hela vägnätet, och det sker runt om i hela landet. Det är inte bara på de ställen där i vi i dag har uppgraderat till BK4, utan det är också de ställen där dessa lastbilar kör trots att de inte får köra där, vilket är ännu värre. Vi får enorma problem.

Ledamoten säger att de största problemen finns i Jämtland, Gävleborg och så vidare. Ett problem där är att klimatförändringarna gjort att det blivit större förändringar i temperaturen från under noll till plusgrader, så kallad nollpendling. Det gör att det blir tjällossning stup i ett, och så var det inte förut. Det har gjort att vägarna där skadas i mycket större utsträckning än tidigare.

Kombinationen av allt detta gör att det kommer att gå åt enormt mycket pengar till att laga det som man ställer till med i och med de nya vikterna på fordonen. Det är beklagligt. Jag hoppas verkligen att regeringen gör något åt det.

Anf. 84 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen Daniel Helldén för hans frågor.

Jag ser inte att det finns någon paradox i det vi säger. Däremot tycker jag nog att det som ledamoten är inne på är en paradox. Detta görs ju också för miljöns skull. Genom att man kan lasta tyngre på lastbilarna och få med sig mer frakt blir det bättre för miljön, eftersom man slipper köra flera gånger.

Det är dessutom omöjligt att bygga järnväg till varenda plats där man i dag använder lastbil. Jag tycker att detta är ett komplement, och det är bra att man gör i ordning vägnätet. Det är regeringen precis inne på.

Det är viktigt att vi hela tiden lyfter fram att vi vill se förbättrade vägar i hela landet, inte bara i vissa delar. Det är tanken med detta, men det kommer att ta tid. Vi förstår att det här inte är någon quickfix.

Däremot är det viktigt att sätta ned foten och säga: ”Det här vill vi ändra på.” Sedan kommer det naturligtvis att ta tid. Men det är viktigt att vi gör något så att människor känner att vi har en ny regering som vill göra förändringar.

Anf. 85 PATRIK JÖNSSON (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu trafiksäkerhet. Men den som så önskar kan också debattera tidsomställning. Det är kanske lite udda i detta block, men så ligger det till.

Vi i Sverigedemokraterna står bakom samtliga våra reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall enbart till reservation 11 om trafiksäkerhet vid vägarbeten och räddningsinsatser.

Fru talman! Mycket har hänt när det gäller trafiksäkerhet, både på våra vägar och i våra fordon. Ny teknik i fordonen och aktivt forskningsarbete för att utforma fordonen på ett så krocksäkert sätt som möjligt räddar liv och minskar antalet skadade. Även utformning av vägar, röjning av hinder vid sidan av vägen och mötesseparering har kraftigt sänkt riskerna att färdas i trafiken.

Sverige är ett av världens tryggaste länder i trafiken, vilket vi ska vara tacksamma för även om vi inte kan luta oss tillbaka och säga att vi är nöjda nu. År 2022 omkom enligt Trafikanalys 227 personer i vägtrafikolyckor och 1 891 skadades allvarligt. Vi ligger på en fortsatt låg nivå. Samtidigt är självklart varje dödsfall eller svårt skadad människa en tragedi. För cyklisterna finns det en ökande trend med ungefär 2 000 allvarligt skadade per år.

Fru talman! Det sker även olyckor inom den spårbundna trafiken. Något som ändå får anses positivt är att det under 2022 skedde en drastisk minskning av antalet omkomna inom spårtrafiken. År 2022 omkom 76 personer mot 102 året innan. Ungefär 85 procent av dessa i suicid. Utan att kunna leda det i bevis tror jag att det aktiva och omfattande arbetet med att hägna in spårområden med svårforcerade gallerstängsel givit resultat.

Sverigedemokraterna har i sin järnvägskommittémotion skrivit att detta arbete måste stärkas ytterligare, och jag hoppas att vi har stöd hos samtliga partier i denna fråga. Vi måste ta i med hårdhandskarna mot det omfattande spårspringet. Att olovligen vistas i spårområdet är förenat med livsfara, och det orsakar stora störningar för tågtrafiken. Vi vill se en straffskärpning för att olovligt vistas i spårområdet.

Fru talman! Inte bara det suicidpreventiva arbetet behöver stärkas utan också arbetet med att bygga bort plankorsningar, i synnerhet obevakade plankorsningar, för här har inte mycket hänt trots ett regeringsuppdrag från den tidigare regeringen 2019.

Det finns cirka 6 500 plankorsningar i Sverige, och över hälften av dessa är obevakade. Trafikverket uppger att det årligen omkommer cirka 20 personer i plankorsningsolyckor. Trafikverket måste få i gång arbetet i frågan och följa sitt regeringsuppdrag. Kanske borde vi sätta ett mål att jobba efter, till exempel att hälften av de obevakade övergångarna antingen byggts bort eller förses med bomanläggning senast 2035 eller 2040.

Fru talman! Det ska inte vara enskilda bilisters misstag i ett svagt ögonblick när en järnväg korsas som avgör liv eller död. Det är inte rimligt att fordonsförare ska mista livet för att Trafikverket inte tagit frågan på allvar. År 2018 anslog regeringen 3 extra miljarder för att bygga bort farliga obebakade plankorsningar. Men vad hände med dessa miljarder egentligen? Ett trettiotal av 3 500 har åtgärdats, och de hade kanske åtgärdats ändå. Ett trettiotal åtgärdade plankorsningar för 3 miljarder – räkna på den effektiviteten! Det känns som om miljarderna mest har gått till att få fler anställda administratörer hos Trafikverket. Det är beklämmande.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill se en återgång till de hastighetsgränser vi hade förr. Vi anser hastighetsgränser ska vara rimliga, enkla att se av vägens beskaffenhet och ha folklig acceptans. Sverigedemokraterna menar att en återgång till det gamla systemet med 30, 50, 70, 90 och 110 vore att föredra i stället för att dessutom ha 40, 60, 80 och så vidare. De tidigare gränserna var mer logiska och verklighetsanpassade.

Dessutom menar vi att Sverige i linje med de flesta europeiska länder, som ofta har 130 eller 140 på sina motorvägar, borde höja hastigheten på motorvägarna från 120 till 130. Detta lämpar sig på en stor del av våra fina motorvägar. Vägar med en hastighetsgräns på 110 eller 120 är våra säkraste vägar. Endast cirka 7 procent av dödsolyckorna sker där.

Trafikverket borde åtgärda underhållsskulden och hålla vägarna i god standard i stället för att skylta om med sänkta hastigheter för att minska underhållet av vägarna.

Fru talman! Det ska råda rimliga hastigheter även för A-traktorer. Flera partier har följt vår linje om att vilja höja den högsta tillåtna hastigheten för A-traktorer till 45 kilometer i timmen. Ökningen av registrerade A-traktorer har skenat. Bara mellan juli 2021 och juli 2022 registrerades över 27 procent fler A-traktorer.

Det är såklart positivt att våra ungdomar får en större frihet att ta sig till olika aktiviteter eller slipper en lång väntan på en skolbuss. Samtidigt skapar fordonen stor frustration hos många övriga i trafiken, och de skapar risksituationer vid omkörningar. I synnerhet tunga fordon som lastbilar och bussar kan ha problem att köra om. Dessutom är risken för så kallade upphinningsolyckor stor.

Med en ökad hastighet blir problemet mindre, och i städer kan dessa fordon följa trafikrytmen. Men om hastighetsgränsen höjs förutsätter vi sverigedemokrater att det införs en bättre utbildning, där man kan påvisa att man även behärskar att köra en A-traktor och inte bara en tvåhjulig moped.

Regeringen har följt vår linje och avser nu att införa krav på vinterdäck och bältesanvändning, och dessutom begränsar man antalet passagerare i fordonen. Det välkomnar vi. Men vi står starkt fast vid en höjd hastighet. Där får vi inte vika ned oss vid förhandlingarna med EU om körkortsdirektivet. Med detta sagt vill vi också skärpa straffet för dem som manipulerar hastighetsregulatorn så att stryningen tas bort. Vi har i takt med ett stigande antal A-traktorer tyvärr också sett ett ökat antal tragiska olyckor med både dödsoffer och svårt skadade. Det handlar oftast i singelolyckor där hastigheten varit långt över de tillåtna 30 kilometer i timmen.

Fru talman! Motorcyklister glöms ofta bort i debatten. Att kana in i ett vajerräcke i 100 kilometer i timmen leder mycket sannolikt till döden, eller kanske än värre: livslång smärta och invaliditet. Norge har påbörjat ett

arbete med underglidningsskydd på vägräcken, och Sverige borde skyndsamt göra detsamma. När Vägverket på sin tid påbörjade arbetet med att mötesseparera vägar valde man bort alternativet att åtskilja vägarna med betong i stället för vajerräcken, vilket jag beklagar.

Ett utmärkt exempel på detta är motorvägen mellan Malmö och Lund. Så länge jag kan minnas har det varit betongelement mellan filerna med olika körriktning. Det är betydligt billigare, och barriären behöver normalt sett inte dyra reparationer om någon kört emot den. Det leder inte heller till timplånga stopp. Dessutom är den mer skonsam mot motorcyklister.

Ytterligare en fara för motorcyklister är rullgrus. När motorcyklisterna plockar fram sina motorcyklar på våren och Trafikverket inte hunnit sopa upp efter vintern är faran som störst. Det är verkligen viktigt att Trafikverket ser till att hålla vägarna rena. När det regnar är brunnslock en stor fara. De blir väldigt hala. Jag har själv vält på ett brunnslock. Det syntes inte, då det stod vatten på det. Det borde kunna gå att få fram någon form av beläggning som är sträv även när locket är vått. Att få ned antalet omkomna motorcyklister till noll är väl inte möjligt, men det går att minska antalet med ett proaktivt arbete som dessutom inte behöver kosta särskilt mycket.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag sätta fokus på dem som arbetar med att underhålla våra vägar och övriga som har vägen som sådan som arbetsplats. Deras arbetsplats måste göras säkrare. Varje år inträffar mellan 100 och 200 olyckor och tillbud vid vägarbeten i Sverige. Det sker alltså tre till fyra gånger i veckan. Dessa arbeten kommer inte som en överraskning utan är väl skyltade. Inte bara hastigheten är ett problem utan även bristande uppmärksamhet. Vi har de senaste åren sett flera uppmärksammade olyckor kopplat till detta. En åtgärd som vi anser skulle kunna öka medvetenheten om vikten av att sakta ned vid vägarbeten är att man helt enkelt sätter högre böter vid hastighetsöverträdelser vid vägarbete, vilket återfinns i vår reservation.

Olyckor baserade på bristande uppmärksamhet är inte lika enkla att förebygga. När jag körde bil på autobahn för många år sedan hade man markeringar i vägen vid vägarbeten. De väsnades väldigt mycket inne i fordonen, och det var omöjligt att missa att sakta ned. Med modernare fordon kanske vi också kan minska risken allteftersom äldre fordon försvinner, då både personbilar och lastbilar numera oftast har autobromssystem. Men, fru talman, jag menar att vi borde utreda grundligt hur vi kan få ned antalet olyckor vid arbete på väg. Det är inte rimligt med flera sådana olyckor i veckan. Vi behöver införa ett systematiskt arbete med att få ned denna siffra. Den borde helst vara noll.

Anf. 86 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag ska vi debattera trafiksäkerhet, som ligger mig väldigt varmt om hjärtat.

Sverige har drivit ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete under lång tid och är det land i världen som har lägst antal döda i trafiken per invånare. Många svenska uppfinningar har bidragit till detta, från säkerhetsbältet, som har räddat många liv, till den första kvinnliga krockdockan, som nyss presenterades. Samtidigt har vägarna steg för steg förbättrats, med plan-skilda korsningar, mitträcken för att undvika frontalkollisioner samt rondeller.

Sverige skapade nollvisionen, ett mentalt mitträcke att hålla sig i för att steg för steg fortsätta att minska antalet döda i trafiken till noll. Vad krävs det då för att ingen ska dö i trafiken? Analyser visar att de viktigaste orsakerna till olyckorna är för hög hastighet, alkohol och andra droger samt trötthet och annan ouppmärksamhet. Den mänskliga faktorn ligger faktiskt bakom över 90 procent av alla olyckor.

Fru talman! Huvudmotivet till utvecklingen av självkörande bilar var just att man ville underlätta för föraren, överbrygga olika mänskliga brister och kraftigt minska antalet olyckor. I en studie beskriver det amerikanska bolaget Waymo, som utvecklar självkörande bilar, att 92 procent av de olyckor med dödlig utgång som ingick i studien hade kunnat undvikas om bilen varit självkörande. Det är ett ganska intressant faktum.

Helt självkörande bilar ligger dock en bit fram i tiden. Samtidigt finns mycket av tekniken redan i dag i bilarna vi ser runt omkring oss. Det är därför viktigt att vi ser över hinder för att testa tekniken på ett säkert sätt, med större tester i verklig miljö, och successivt införa tekniken för specifika ändamål. Sverige har förutsättningar att bli ett föregångsland när det gäller självkörande fordon och därmed utnyttja alla de stora samhällsnyttor som tekniken medger, inte minst inom trafiksäkerhet.

Det är lätt att fascineras av ny teknik, och vi liberaler är teknikoptimister. Sveriges framgång inom trafiksäkerhet har dock till största delen skapats genom att man gnetat med att steg för steg förbättra våra vägar och sett till att fordonen blivit säkrare för varje ny årsmodell, inte minst med hjälp av system som kompenserar för människans många felbeslut.

Vad kan vi då göra mer åt den mänskliga faktorn under tiden självkörande bilar utvecklas? Vi vet att olycksrisken ökar i takt med en högre hastighet på fordonen. Även växthusgasutsläpp och buller har samma koppling till hastighet. Utöver personligt lidande försämras miljön, och samhällets kostnader ökar. För säkrare vägar vill vi liberaler att man vid offentlig upphandling av transporttjänster ska ställa krav på hållbara hastigheter, det vill säga att leverantörens fordon håller hastigheten. Det skulle ha en dämpande effekt på medelhastigheten på våra vägar och radikalt minska utsläppen.

Uppföljning och kontroll är en viktig del av regelefterlevnaden. Liberalerna vill se fler trafikpoliser. Vi har på våra svenska vägar många fordon, inte minst utländska, som inte skulle gå igenom en kontrollbesiktning. Vi behöver därför betydligt fler fordonskontroller. Samtidigt behöver kontroller utföras av användning av alkohol och andra droger och av att reglerna för hastighet och kör- och vilotider respekteras. Här är arbetet med alkobommar i våra hamnar en viktig pusselbit.

Hand i hand med ny teknik och kontroller av att man följer lagarna måste också det basala underhållet av våra vägar öka för ökad trafiksäkerhet. Vi vill se ett ökat underhåll i hela landet, inte minst ute i det mindre trafikerade vägnätet. Trafiksäkerheten ska inte bero på var i landet man bor. Till exempel har vägmarkeringar en avgörande påverkan på trafiksäkerheten, oavsett om det är det mänskliga ögat eller en kamera som ska upptäcka markeringarna. Man måste veta att man håller sig på sin sida av vägen. Det krävs en översyn av standarden på vägmarkeringarna i vårt land.

Liberalerna tror på teknikens möjligheter att öka trafiksäkerheten. Allt fler bilar är uppkopplade och kan dela sina trafiksäkerhetsdata för att till

exempel identifiera isfläckar eller andra bilar vid skymd sikt. Det kan till exempel göra att man i tid kan åka ut och salta vägarna. Potentialen i informationen i dagens fordon kan utnyttjas betydligt bättre, och regler som hindrar utvecklingen bör ses över.

De oskyddade trafikanternas andel av dödsolyckorna är en oroväckande trend, inte minst andelen cyklister och gående. Av 210 omkomna 2021 var 85 oskyddade trafikanter – hela 40 procent. Liberalerna vill se en översyn av de oskyddade trafikanternas trafikmiljöer.

Här spelar tillgången på data en väldigt viktig roll, så att forskning och utveckling baserad på olycksdata kan underlättas. Det ska naturligtvis ske med hänsyn till den personliga integriteten.

Reglerna för tillgång till Trafikverkets system för trafikolyckor, Strada, ändrades för några år sedan av integritetsskäl. Översynen var bra, men tillgången till data har dock strypts till den grad att viktigt trafiksäkerhetsarbete inte kan utföras.

Det kan få till följd att trafiksäkerheten, inte minst för till exempel de oskyddade trafikanterna som motorcyklister, riskerar att bli eftersatt. Liberalerna vill undersöka konsekvenserna av den restriktiva tillgången till data och hur oönskade effekter kan åtgärdas.

En viktig del i trafiksäkerhetsarbetet är tillgången till en gedigen körutbildning. Här behöver vi komma åt de illegala körskolorna och förbättra andelen som klarar teori och körprov. Annars riskerar vi att om kanske fem tio år få ett ökat antal olyckor på våra vägar på grund av att vi har sämre utbildade förare än i dag.

Jag tänkte också ta upp frågan om mopedbilar och A-traktorer. Antalet mopedbilar har ökat kraftigt under de senaste två åren. Det krävs samma körkort som för en EU-moped, där det i båda fallen är 45 kilometer i timmen som är maximal fart.

Försäkringsbolaget If kom med en rapport för 2021 som visar att var fjärde mopedbil är inblandad i en olycka. Man kör av vägen eller krockar med ett annat fordon.

Vi liberaler är positiva till ny teknik och den ökade mobilitet som det ger framför allt våra ungdomar. Men det får inte samtidigt leda till ökade personskador. Jag ser därför fram mot VTI:s rapport om mopedbilars och A-traktorerers påverkan på trafiksäkerheten som ska levereras i november i år.

Den 15 juli 2020 ändrades reglerna för A-traktorer. Det har medfört att det är betydligt enklare att manipulera hastigheten och ställa om bilen till att inte ha någon hastighetsbegränsning.

Antalet tyngre fordon som registreras som A-traktorer har ökat. Samtidigt har antalet olyckor ökat. Därför har nu regeringen tagit tag i detta. Man har beslutat att fordonen måste ha vinterdäck.

Nyss beslutades det att säkerhetsbältet behöver användas och att det maximalt får sitta en person per plats, vilket för mig är en självklarhet. Vi fortsätter att titta på frågan. Bland annat tittar man över detta med A-traktorer i EU:s körkortsdirektiv.

Fru talman! Vi kan alla drabbas av sjukdomar som kan påverka vår körförmåga. Därför är det viktigt att det finns ett enhetligt sätt att testa om en sjukdom eller nedsatt syn verkligen påverkar själva körförmågan. Liberalerna vill därför att man ser över att trafikmedicinska bedömningar

görs på samma sätt i hela landet. I dag är det beroende av kompetensen ute i de olika regionerna.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp det tillkännagivande som Liberalerna tog initiativ till för två år sedan. Det gäller de personer som testar synen och som visar sig ha syndefekter. Deras körkort återkallas direkt.

Det medför att de inte har en ärlig chans att visa om deras körförmåga påverkas av synfelet. Det är inte rimligt. Det berör 1 000 personer varje år, där forskning visar att hälften fortfarande skulle kunna köra trafiksäkert. VTI har tagit fram en rapport, och regeringen ser just nu över frågan.

Fru talman! Avslutningsvis: Trafiksäkerhet är ett område som Sverige har all anledning att vara stolt över, samtidigt som mycket arbete återstår för att vi ska nå nollvisionen.

(Applåder)

Anf. 87 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte på en aspekt. Det var många saker som ledamoten Gellerman tog upp. Det var mycket om teknikutveckling och lovordande av vad den kan ge för någonting. Det kan jag bara understryka.

Jag kan också ställa mig bakom att vi ser en fantastisk utveckling på trafikområdet och för fordon där vi kan klara trafiksäkerheten på ett helt annat sätt.

I dag är det svårt att köpa en bil som inte i princip kan hastighetsbegränsas. Den kan följa hastigheten runt om därför att den har den typen av system.

Det vore intressant att höra om regeringen har någon tanke att utnyttja detta i trafiksäkerhetsarbetet. Vi kan många gånger tala om att tekniken kommer och att vi då kan göra en massa saker. Jag skulle säga att den redan är här.

Jag tänkte peka på det i det här sammanhanget. Vi talar hela tiden om kommande utveckling. Redan 1999–2002 gjorde Vägverket, som det hette på den tiden, ett storskaligt försök med det som hette ISA, det vill säga Intelligent stöd för anpassning av hastighet.

Det var ett otroligt lyckat försök. Där kunde man visa att man med, utifrån dagens teknik sett, otroligt enkel teknik kunde se till att bilar höll hastigheten. Det gällde framför allt inne i våra städer, där vi vill att de ska köra 30–40 kilometer i timmen, eller 60 kilometer i timmen på våra större vägar.

Den här tekniken finns. Då använde man kompass, transpondrar, lite gps och annat. Det är inte alls särskilt avancerat längre, framför allt inte kompassen.

Jag undrar: Finns det någon plan hos regeringen att använda det som redan finns och se till att människor håller hastigheten? Vi vet att hastigheten är en av de största orsakerna till att människor dödas i trafiken.

Anf. 88 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Frågan om hastigheten ligger mig varmt om hjärtat. Det är en av anledningarna till att jag gärna vill driva på utvecklingen mot självkörande bilar.

Utredningar har visat att vi kommer att få en lugnare takt på våra vägar om man överlåter till bilen att hålla takten. Då kommer alla bilar att köra i ungefär samma takt.

Jag tog också upp i mitt anförande att vi vill att offentliga myndigheter som gör upphandlingar ska ställa krav på att man ska hålla hastigheten.

Det görs också många försök när det gäller geofencing. Man stänger geografiskt in ett visst område. Inom det området kan du bara hålla en viss hastighet.

De flesta av våra bilar i dag är uppkopplade. På det sättet kan man styra så att en bil inte kan köra fortare än en viss hastighet.

Vi i Liberalerna står bakom att man skulle kunna titta på detta, till exempel runt skolor. Där har vi ofta 30 kilometer i timmen. Man kan också på annat sätt utnyttja tekniken på områden med geofencing, det vill säga att man stänger in.

Samtidigt tror vi mer på den tekniken. Man väljer ut var i områdena, baserat på trafiksäkerhet, som man ska tillämpa det. Men att göra det generellt och säga att man styr bilarna tror vi inte på.

På olika sätt i olika situationer kanske du behöver gasa. Vi tror även på att personer ska få köra sitt fordon. Men de ska naturligtvis hålla sig inom hastighetsbegränsningarna. Det är därför vi också driver på för fler trafikpoliser.

Anf. 89 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Det är det här som är lite intressant. Tekniken för att göra det här i befintliga fordon har funnits i över 20 år. Allting som i dag säljs kan användas för geofencing. Man kan klara det.

Ofta talar vi om att någonting borde göras längre fram. Det som jag är lite på jakt efter är varför vi inte gör det nu. Jag ska villigt erkänna att den tidigare regeringen inte har gjort det. Det kan jag bara beklaga.

Frågan är egentligen om den nuvarande regeringen tänker göra någonting på området. Vi talar om att använda geofencing runt skolor där det är 30 kilometer i timmen. Frågan är varför vi inte ska använda den tekniken även när det är 40 kilometer i timmen i städerna eller på landsvägar där det är 60 kilometer i timmen. Man får ju inte bryta mot hastighetsgränserna.

Då borde man rimligen kunna använda den här tekniken för att se till att det fungerar på ett bra sätt. Vi kan ta bort alla fartkameror runt om i landet, och så kan folk hålla hastigheten så att vi får en trafiksäkerhet.

Patrik Jönsson talar i debatten om att höja hastigheterna. Vissa hastigheter har vi ju sänkt för att vi vet att folk aldrig följer hastighetsgränserna utan ligger långt över. Då skulle man kunna höja hastigheterna en del på vissa vägar, för man vet att folk inte kommer att ligga otroligt mycket över. Detta är något som jag tycker att vi borde utnyttja och som trafikutskottet borde titta närmare på. Det handlar alltid om att vi ska göra detta någon gång långt fram, men tekniken finns ju redan på plats.

Återigen är frågan: Kan regeringen, som ledamoten Gellerman representerar, tänka sig att göra något på det här området?

Anf. 90 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Helldén, för de vidare frågorna! I mitt anförande tog jag ju upp att vi skulle möjliggöra större tester i verklig miljö.

Där relaterade jag mycket till självkörande bilar men även till annan teknik som är kopplad dit.

När man gjorde utredningen om ISA – alltså konstant fart, där man satte en gräns för hur fort bilarna kunde åka – fanns inga uppkopplade bilar. Det är först nu som man börjar få möjligheten att jobba med geofencing.

Jag skulle välkomna tester i större skala där kanske en stad skulle vara villig att titta på geofencing runt ett antal skolor och se hur det faller ut. Utifrån det kan man sedan dra slutsatser som man kanske sedan kan överföra till fler ställen runt skolor och även till andra områden. Men det krävs att det finns en kommun som är med på detta, för skolorna ligger ju i kommuner, och det är kommunerna som har rådighet över frågan. Det är egentligen inte staten. Men jag välkomnar att man skulle testa tekniken på det här sättet.

Ledamoten tog också upp att man skulle kunna öka hastigheten på vissa vägvagnsnitt. Vi i Liberalerna ställer oss också positiva till variabla hastigheter, där man kan ändra hastigheten beroende på hur mycket bilar som kör för tillfället och vägens skick. Däremot vill vi förbättra underhållet generellt så att vi inte behöver sänka hastigheten ute på landsbygden på grund av att underhållet har varit undermåligt. Om trafiksäkerheten sänks måste man ju sänka hastigheten. Det är ett fokus för oss att få upp trafiksäkerheten på de vägarna. Men tack för frågan!

Anf. 91 LINDA W SNECKER (V):

Fru talman! Ofta krävs det inte jättestora insatser för att göra trafiksäkerheten högre. Det kan handla om vägbommar och ljus, krav på säkerhetsbälte i A-traktorer, utbildning av förare, respekt för varandra i trafiken och kontroll av körförmåga genom hela livet.

Män är kraftigt överrepresenterade bland de omkomna i trafiken. Under 2021 omkom 155 män och 54 kvinnor. Singelolyckor och mötande personbilar är de vanligaste olyckstyperna. Däremot är skaderisken för kvinnor betydligt högre. Risken för till exempel nackskador är större.

Trots detta har man i krocktester inte använt sig av krockdockor formade efter den kvinnliga kroppen, utan man har använt mindre dockor formade efter en manlig kropp. Men för några veckor sedan kom nyheten att den första kvinnliga krockdockan hade testats. Eftersom vi är så många som faktiskt har lyft detta i våra anföranden måste vi försöka förstå hur stort det är och hur konstant underrepresenterade kvinnor alltid är. Men i de globala säkerhetstesterna anses kvinnan fortfarande vara en liten version av en manskropp.

Det är tydligt att mer behöver göras. Trafiksäkerheten måste anpassas efter så självklara saker som kroppens funktioner. Nackmuskler och höfter ser olika ut, och kroppen förändras också med åldern.

Synen är nog det som vi alla mest märker förändras med åldern – ibland mycket och ibland smyger det sig på. Ändå testas bara synen en gång, och det är när man tar körkort. Synen förändras över tid, och förare uppfattar inte alltid att synen blir sämre, vilket såklart påverkar trafiksäkerheten negativt. Försämrad syn kan uppträda redan vid 40–45 års ålder, och vid 60 års ålder har de flesta mer eller mindre förändrad syn.

Förare äldre än 74 år är inblandade i 1 067 olyckor inblandade. Det är cirka 5 procent av samtliga olyckor.

Detta med synkontroller är ingen ny fråga för trafikutskottet, utan det har behandlats under flera år. Förra året var SD, C, KD och L helt överens om att synkontroller skulle införas. Men frågan har behandlats minst sedan 2017. Då betonade utskottet vikten av ett fortsatt utvecklingsarbete i fråga om synkontroller. När vi debatterade frågan 2017 och 2018 lyfte utskottet särskilt fram vikten av att frågan om synkontroller ska ingå i det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet för att uppnå nollvisionen.

När frågan var uppe i trafikutskottet 2019 anförde utskottet i sitt betänkande att man avsåg att följa Transportstyrelsens arbete med att se över bland annat synkraven i medicinföreskrifterna. Det var ett mycket stort intresse, skrev man i betänkandetexten.

Så fortsatte det 2020 och 2021. Då anförde utskottet att man avsåg att bevaka frågan om behovet av regelbundna synkontroller. Detta är alltså en fråga som utskottet har harvat länge, med olika partier som har anslutit sig till uppfattningen om vikten av synkontroller.

Frågan är då: Varför görs ingenting? Varför gör regeringen ingenting? KD:s dåvarande gruppleddare, den nuvarande infrastrukturministern, godkände ju Kristdemokraternas motion, som även läggs i år, och har drivit på i frågan i riksdagen. I stället skriver nu regeringspartierna, som förut har stöttat detta, i årets betänkandetext: ”Utskottet konstaterar att Transportstyrelsen menar att en eventuell ändring av reglerna skulle kräva lag- och förordningsändringar, och utskottet är för närvarande inte berett att ta initiativ till sådana ändringar.”

Med andra ord: Det blir inga synkontroller, för Kristdemokraterna, trots att man nu har infrastrukturministerposten inom sitt parti, kommer inte att följa upp sin egen politik. Och det finns inget intresse av att fortsätta det arbete som man så länge har drivit på för i utskottet.

Därför tänker jag ansluta mig till KD:s och Centerpartiets motion och yrka bifall till reservation 19.

Anf. 92 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Också jag ska gå in i denna debatt om trafiksäkerhet, även om jag känner att vi är väldigt överens i de här frågorna.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 14. Den berör trafiksäkerhet för mopedbilar och A-traktorer.

Detta med A-traktorer har lyfts här i kammaren i dag. Jag kommer att fortsätta att göra det. Jag tycker att det är en viktig fråga, också för att det har skett en så stor förändring i och med att det är så många fler som i dag använder A-traktorer.

Detta är också en mycket tydlig landsbygdsfråga. Många gånger är det ju en brist på kommunikation och en brist på kollektivtrafik som gör att dessa ungdomar måste hitta en lösning. Kanske föräldrar eller kompisar inte alltid har möjlighet att hantera detta med transporterna.

Jag är jätteglad över de förändringar som är beslutade om ett bättre regelverk för A-traktorer där man ska ha vinterdäck på vintern och använda de säkerhetsbälten som finns. Så sent som i vintras bevittnade jag en olycka precis utanför mitt hus. Det var två tjejer som kolliderade och inte hade säkerhetsbälte. Det var ingen hög hastighet. Jag vet vilka de var; man såg dem varje dag när de var på väg till gymnasiet. Hade de använt sä-

kerhetsbälte hade de inte fått den nackproblematik de fick. Nu tror jag ändå att det gick ganska bra, men detta är viktigt. Därför är de beslut som är fattade alldeles utmärkta.

När man nu har fattat dessa beslut om att förbättra tekniken är det också viktigt att ta nästa steg och ge dessa ungdomar möjlighet att köra lite for-
tare. 30 kilometer i timmen är långsamt. Jag har varit lantbrukare och kört
mina 30-kilometerstraktorer, och när jag sedan fick köra 40 kilometer i
timmen var det jättestor skillnad. Det är det också för dessa ungdomar.

Säkerheten har på detta sätt blivit mycket bättre. Jämfört med de gamla
A-traktorerna – jag var också med där en gång i tiden – som hade stel
bakaxel och breda däck, och som man egentligen fick köra så fort man
kunde på två växlar med det regelverket, ger den här tekniken otroligt
mycket bättre fordon att hantera i en lite högre hastighet.

Jag hoppas att vi kan gå vidare med detta och fatta det beslutet lite
längre fram. Jag känner ändå att vi har en majoritet för detta.

När det gäller säkerhet generellt sker ändå ganska många olyckor i tra-
fiken. År 2021 hade vi 220 omkomna, varav 20 procent kunde relateras till
alkohol och droger. Att punktmarkera alkohol och droger är viktigt för att
öka trafiksäkerheten. Oavsett vilken hastighet du håller och hur väl du skö-
ter dig kan du möta sådana som är drogpåverkade. Precis som någon var
inne på tidigare i dag är kontrollen vid hamnarna jätteviktig, men vi behö-
ver också generellt mer kontroll utefter för att se till att alkohol och droger
används så lite som möjligt i trafiken.

Det finns också nykterhetsstödjande teknik med alkolås, bommar och
så vidare. Även där sker det mycket som går i rätt riktning för att stötta i
den delen.

Generellt går tekniken många gånger i rätt riktning för att förbättra sä-
kerheten. Med de A-traktorer som gick i 45 kilometer i timmen upplevde
många att man hann i fatt dem, att de var en risk och att de skapade köer.
I dag har allt fler bilar adaptiva farthållare, vilket innebär att om du hinner
i fatt en A-traktor bromsas du in på ett bra sätt så att du inte får den risken.
Det är inte alltid självklart att vi ska göra om A-traktorn; det kanske är
bilarna vi ska göra om genom att använda den nya teknik som finns för att
få ned olyckorna.

Det som lite grann kan få en att studsa när det gäller den statistik vi
tagit del av i arbetet med TU13 är de många viltolyckorna. Över 67 000
viltolyckor är väldigt mycket. Här borde man titta på hur man ska få ned
detta. Trots allt är det inte så många dödsolyckor, men vi har allvarliga
olyckor som gör att vi måste få ned den delen. Även här finns tekniska
lösningar för att säkra övergångar, upptäcka vilt med teknik och så vidare.
Också den delen är viktig att få till.

Sedan kan man apropå trafiksäkerhet fundera på om inte en bil i dag
med all teknik har blivit näst intill som ett flygplan. Kanske borde man
fundera lite på en utbildning i hur ett modernt fordon ser ut, för det börjar
bli väldigt avancerat. Man kan också fundera på när du ska få använda
dessa touchskärmar som ibland är väldigt breda, sitter ganska långt ifrån
och ergonomiskt inte alltid är hundra procentigt rätt för dig. Här finns nog
ganska mycket att fundera på inför framtiden för att få ännu bättre säkerhet
i trafiken.

Som avslutning vill jag ta upp det som EU-kommissionen varit inne på när det gäller nytt körkortsdirektiv. Körkortet är ju väldigt viktigt. Det är sådan sak man alltid vill ha med sig. Man använder det mycket som en id-handling. Dock är det ju lite hopplöst omodernt, fru talman, att inte ha en digital form av körkort i dag. När vi kan ha så många andra handlingar och id-system på annat sätt borde vi kunna lösa även detta. Nu ligger det ett förslag från EU-kommissionen om att vi ska komma fram med någon typ av lösning även i vårt utskott. Jag hoppas att vi kan jobba vidare med den delen och få en modernare teknik.

(Applåder)

Anf. 93 DANIEL HELLDÉN (MP):

Fru talman! Att ha en trafiksäkerhet i högsta klass är prioriterat av alla partier, som jag uppfattar det. Vi står alla bakom nollvisionen: Ingen ska dö i trafiken. Det är en svensk uppfinning och vision som vunnit internationellt erkännande. Vi ska vara stolta över den. Detta mål står fast och ska leda arbetet med hur vi utformar cykelbanor, gångvägar, vägar, fordon och alla miljöer där vi vistas. Det handlar om ett samspel mellan de olika trafikslagen, olika människor och olika behov.

Trafiksäkerhetsområdet berör oss alla i vår vardag. Få saker är så konkret knutna till att leva ett offentligt liv tillsammans. Vi är eniga om målet, men det finns delade meningar om hur vi ska gå till väga. Vi har inte alltid samma analys av vilka avvägningar som behöver göras, men vi har samma mål.

I dagens betänkande om trafiksäkerhet behandlas 110 motionsyrkanden. Det visar på det stora behovet av fortsatta reformer av trafiksäkerhetsarbetet i Sverige.

Fru talman! Jag vill lyfta några saker i detta betänkande. Den första rör behovet av att reformera körkortsbehörigheten för lätta lastbilar och tillåta 4,2 tons lätta lastbilar som går på el att köras med B-körkort.

I dag gäller viktgränsen 3,5 ton. Upp dit får man köra med sitt vanligt B-körkort, den vanligaste typen av körkort. Om man går över 3,5 ton måste man dock ha ett C-körkort för tung trafik.

Det här utgår från trafiksäkerhetsbedömningar. Fordonen ändrar mycket karaktär när vikten går upp med flera ton, och storleken blir avsevärt större. Detta är helt rimligt. Men i dag arbetar vi intensivt med att få transporter att gå över från fossila drivmedel till el. Det sker för att vi ska klara de nödvändiga klimatmålen för transportsektorn men också för att förbättra luftkvaliteten i våra städer. Nollvisionen ska, som jag ser det, inte bara vara en fråga om det fysiska våldet utan också en fråga om att ta bort de skadliga effekterna av trafiken. Ingen ska behöva dö av trafikens miljöpåverkan.

När de lätta lastbilarna går över till att vara eldrivna blir fordonen tyngre, och lasten behöver minska. Det skapar ett negativt konkurrensförhållande samtidigt som fordonen blir dyrare. Incitamenten för att gå över till el minskar, och hårda regleringar, exempelvis miljözoner, blir det enda alternativet.

För att komma åt det problemet behöver viktgränsen för att köra lätta lastbilar med B-körkort ändras till 4,2 ton för dem som kör på el. Därmed kan batterierna sättas in utan att lastvolymen ändras, och körkortet kan

fortsatt vara ett B-körkort. Den viktförskjutningen påverkar inte alls trafiksäkerhetsarbetet, som jag ser det.

EU öppnade redan runt 2020 upp för denna förändring i körkortsdirektivet. Men Sverige har inte infört den. Det är olyckligt och bromsar övergången till utsläppsfria transporter. Det innebär inte minst att städerna går miste om en smidig övergång till mer elfordon.

En annan lösning skulle såklart kunna vara att alla med B-körkort tar C-körkort. Men efterfrågan på förare med C-körkort är så stor att det inte är genomförbart. Om lösningen var att fler skulle ta C-körkort skulle det dessutom betyda att ännu fler större fordon skulle köra i våra städer, och de skulle köra utan el. Vi skulle få mer skadliga utsläpp. Det vill ingen.

Jag har mött bland andra Ikea, som har som mål att alla deras transporter ska vara fossilfria. Men på grund av bristen på förare med C-körkort går den ekvationen inte att lösa. De kan inte hitta chaufförer till annat än lätta lastbilar. Därför behövs ändringen av viktlassen till 4,2 ton. Även andra företag vittnar om just detta problem. Viljan till omställning är stor. Vi ska hjälpa näringslivet, inte bromsa utvecklingen.

Fru talman! Regeringen gav nyligen Transportstyrelsen i uppdrag att genomföra försöksverksamhet med elfordon på 4,2 ton och B-körkort. Det är bra att man gör ett försök. Men varför bara ett försök? Det förvånar mig.

Redan när Transportstyrelsen gjorde sin utredning pekade många på att vi borde ta steget på en gång. Jag undrar vad det är som hindrar oss att genast ta det steget in i eleran när det gäller lätta fordon, lätta lastbilar. EU har godkänt denna lösning. Det finns egentligen inga hinder. Transportstyrelsen hittar som vanligt en massa hinder, som jag skulle säga till stor del är svepskäl för att inte ändra detta. Rimligen borde vi genast gå över till fullt genomförande av denna del i körkortsdirektivet. Det finns inget som hindrar det.

Fru talman! Jag står bakom alla mina reservationer. Men för tids vinande i morgondagens omröstning väljer jag att yrka bifall endast till en reservation. Jag yrkar därför bifall till min och Centerpartiets gemensamma reservation nummer 20.

(Applåder)

Anf. 94 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! I det här betänkandet hanteras bland annat motioner om fartgränserna för A-traktorer. Jag kan konstatera att alla har en åsikt om hur fort A-traktorerna kör. De kör antingen för fort eller för långsamt.

Jag tillhör dem som tycker att de tyvärr får köra för långsamt. Jag har därför i motionen 2022/23:1984 motionerat om att höja hastighetsgränsen till 45 kilometer i timmen, alltså samma som för mopedbilar, som har en helt annan teknisk konstruktion och som för de flesta framstår som betydligt sämre när det gäller krockar eller andra olyckor. A-traktorerna är ombyggda bilar och är i dag baserade på ganska säkra bilar och framförs i låg hastighet. Därmed är de betydligt mer kocksäkra.

Jag konstaterar dock att det från Trafikverket kommer en lång rad förslag om att ändra reglerna för A-traktorerna. De återupprepas av trafikutskottet. Det gör man på ett förtjänstfullt sätt. Man pekar på behovet av att höja säkerheten för de här fordonen med krav på säkerhetsbälte, på att det inte ska vara fler passagerare än det går att sätta fast med bälten – få passagerare i bilen helt enkelt – och på vinterdäck. Det ska också vara krav

på bättre förarutbildning. Allt detta är relevant. Men det som saknas är höjningen av fartgränsen.

Jag har noga läst igenom trafikutskottets betänkande. Det förs bra resonemang om varför man ska vänta med att höja fartgränsen tills de säkerhetshöjande åtgärderna är fullt ut genomförda. Det är en rimlig inställning. Därför kommer jag inte att yrka bifall till vare sig min motion eller de två reservationer som föreslår bifall till den. Jag är dock tacksam över att ledamöter från andra partier, Sverigedemokraterna respektive Centerpartiet, storsint har inkluderat bifall till även min motion i sina reservationsförslag.

Nu måste jobbet gå vidare med att höja säkerheten. Det behövs. Varje ungt liv som går till spillo i en olycka med en mopedbil eller en A-traktor är ett för mycket. Vi ska ha ned trafikdödligheten, särskilt på det här området.

När alla de åtgärderna är genomförda blir det upp till bevis i fråga om att höja fartgränsen. Man gör det antingen genom höjd fartgräns för A-traktorer eller genom det som vi kan läsa om i trafikutskottets betänkande när det gäller EU:s arbete med att införa ytterligare ett körkort: ett slags ungdomskörkort. Så långt det arbetet har kommit nu handlar det om en fartgräns på 40 kilometer i timmen.

Kanske ska vi inte slåss om 5 kilometer hit eller dit i slutändan. Även en höjning upp till 40 skulle innebära att de här fordonen bättre kan följa med i trafikrytmen inne i städerna, där de också framförs. Ute på landsvägen är det lättare att komma om dem. Det blir ibland en del oplanerade panikomkörningar, men det går trots allt lättare att på en bredare, öppnare väg ta sig förbi ett långsamtgående fordon.

Jag noterar trafikutskottets ganska omfattande resonemang om ungdomars transportbehov som argument för A-traktorerna. Jag instämmer i det.

Men det finns en sak man missar i sitt resonemang: den sociala faktorn. Det handlar inte bara om att ungdomar har möjlighet att åka och träffa varandra. Det är också en hobby för ett antal ungdomar som kanske ofta inte är intresserade av idrott i en eller annan form. När vi säger att vi ska stimulera aktiviteter för ungdomar för att de ska ha någonting att göra handlar det tyvärr ofta bara om traditionellt föreningsliv och idrottsliv. Väldigt sällan ägnar vi oss åt dem som är intresserade av motorer och motorfordon av olika slag.

Om vi tittar på de ungdomar som genom några decennier har hållit på med A-traktorer ser vi att det för några av dem har varit en inkörsport till en livslång bilhobby. Några av dem har mekat med och byggt på sina A-traktorer, lärt sig mycket på det och blivit skickliga bilbyggare, som vi skulle säga på svenska; på engelska kallas de customizers.

Några av dem bygger i dag världsberömda bilkreationer, custombilar, som visas upp på mässor världen över och i internationella tv-program där de får uppmärksamhet för sitt hantverkskunnande och sina konstruktionslösningar. I USA, som kanske ändå är bilismens och hobbyns hemland, anses svenska bilrenoverare och bilbyggare till och med vara de absolut bästa på sådana ombyggnationer och på att bygga hela fordon.

Det perspektivet finns alltså också. För en stor grupp ungdomar är det inte bara ett transportmedel. Det är också ett genuint intresse, som längre fram i livet kan ta dem långt.

Jag ser fram emot höjd trafiksäkerhet, ett nytt ungdomskörkort och så småningom höjd fartgräns för A-traktorerna. Det tycker jag ändå är det långsiktiga målet.

Fru talman! Med det vill jag instämma i Carina Ödebrinks och Socialdemokraternas yrkande tidigare i debatten när det gäller bifall till reservation 10.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

§ 11 Järnvägsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2022/23:TU14

Järnvägsfrågor (skr. 2022/23:96)

föredrogs.

Anf. 95 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! För att hela Sverige ska fungera och ges goda förutsättningar att växa, leva och utvecklas behövs fortsatt stora satsningar på järnväg i Sverige. Det handlar om både att värna det vi redan byggt och att investera i ny räls där det behövs för bland annat företagens skull.

Ett litet, exportberoende land som Sverige behöver självklart en robust järnväg. Det är en förutsättning för vår ekonomi och konkurrenskraft. Den här mandatperioden prioriterar regeringen att fortsätta förbättra järnvägen, reparera där det behövs och förvalta våra gemensamma resurser på bästa sätt.

Fru talman! Det finns ett uttryck som ofta används: att något går som tåget. Med det menar man ju att allt fungerar bra i normalläget. I dagsläget är det knappast ett uttryck som vi kan använda. Den rådande situationen som präglar den svenska järnvägen är inte acceptabel. Det blev alldeles uppenbart särskilt i dag när vi var några från trafikutskottet som hade möjlighet att vara med vid det rundabordssamtal som infrastrukturministern hade. Vi fick höra olika vittnesmål från tågbranschen och näringslivet.

Situationen är helt oacceptabel. Både resenärer och transportköpare måste kunna lita på att tågen kommer fram i tid och att leveranser kan ske enligt avtal. Det är en grundläggande förutsättning. Resenärer bör också kunna boka sina biljetter med god framförhållning.

Ett nytt planeringssystem är en viktig omställning och en av de största förändringarna som skett inom järnvägsbranschen på väldigt länge. Införandet av planeringssystemet har medfört problem i Trafikverkets planeringsarbete. Det är bekymmersamt att järnvägsföretagen har fått svårt att planera sin verksamhet, med negativa konsekvenser för resenärer och transportköpare. Dessutom undergräver detta förtroendet för tåg som transportmedel. Jag vet att regeringen följer utvecklingen noga och har tät dialog med Trafikverket, som gör allt de kan för att komma till rätta med situationen så fort som möjligt.

Fru talman! En vanlig dag reser ungefär 290 000 människor med tåg. Spåren trafikeras av i genomsnitt 3 100 persontåg, och den sammanlagda sträckan de kör är 370 000 kilometer. Man kan med fog säga att utan tågen

stannar Sverige. Men svensk järnväg har problem med trängsel på spåren i pendlingsområden och eftersatt underhåll, och det påverkar inte minst gods- och pendlingsflöden.

Vi borde vid varje givet tillfälle diskutera just underhåll och järnvägens koppling till övriga trafikslag. I stället har vi historiskt under mina år i trafikutskottet ägnat otroligt mycket tid åt att diskutera höghastighetståg och driftsformer för underhåll. Det blir bättre pressmeddelanden av att presentera nya projekt, men tyvärr är det mer underhåll som verkligen skulle göra skillnad – inte minst i det kortare perspektivet.

Fru talman! Det finns tillfällen när ideologin blir tydlig även i infrastrukturpolitiken. I år märks de ideologiska skillnaderna i frågan om vem som ska genomföra underhållet av järnvägen. Låt mig vara tydlig: Moderaterna tror inte att framtidens moderna tågpolitik byggs genom att man går tillbaka till statliga monopol. En modern tågpolitik skapas genom en fungerande marknad och bra upphandlingar.

Fru talman! Moderaterna ser tåget som ett av fyra viktiga framtida fossilfria färdmedel. Sverige behöver en robust järnväg med bra underhåll. Moderaterna gick till val på en politik som kombinerade kraftiga underhållsinsatser med investeringar i kostnadseffektiva och kapacitetshöjande åtgärder för järnväg runt om i landet. Vi hävdade att det behövdes mer underhåll, fler spår i befintligt nät och helt nya spår när det är samhälls-ekonomiskt försvarbart.

Nu ser vi hur regeringen steg för steg lägger om politiken. Det handlar om förbättringar vars effekt inte slår igenom på en vecka, men förutsatt att vi prioriterar rätt kan tåget nå sin fulla potential inom en inte alltför avlägsen framtid och bidra till fler jobb, tillväxt, trygghet och sysselsättning.

Fru talman! I torsdags, den 15 juni, fattade regeringen beslut om att ge Trafikverket i uppdrag att ta fram ett inriktningsunderlag inför den kommande planperioden 2026–2033. Vi lägger nu grunden för den kommande långsiktiga planen för landets transportinfrastruktur. Regeringen prioriterar att fortsätta förbättra den infrastruktur som finns, reparera där det behövs och förvalta de gemensamma resurserna på bästa sätt.

Regeringens prioritering är att underlätta för arbetspendling och godstrafik för att stärka jobb och tillväxt i hela landet. Regeringen betonar också vikten av underhåll och kostnadseffektiva åtgärder för att optimera transportinfrastrukturen och öka transporteffektiviteten.

Trafikverket får det uppdrag som många har efterfrågat, nämligen att ha ett tydligt trafikslagsövergripande perspektiv. Vi måste se vår infrastruktur som ett sammanhängande system där järnväg hänger ihop med väg, sjöfart och flyg. Detta perspektiv ska ligga till grund för den nya nationella planen.

Behoven är stora, dels av underhåll för att arbeta ned den stora underhållsskulden, dels av att bygga ny räls. Även om ramarna för den nya planen inte är satta kommer behoven troligtvis alltid att vara större än den ram som det beslutas om här i riksdagen. I inriktningsunderlaget ska därför Trafikverket titta på möjligheter till finansiering utöver den ekonomiska planeringsramen. Det kan handla om medfinansiering i olika former, exempelvis höjda banavgifter, men också om att säkerställa att Sverige blir bättre på att utnyttja de stöd som EU har för att finansiera infrastruktur.

Arbetet med kostnadskontroll ska stärkas. Trafikverket ska bedöma tillkommande finansiering utöver den ekonomiska planeringsramen och

titta på vilka möjligheter det finns till andra former av investeringar. När nu näringslivet så tydligt signalerat att man är beredd att vara med och investera i infrastruktur är jag särskilt glad åt att Trafikverket fått i uppdrag i att titta på den möjligheten.

Fru talman! Det finns ca 15 600 kilometer järnvägsspår i vårt avlånga land. Det är som sagt kul med pressmeddelanden om nya fina projekt, men om man vill göra skillnad på kort sikt handlar det om att underhålla, optimera och komplettera. Det kommer att vara vår regerings prioritet. Då värnar vi skattepengar och möjliggör tillväxt.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut. (Applåder)

Anf. 96 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus, för anförandet och klargörandet i ett antal för Sverige väldigt viktiga frågor! Jag tänker att de partier vi representerar har samsyn i ett antal av de här frågorna, inte minst om att underhålla järnvägen och om driftsformer och effektivitet och att man behöver kunna lyfta de frågorna på många olika sätt.

Det var intressant att höra att det som under ett antal dagar har kallats ett krismöte nu bedöms vara ett rundabordssamtal, och jag tänker att det väl är en positiv beskrivning av på vilket sätt man tar sig an de framtidsutmaningar vi ser för järnvägen.

Ledamoten nämnde att inom en inte alltför avlägsen framtid ska järnvägen nå sin fulla potential. Det låter oerhört positivt och är oerhört viktigt. Samtidigt nämnde ledamoten planeringssystemet som är infört och som inte riktigt fungerar. I vårt betänkande lyfter vi också fram ERTMS och de ytterligare delar man behöver jobba med för att stärka säkerheten och möjligheterna inom hela Europa och binda samman de olika delarna. Har ledamoten och jag möjligheten att få fortsätta leva tänker jag att vi båda kommer att kallas äldre äldre den dag man enligt handlingarna vi behandlar här i dag ser att ERTMS rullats ut helt.

Därför blir min fråga på vilket sätt ledamoten ser att man, i det sammanhang där man pratar mycket om underhåll, ändå förmår göra de viktiga investeringar som krävs för att säkerställa en modern järnväg framöver. På vilket sätt tänker regeringen arbeta för att inte försinka den del vi behöver, till exempel det som är kopplat till ERTMS?

Anf. 97 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är många saker som behöver göras för att vi ska kunna utnyttja järnvägens fulla potential.

En bra start är att det finns ett enormt intresse från näringslivet, vilket var tydligt på krismötet – om man nu ska kalla det så – i dag. Det finns en stor vilja att vara med och bidra till att lösa problemen och skapa en effektivare användning av den järnväg vi faktiskt har. Jag tror att det på kort sikt kommer att vara det som snabbast kommer att ge större kapacitet i vår järnväg.

ERTMS har en bit kvar; den utrullningen har knappt börjat. Det ligger med i uppdraget att titta även på den utrullningen, men självklart har vi en utmaning där i och med att kostnaden är väldigt hög även för tågoperatörerna. Man behöver ta en diskussion framåt om hur det ska hanteras.

Anf. 98 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Stockhaus, för svaret på frågan!

Det ledamoten nämnde som avslutning på sin första replik skulle jag vilja ställa ytterligare någon fråga om. Det är klart att det är oerhört viktigt att de kostnadsökningar vi har sett för ERTMS hålls nere i den stund man bibehåller kvaliteten. Ledamoten nämnde de höga kostnader som uppstår för de andra tågoperatörerna när det gäller att kunna möta det system som rullas ut på våra järnvägar.

Eftersom detta är någonting som börjar rullas ut skulle jag gärna vilja höra lite mer om hur ledamoten och regeringspartierna diskuterar på vilket sätt man avser att i närtid säkerställa att det från regeringens sida kommer att finnas resurser kopplat till detta.

Anf. 99 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Regeringen kommer att satsa på att se till att det vi har fungerar, och vill man åstadkomma stor skillnad i närtid handlar det om att se till att underhållet fungerar och att Trafikverket levererar det nya planeringssystemet. Det kommer att vara fokus i det korta perspektivet. Det är det som kommer att göra skillnad här och nu och skapa mer kapacitet, och det är det näringslivet efterfrågar. ERTMS är viktigt, men i det läge vi befinner oss i nu finns det andra åtgärder som är betydligt viktigare.

Regeringen kommer dessutom att ha mer pengar att satsa på befintlig järnväg, och även på ERTMS, med tanke på att vi har sagt nej till det dyra prestigeprojektet med höghastighetsjärnväg mellan våra storstäder. Det gör att vi har andra möjligheter att göra de nödvändiga satsningarna än vad den förra regeringen hade.

Anf. 100 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Fru talman! Det är alltid spännande att lyssna på ledamoten Stockhaus. Jag har några saker att ta upp.

Vi ska använda den järnväg vi har mycket mer effektivt, och det vi har ska fungera – steg för steg lägger vi om politiken. Så säger ledamoten Stockhaus.

När det handlar om det som vi socialdemokrater och även regeringsunderlaget – det vill säga Sverigedemokraterna – tycker är viktigt, nämligen att underhållet ska fungera, är hon dock väldigt tydlig med att det handlar om ideologi. Det vi vill handlar tydligen om ideologi.

Jag skulle ändå vilja ställa frågan om det inte är lika ideologiskt att tycka att det som inte fungerar ska vara kvar bara för att det är andra aktörer som driver det. Jag tycker nog att Stockhaus och hennes parti också ägnar sig väldigt mycket åt ideologi. Om vi nu gör det gör nog även Stockhaus det.

Jag är nyfiken på detta hur man ska kunna få en effektivare järnväg när man har de spår man har. Vi vet redan i dag att det är alldeles för trångt och att folk inte får plats. Varken persontrafiken eller godstrafiken får plats. Vi har väldigt mycket skogstid, alltså att tågen står stilla och väntar på att få komma ut på spåren. Maria Stockhaus säger att deras inriktning är att öka arbetspendlingen och verkligen utnyttja det som redan finns, men framtiden pratar Stockhaus ingenting om. Hur ska vi öka kapaciteten i järnvägen? Att underhålla det vi redan har ökar ju ingen kapacitet.

Jag är alltså lite nyfiken på detta. Skulle Stockhaus kunna utveckla lite grann hur man tänker kring en ökning av kapaciteten när det bara handlar om att underhålla det vi redan har?

Anf. 101 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är möjligt att Gunilla Svantorp inte lyssnade så noggrant. Jag sa nämligen också att man ska komplettera och bygga nya spår där det är samhällsekonomiskt lönsamt, och det innebär att vi absolut inte är främmande för att bygga nya spår. Vi vill dock värna skattebetalarnas pengar.

På det möte vi var på i dag och där i princip alla de större företagen i Sverige var representerade, liksom samtliga tågoperatörer, var det väldigt tydligt att det går att få ut mycket mer kapacitet ur det befintliga järnvägssystem vi har. När det nya planeringssystemet är igång och fungerar som det ska räknar man med 5 procents högre kapacitet i systemet bara tack vare det. Kan man dessutom få till något som också diskuterades, nämligen effektivare underhåll där fönstret för att genomföra underhållet är kortare, kommer man att kunna öka kapaciteten ytterligare.

Detsamma gäller om man har en gemensam planering med alla aktörer, vilket man inte har i dag. Jag är glad att generaldirektören för Trafikverket var öppen för att ha den typen av samråd, där man gemensamt försöker hjälpas åt för att skapa mer effektivitet. Det finns alltså mycket mer kapacitet att få ut utan att egentligen bygga mer spår – även om det också absolut kommer att behövas för att öka kapaciteten.

Om man vill bygga mer spår ska man ju titta på var de största behoven finns. De två största flaskhalsarna i systemet finns på sträckorna Uppsala–Stockholm och Alingsås–Göteborg. Gunilla Svantorps regering prioriterade bort dessa två sträckor i den nationella planen. Hur tar man hänsyn till behoven i samhället när man gör på det viset – när man prioriterar bort de två rödaste av alla röda sträckor vi har i hela vårt järnvägssystem?

Anf. 102 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det finns någon motsättning mellan några partier om att bygga där det är samhällsekonomiskt lönsamt. Men vi måste också titta på historien och se att det vi har byggt ibland har sagts inte vara samhällsekonomiskt men faktiskt har blivit det när det väl är byggt. Lite grann måste man nog alltså fundera. Man behöver titta på historien och se vad som har hänt och vad vi har gjort.

För att svara på frågan om sträckan Alingsås–Göteborg – jag har svarat på den många gånger förut – är det ju så att Västra Götalandsregionen har ett positionspapper där alla partierna är med på att de har en prioritering och att det inte är Göteborg–Alingsås utan däremot Borås–Göteborg. Jag tror att det vore väldigt kortsiktigt att inte lyssna på de lokala och regionala politiker som över alla partigränser ändå har enats om att detta är viktigast. Min fråga tillbaka till Maria Stockhaus är därför: Tänker ni köra över alla regionpolitiker? Det var nämligen det ni började med när ni stoppade bygget av nya stambanor.

När Fehmarn Bält-förbindelsen kommer, hur ska man docka i Sverige från den? Det har vi inte fått höra ett dugg om. Vi får aldrig några svar på det. Det kommer att öka behovet av kapacitet nästan hur mycket som helst, och det enda vi hör från Stockhaus och andra är att man ska bygga och

underhålla det som redan finns. Hur ska vi faktiskt kunna ta emot det gods och den persontrafik som kommer nedifrån, och hur ska vi se till att det kommer ut i världen när det blir stopp i Hässleholm?

Prot. 2022/23:127

19 juni

Järnvägsfrågor

Anf. 103 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Den samhällsekonomiska lönsamheten handlar ju mycket om att kunna jämföra objekt, och då måste man titta på Trafikverkets förslag till nationell plan. Väldigt många av de objekt som hamnade utanför planen hade mycket större samhällsekonomisk lönsamhet än höghastighetsjärnvägen, som låg i planen. Där måste man alltså ha gjort en tokig prioritering och inte tagit hänsyn till vilka objekt som hade den största lönsamheten.

När man pratar med många företag i norra Sverige lyfter de sträckan Alingsås–Göteborg som en av de viktigaste att öka kapaciteten på. Det är nämligen väldigt många varor som ska gå till Göteborgs hamn, och Alingsås–Göteborg är en extremt viktig sträcka för den hanteringen. Det handlar alltså inte om att köra över någon, utan det handlar om att se till helheten: Vad behöver det svenska järnvägssystemet? Och tittar man på kapacitetsbrister i dag är det på sträckorna Uppsala–Stockholm och Alingsås–Göteborg som de allra största bristerna finns.

Sträckan Alingsås–Göteborg är väldigt viktig för Göteborgs hamn och all den export som går den vägen, liksom den import som kommer in den vägen. Sträckan Stockholm–Uppsala påverkar järnvägstrafiken till hela norra Sverige, utöver all den pendling som sker på den sträckan.

Dessa två sträckor, där de största bristerna finns, var helt bortprioriterade av Socialdemokraterna. Man har alltså kört över alla de företag i norra Sverige som är beroende av att komma till Göteborgs hamn. Man har kört över alla pendlare mellan Uppsala och Stockholm och även alla som reser upp till norra Sverige. Man har struntat helt i dem för att gå vidare med prestigeprojektet med höghastighetsjärnväg.

Det är alltid en avvägning. Vi har valt hela Sverige i stället för att fokusera på enskilda delar.

Anf. 104 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att haka i de tidigare replikerna. Maria Stockhaus pratade om ideologi och att det skulle vara det som gör att vi pratar om att ta tillbaka delar av järnvägsunderhållet. Det är helt uppenbart att det är Maria Stockhaus som har fastnat i ideologi när det gäller att det bara ska ligga i privata händer att sköta järnvägsunderhållet. Det enda vi vet i dag är att järnvägsunderhållet är dysfunktionellt. Det har utretts ett antal gånger, senast av Utredningen om framtidens järnvägsunderhåll, som pekade på att vi behöver göra förändringar därför att vi inte får till bra upphandlingar, som Maria Stockhaus pratar om ska finnas. Vi har inte en fungerande marknad på området.

Ändå vägrar regeringen att titta på frågan om att ändra järnvägsunderhållet. Vi vet att Trafikverket inte klarar av upphandlingarna därför att de inte har den kompetensen. De håller ju inte själva på med verksamheten. De behöver ta över basunderhållet för delar av sträckorna. Då kan vi få till en bra och fungerande verksamhet. Det är helt nödvändigt. Vi ser ju hur det ser ut i dag; vi ser hur dåligt underhållet fungerar kombinerat med de

andra problem som finns. Jag är förvånad över att det kallas ideologi att vilja lösa uppgiften.

Frågan om järnvägens fulla potential inom en snar framtid har också tagits upp här. Jag förstår att man kan säga så eftersom man inte tittar på vad som behövs framåt. Vi vet att kapaciteten på järnvägarna behöver öka, inte minst på Södra stambanan. Då klipper regeringen bort alla satsningar som ska finnas där. Det förvånar mig.

Anf. 105 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Att järnvägsunderhållet inte fungerar i dag är vi helt överens om. Det var också tydligt i dag på mötet med ett antal företag och Trafikverket, som jobbar med underhåll, att det finns mycket att göra för att underhållet ska fungera bättre.

Jag tror att det finns elva riksrevisionsrapporter som pekar på stora brister i Trafikverkets hela organisation. Jag har väldigt svårt att förstå att Daniel Helldén med flera tror att lösningen på problemen med järnvägsunderhållet är att låta denna kritiserade myndighet ta över ansvaret för underhållet.

Det finns många andra saker man skulle kunna göra för att höja kvaliteten på upphandlingarna, såsom att ha olika former av innovationsincitament hos dem som utför underhållet. Om jag får spekulera: Var finns det störst initiativförmåga när det gäller att hitta nya kreativa lösningar? Den tror jag finns hos marknaden, hos dem som genomför underhållet tillsammans med Trafikverket och hos dem som kör tågen på rälsen.

Ett sådant samarbete finns inte i dag, men det behöver etableras för att verksamheten ska effektiviseras. Då kan vi få ett mycket bättre underhåll. Det finns inga objektiva experter någonstans som pekar på att underhållet skulle skötas bättre om Trafikverket självt fick ansvar för det.

Anf. 106 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Stockhaus säger att inga objektiva experter säger att det skulle bli bättre om Trafikverket tog över underhållet. Det finns åtminstone flera utredningar som säger att om Trafikverket fick ta tillbaka delar av underhållet skulle de ha kompetensen för att göra upphandlingar men även en förmåga att ha överblick över bandelar där det behövs långsiktighet i stället för att olika entreprenörer hoppar in och löser uppgifter då och då.

Det är en objektiv sanning att utredningar pekar på att Trafikverket borde ta tillbaka delar av underhållet och därmed skapa kompetensen. Det värsta som finns är ju myndigheter av olika slag som gör upphandlingar utan att riktigt ha koll på vad det är man upphandlar. Jag ska inte säga att Trafikverket inte vet något om järnväg, men när det gäller upphandling av underhåll visar utredningarna att de inte kan detta därför att de sköt över all den praktiska underhållsverksamheten på privata entreprenörer och därmed tappade den kompetensen.

Det är så vi måste göra. Jag brukar säga att Trafikverket är en dysfunktionell myndighet, men det blir inte bättre av att de inte får lära sig eller får den kompetens som behövs. Det förvånar mig att regeringen så hårdnackat vill ha kvar ett system som inte har fungerat, som vi sitter fast i. Jag hoppas verkligen att regeringen tänker om.

Anf. 107 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är självklart att det är högt upp på agendan att få ordning på underhållet. Men att lösningen skulle vara att det är Trafikverket självt som ska genomföra underhållet tror vi inte på. De allra flesta experter som jag har pratat med tror inte heller på det, och det finns ett antal utredningar som direkt avråder från det. Det handlar om att Trafikverket måste ha koll på status på anläggningarna, och det kan man skaffa sig utan att vara den som har ansvaret för underhållet. Det finns mycket man kan säga om hur avtalen är utformade. De snuttifieras, det är inte funktionsupphandlingar och det finns inte några innovationsdelar i avtalet. Jag fick en positiv känsla av de dialoger som fördes i dag på förmiddagen; det finns en vilja av att komma vidare och hitta ett bättre samarbete för att höja kvaliteten på underhållet. Men det förutsätter inte att Trafikverket tar tillbaka detta i egen regi, utan det går att göra i samråd och samverkan med alla aktörer som berörs av järnvägen.

Anf. 108 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Då blir det dags för oss i trafikutskottet att avsluta med den sista utskottsdebatten. Den handlar om järnvägsfrågor, ganska tekniska sådana. Det handlar inte alls så mycket om själva systemet och så vidare utan om befintliga tekniklösningar som vi på olika sätt behöver jobba med. Det kanske inte är så konstigt, eftersom ganska stora delar handlar om det som vi ledamöter har motionerat om. Men det handlar också om en riksrevisionsskrivelse kopplad till olika delar som jag inte ska gå in djupare på. Det är ändå viktigt att lyfta in det och lyfta upp vad det här betänkandet innehåller.

Järnvägen är otroligt viktig för kompetensförsörjningen och för den gröna omställningen. Det rundabordssamtal eller krismöte som ägde rum tidigare i dag är en viktig del att lyfta fram. Järnvägen är otroligt central, och det är extremt viktigt att den fungerar, inte minst för den gröna omställningen och näringslivets olika behov.

Det var väl så att mötet delvis kom till stånd för att det var ett antal stora företag som skrev till regeringen och var oerhört bekymrade över att myndigheten inte lyssnade in näringslivet när det handlade om olika former av underhållsåtgärder och så vidare. På mötet talade man om den flexibilitet som man önskar. Det försvårar för underhållsentreprenörerna om man inte kan planera för det här på ett bra sätt.

Ministerns partikamrat här i salen i dag är Magnus Oscarsson. Jag skulle vilja fråga på vilket sätt ert arbete med ERTMS kan skyndas på. Man ser hur vi i Sverige faktiskt hamnar efter i ett nordiskt perspektiv. Vi skulle till exempel kunna lära av Finland, där man kombinerar andra system. Vi har haft en diskussion i utskottet om det nya planeringssystemet och delvis ifrågasatt tänket i hur man rullar ut nya system. Därför blir det otroligt viktigt hur det nya systemet rullas ut.

Ledamoten Stockhaus sa i sitt anförande och i sina repliker att det är viktigt att se till helheten. Det blir lite märkligt eftersom tidigare planerade helhetslösningar, såsom nya stambanor, slaktas och att det i stället handlar om de arbetsmarknadsregioner man delar in Sverige i. Då blir det viktigt att fundera över hur vi ska utveckla järnvägen framöver. Vi står ju alla för att man ska kunna utnyttja så stor potential som möjligt.

Apropå potential är underhållet jätteviktigt. En paradox för dem som läser betänkandet och lyssnar till debatten är att Sverigedemokraterna har ett förslag om att förstatta underhållet men sedan kryper under Tidö-täcket när det inte får genomslag, trots att de skulle kunna få majoritet tillsammans med exempelvis Socialdemokraterna. Jag skulle gärna vilja höra hur de tänker kring principer och ideologi.

Centerpartiet har fyra reservationer i betänkandet. En handlar om järnvägsunderhållet, och det är viktigt att det är effektivt. Vi var drivande i tilläggsdirektivet för att säkerställa affärsmässighet, produktivitet och en utvecklad marknad för järnvägsunderhåll. Jag känner förtroende för att de tre regeringspartierna kommer att lyfta fram dessa frågor.

En reservation handlar om ERTMS och signalsystemen, vilket jag redan nämnt, och en annan om längre och tyngre tåg. Eftersom kvaliteten inte är den bästa på järnvägen handlar det kanske främst om längre tåg för att inte skada rälsen med tyngre tåg. Jag är jättenyfiken på vad regeringspartierna tänker här.

Vår sista reservation handlar om fossilfrihet. Delar av Sveriges järnvägssystem är fortfarande inte elektrifierat, och hur kan man arbeta där? Det kan handla om elektrifiering och batteridrift men också om vätgaståg. Det finns spännande upphandlingar i andra delar av Europa. Det vore intressant att få veta vad Kristdemokraterna och Liberalerna tycker angående upphandling av vätgaståg, för det fanns skrivningar om detta i januariavtalet. På vilket sätt avser regeringen att gå vidare vad gäller fossilfrihet? Tänker man sig elektrifiering av hela systemet, eller kan även andra tekniker användas för att utveckla järnvägen mot fossilfrihet?

Med dessa ord önskar jag utskottet, talmanspresidiet och utskottets fantastiska tjänstepersoner en riktigt fin sommar. Tack för ett fint år! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 109 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar nu trafikutskottets betänkande om järnvägsfrågor, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Det går som på räls är ett bra svenskt uttryck för något som rullar på helt utan bekymmer. Det gäller dock inte den svenska järnvägen. Där är det nog så bekymmersamt att vi nästan dagligen har problem med förseningar och akuta fel. Det är en mycket allvarlig situation, och det måste tas krafttag för att komma till rätta med bekymren. Rådande situation är inte acceptabel. Resenärer ska kunna lita på att de kommer fram i tid och transportköpare att leveranser sker enligt avtal. Det är grundläggande förutsättningar, och biljetter ska kunna bokas med framförhållning.

Fru talman! För att hela Sverige ska fungera och få förutsättningar att växa, leva och utvecklas behövs stora satsningar på transportinfrastrukturen. Det handlar både om att värna det vi redan har byggt och om att investera i ny infrastruktur där det behövs för bland annat företagens behov. Ett litet, exportberoende land som Sverige behöver självklart en robust infrastruktur. Det är en förutsättning för vår ekonomi och konkurrenskraft. Jag är glad över att vi har en regering som under mandatperioden kommer att prioritera förbättringar av den infrastruktur vi har, reparera där det behövs och förvalta våra gemensamma resurser på bästa sätt. Det finns enorma brister i järnvägen, och underhållsskulden är stor. Vi kommer att behöva satsa för att få ett järnvägsnät som vi alla kan lita på.

Fru talman! Nu lägger vi om politiken och prioriterar rätt. Alla transportslag ska med. Regeringen prioriterar en helhetssyn på transportsektorn och vill främja att en resa kan innehålla olika transportslag som kompletterar varandra. Man måste utgå från hur verkligheten ser ut, inte från en fantasi om att höghastighetståg ska lösa Sveriges infrastrukturutmaningar. Regeringen prioriterar upprustning av befintlig järnväg, bättre vägstandard och utbyggd laddinfrastruktur före investeringar i höghastighetståg. Behoven inom infrastrukturen är stora, och en satsning på höghastighetsjärnväg riskerar att tränga undan andra nödvändiga investeringar. Övriga investeringar i befintligt järnvägssystem och nya spår innebär bättre förutsättningar för tåg att färdas snabbare i framtiden, även utan höghastighetsjärnväg.

Fru talman! Satsningar på järnvägen bör i första hand underlätta för arbetspendling och godstrafik. Det stärker jobb och tillväxt i hela landet. Ett sådant exempel är Ostlänken. Vi vet att det nu är ett nålsöga, men när Ostlänken är klar kommer det att bli mycket enklare att både pendla och frakta gods, vilket förbättrar den gröna omställningen.

En annan viktig järnväg är den mellan Borås och Göteborg. Här ska Trafikverket ta fram förslag på en modifierad lösning som är kostnadseffektiv och som framför allt ska förbättra förutsättningarna för arbetspendlingen i regionen och anslutningen till flygplatsen i Landvetter.

För Lund–Hässleholm ska Trafikverket utreda nya åtgärder i järnvägssystemet som på ett kostnadseffektivt sätt åstadkommer kapacitetsförbättringar i Skåne. Genom att Trafikverket får i uppdrag att ta ett helhetsgrepp över kapaciteten i Skåne kan man identifiera vilka som är de värsta flaskhalsarna och de mest kostnadseffektiva lösningarna. Det handlar främst om åtgärder på sträckan mellan Hässleholm och Lund men också på andra sträckor.

Jag tackar fru talmannen, kansliet och kollegorna i trafikutskottet och önskar trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 110 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Oscarsson. Jag hintade redan i mitt anförande om att jag avsåg att ställa en fråga till ledamoten kopplad till de tekniska lösningarna. Det är märkligt att ordet höghastighetsjärnväg numera används som närmast ett skällsord och att man tar till brösttoner för att få människor att förstå hur illa det vore att satsa på nya stambanor där tågen går relativt fort.

Jag var på en elektrifieringskonferens som inleddes av ledamotens partikamrat tillika infrastrukturministern i februari. Runt middagsbordet blev det många förvånade miner och utrop: Vad, är ni inte kloka? Avser ni inte att bygga nya stambanor för att öka effektiviteten, inte minst när Fehmarn Bält-förbindelsen blir klar?

Nu nämnde ju ledamoten att han avsåg att göra små förbättringar mellan Lund och Hässleholm, men det finns en väldigt stor oro, inte minst från Skånes politiker från alla politiska partier, för att Stockholm och Göteborg nu blir prioriterade och att man inte ser Skånes förutsättningar.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till ledamoten om ERTMS. Vi har ju ett rätt tekniskt betänkande här. När det gäller införandet av ERTMS har man från Trafikverkets sida sagt att det kommer att ta väldigt lång tid och

att det nu kanske kommer att ännu längre tid om man inte kan öka resurserna. Men det verkar som om de andra nordiska länderna har tänkt på ett lite annat sätt än Sverige och avser att delvis rulla ut detta och använda både gammal och ny teknik. Jag vill då fråga ledamoten på vilket sätt man tittar på de andra nordiska länderna och ser att framgångsrika modeller för att införa detta skulle kunna införas även i Sverige.

Anf. 111 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Ulrika Heie för frågorna.

Vi anser inte att vi inte är kloka, utan vi anser att vi är kloka när vi fattar ett sådant här beslut. Vi menar att man lade mycket pengar i en enda korg – man lade en massa ägg i samma korg – och trodde att det skulle lösas på det sättet. Som bondpojke vet jag att det är dumt att lägga alla äggen i en korg. Det kan hända saker. Det är något som vi menar inte alls är positivt. Det är mycket bättre att sprida ut äggen på olika sätt. Det är väl det vi tänker när vi lägger vårt förslag. Att satsa dessa enorma miljarder – man visste ju inte exakt hur mycket man pratade om, om det var 250, 350 eller 450 miljarder – menar jag inte är klokt.

Däremot menar vi att man genom att kunna prioritera om och prioritera rätt och satsa på det järnvägsnät som vi har kan satsa på fler järnvägsdelar i vårt land, för vi behöver satsa på fler delar, inte bara mellan Stockholm, Göteborg och Malmö.

Jag är inte oroad över vår regering, utan jag är trygg med att den här regeringen kommer att lägga fram bra förslag och komma med bra åtgärder för att hela Sverige ska kunna få det lite bättre.

Innan min talartid är slut vill jag be ledamoten att börja med att berätta vad ERTMS står för, i och med att så många människor tittar på den här debatten. Annars blir det så otroligt tekniskt för dem som inte förstår vad det står för.

Anf. 112 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för uppmaningen att bedriva lite folkbildning och tala om vad ERTMS står för. Det står för European Rail Traffic Management System. Det är ett EU-gemensamt signalsystem för att vi ska binda ihop hela Europa och få möjligheten att ha ett signalsystem som också fungerar här.

Vi kan se att ett antal länder nu går före. Man både bygger snabbare järnväg och inför ERTMS. I Norden har till exempel Finland använt sig av en annan utrullningsmetod som man tror kommer att snabba på möjligheten att också tillgodogöra sig vinsterna med ett nytt signalsystem och på vilket sätt det skulle kunna fungera.

Jag ber ledamoten att förlåta att jag blev lite full i skratt över alla dessa äggbilder. Det är klart att jättemånga ägg i samma korg lätt kan bli äggröra. Det var inte riktigt på det sättet som man tidigare tänkte sig nya stambanor, utan det handlade om att binda ihop hela Sverige.

Ledamoten har ju en landsbygdsminister som partikollega som också brukar lyfta fram hela Sverige. Men här blir det nu faktiskt ganska snuttifierade satsningar från regeringens sida, kopplade till Stockholmsområdet och Göteborgsområdet. Jag hoppas verkligen att sträckan Göteborg–Borås får möjlighet att gå från att vara mer som en museal järnväg med oerhört låg snitthastighet till att faktiskt kunna bli en snabbare sträcka.

Vi pratar alltså inte om höghastighetståg på det sättet, utan vi pratar om att knyta ihop Sverige, skapa robusthet och bygga nya stambanor som ökar kapaciteten. För vi vet, precis som ledamoten lyfter fram, behovet av Alingsås–Göteborg men också Göteborg–Borås. Men vi undrar inte minst på vilket sätt man kommer att möta kapacitetsbristen när Fehmarn Bält-tunneln öppnas om bara några år.

Anf. 113 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Ulrika Heie för frågorna igen.

ERTMS, alltså: Det är bra att vi vill teknikförstärka. Ledamoten tog upp Finland som ett gott exempel på hur man har gått före och gått vidare. Jag kan tänka mig att det är exakt det vi behöver göra: titta hur andra länder har gjort. Men vi vet att Sverige är lite unikt för att vi har väldigt gammal järnväg. Det är gammal teknik som ska förbättras. Vissa saker är det otroligt viktigt att vi nu tar tag i, och det är viktigt att Trafikverket verkligen gör det de har sagt. Vi är såklart inte nöjda med det vi ser. Vi kan inte vara nöjda med det vi ser med dessa förseningar och att folk inte kan lita på Sveriges järnväg. Det duger inte, utan det måste bli bättre.

Sedan var frågan om snabbjärnvägen uppe igen. Jag tror att det är viktigt att lyfta fram att vi inte är emot att man kan köra snabbt på järnväg, men vi är emot att bygga detta. Jag måste ändå vända mig emot tron på att vi binder ihop vårt land, med alla dessa pengar som vi då skulle lägga på detta. Vi skulle binda ihop framför allt de stora städerna, som Stockholm, Göteborg och Malmö, men vi har väldigt mycket mer än bara de tre storstäderna. Vi behöver satsa på hela vårt land.

Jag nämnde aldrig Alingsås–Göteborg – någon annan kanske kommer att göra det – men jag nämnde Borås–Göteborg. Det är en jätte viktig sträcka, men vi har fler saker som jag vet och är trygg med att den här regeringen kommer att göra. Jag är alltså inte oroad över den här regeringen, utan det kommer att bli bra framåt.

Anf. 114 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Det är roligt att debattera järnvägsfrågor, som vi gör just nu. Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 2.

Den högerkonservativa regeringens näst intill första beslut var att väldigt snabbt stoppa och pausa nya stambanor; det har vi hört här under debatten. Men de gjorde det utan att ha egna alternativ för ökad kapacitet. Det är väldigt mycket prat, men vi har ännu inte sett några förslag på vad som ska komma i stället.

Dagen före julafton i fjol pausade man Göteborg–Borås. Man avbröt Jönköping–Hässleholm, och man stoppade Hässleholm–Lund. En fjärde åtgärd kunde ha tillkommit, nämligen Ostlänken Järna–Linköping om den inte hade kommit för långt i planeringen. Det vi såg då, dagen före julafton i fjol, var en repris från 2006 då den dåvarande alliansregeringen avbröt Norrbotniabanan Umeå–Luleå. Den lyfte S-regeringen sedan tillbaka. Nu är den med igen i den nationella planen, men den är ju fördröjd.

Mitt i den gröna industriomställningen med ett ökat behov av persontrafik för kompetensförsörjningens skull och ett utökat behov av gods-transport har man genom det politiska beslutet 2006 fördröjt att vi har en väl fungerande järnväg.

Trafikutskottet har under det här året och sedan december 2022 haft flera olika besök i utskottet från regioner och näringsliv runt om i vårt land – ifrån hela Sverige. De är oroliga och bekymrade, och de talar med en röst. De talar om att vi behöver ha förstörade arbetsmarknadsregioner som skapar tillväxt. De talar om de överenskommelser som gjordes redan för väldigt länge sedan, till exempel Sverigeförhandlingen, där de åtog sig att bygga bostäder mot att få något annat i stället. De är faktiskt ganska irriterade över att lagt kort inte ligger; så har jag uppfattat de besök vi har haft i utskottet.

Järnvägens betydelse kan man nästan inte överskatta. Det handlar ju om att hålla ihop hela vårt land. Det handlar om att minska utsläppen genom att flytta över gods från väg till järnväg. Det handlar om att tillgodose det ökade transportbehovet, och det handlar om att bidra till resande och godstransporter så att vi kommer ut i världen och världen kommer till oss i Sverige.

Persontrafiken har fördubblats sedan 90-talet, och godstrafiken ökar. Den skulle kunna öka ännu mer om det fanns kapacitet. Men alla ska samsas i det gemensamma stråket, och där är det trångt.

Vi ser också att det händer saker i andra länder, som vi har hört här under debattens gång. Fehmarn Bält-förbindelsen är klar 2029. Vi är snart framme vid 2029. Vi vet att ny kapacitet behövs, och vi vet att befintliga stambanor inte räcker till. Vi vet också att EU har målsättningen att öka godstrafiken. Den kommer då att tränga undan den regionala trafiken.

Vår gemensamma reservation med Vänsterpartiet och Miljöpartiet handlar om järnvägens underhåll. Den handlar om ökad möjlighet för staten att bedriva underhåll i egen regi, och det gör den av två orsaker: dels benchmarking, dels den egna kompetensen.

Kompetens är något som vi har tappat. Det är väldigt svårt att ställa rätt krav i upphandlingar om man inte riktigt vet vad det är man efterfrågar. Därför är det viktigt att vi ser till att öka kompetensen hos staten. Vi måste ju få kontroll över kostnadsökningarna.

I mitten av 1800-talet var Sverige ett väldigt fattigt land. Folk utvandrade. Men vi hade ändå politiker som stod inte i den här kammaren men i någon av de andra två kamrarna och talade om att man måste bygga järnväg. Och det gjorde man. Man fattade det beslutet, och man byggde faktiskt ny järnväg. Man satsade på en investering som har kommit oss till godo i hundratalet år – mer än 150 år, till och med.

Jag vill avslutningsvis påminna om att i den här debatten pratar vi om 14 200 kilometer järnvägsspår. Vi pratar om 525 stationer, 15 000 spårväxlar, 4 100 broar, 165 tunnlar och tiotusentals kilometer kablar. Det är ett komplext system. Med S-regeringarna och deras kamrater har vi de senaste åren ökat både investeringarna och underhållet, men vi kommer att behöva mer framöver. Därför är det viktigt att vi använder våra pengar på rätt sätt.

(Applåder)

Anf. 115 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! År 2015 kom en utredning gjord av Gunnar Alexandersson: *En annan tågordning – bortom järnvägsknuten*. Utredaren tittade bland annat på detta med järnvägsunderhåll och avrådde bestämt från ett återförstatligande som lösning på de problem som man redan då såg.

I den förra regeringens utredning om järnvägsunderhåll pekar man på helt andra lösningar än återförstatligande för att få ordning på underhållet.

Varför håller Socialdemokraterna så envist fast vid att järnvägsunderhållet ska återförstatligas när det inte finns några oberoende experter som tror att det på något sätt kommer att lösa den situation vi befinner oss i när det gäller järnvägsunderhållet?

Anf. 116 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Fru talman! Det är väl alltid så att man tittar på de utredningar som visar på det man själv tycker, ungefär som ledamoten Stockhaus just gjorde.

Det finns utredningar som visar att vi har tappat kompetens – att vi inte riktigt vet vad vi beställer när vi beställer. Jag tycker att det är viktigt att fundera på hur vi blir bättre beställare, inte minst med tanke på alla de aktörer som är inne i systemet. När man ser att det faktiskt inte fungerar i dag måste man ju vilja göra något åt det.

Därför har vi ganska länge – ända sedan 2014, tror jag – lovat att vi ska återförstatliga järnvägsunderhållet. Nu har vi sagt att vi vill återförstatliga delar av det. För att ha något att jämföra med är det viktigt att vi gör det.

Men för Moderaterna är det, som det känns, väldigt mycket ideologi att inte låta staten utföra underhåll. Det är alltid bättre att det är någon annan aktör som gör det. Jag tycker att det är märkligt, för man tappar ju kompetens. Inser inte Maria Stockhaus och hennes parti att man tappar en massa kompetens när man inte själv utför det man sedan ska ställa en kravspecifikation på?

Jag skulle vilja veta varför Maria Stockhaus är så emot att vi har två stycken utförare, dels staten och dels andra utförare, som vi kan jämföra. Jag tror att vi behöver alla utförare. Varför vill Maria Stockhaus säga nej till att staten ska vara en av dem? Om inte det är ideologi, då vet inte jag vad som är ideologi.

Anf. 117 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är egentligen väldigt enkelt: Vi vill ha ett bättre järnvägsunderhåll, och vi tror inte att lösningen ligger i att Trafikverket självt utför det.

Det Trafikverket behöver göra är att skaffa sig koll på anläggningarnas status och sedan se till att göra professionella upphandlingar. Tittar man på den kritik som framförts när det gäller upphandling och att ha koll på anläggningarna ser man att Trafikverket får väldigt skarp kritik när det gäller underhåll. Det gäller både järnväg och väg.

Svaret på frågan är alltså ganska enkelt: Vi tror inte att det på något sätt skulle bli ett bättre järnvägsunderhåll om Trafikverket självt ansvarade för det.

I sitt anförande talade Gunilla Svantorp varmt om att använda skattepengar ansvarsfullt.

Kristofer Odolinski, som jobbar på VTI, har skrivit en doktorsavhandling om just underhållet av järnväg. Han konstaterar att sedan man avreglerade järnvägsunderhållet och släppte in marknaden har priset blivit 11 procent lägre med bibehållen kvalitet.

I det läge vi befinner oss i nu behöver vi ju mer pang för pengarna. Vi behöver ha bättre utväxling av de pengar vi satsar. Här finns en utredning

som pekar på att vi får 11 procent mer för pengarna om vi använder privata aktörer. Varför vill Socialdemokraterna höja kostnaderna för underhållet så att vi får ut mindre av de pengar som vi faktiskt satsar på underhåll?

Anf. 118 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Fru talman! Som jag sa tidigare tror jag att man behöver läsa flera olika avhandlingar och flera olika rapporter för att se vad som verkligen är det som flest säger kontra det som några enstaka säger.

Jag och mitt parti kan inte förstå hur det kan vara billigare och bättre för staten att se till att konsulter gör det arbete som staten skulle kunna göra, det vill säga att ha koll på vad som behöver upphandlas. Det måste vara mycket bättre att den som redan är anställd gör det arbetet än att man betalar dyra konsulter för det jobbet, så vi kommer att fortsätta kämpa för att vi ska ta tillbaka en del av underhållet i statlig regi.

Det ska bli väldigt spännande att se vad som händer när ni i ert underlag för att styra det här landet har ett parti som har en helt annan åsikt. De har också en egen reservation, som de tänker rösta emot. Det ska bli jättespännande att se vad de kommer att få i stället.

(Applåder)

Anf. 119 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi järnvägsfrågor.

Sverige är beroende av att alla trafikslag funderar. Det är ett avlångt land med den längsta kuststräckan och flest öar i hela Europa. Det är genom samverkan mellan järnväg, väg, flyg och sjöfart som Sverige kan hålla ihop och fungera. Transporter gör att vi tar oss till jobbet eller studierna, får tag på internationell kompetens och fraktar företagens gods. Vi behöver därför fortsätta göra stora satsningar på vår infrastruktur.

Järnvägen spelar en viktig roll i transportsystemet, kanske framför allt för sin förmåga att transportera många människor samtidigt och stora mängder gods på ett effektivt sätt, både över långa avstånd och i regionerna runt våra städer. Den funktionen ska vi vara rädda om.

Den enskilt viktigaste åtgärden för en ökad kapacitet på järnvägen är att vi underhåller befintlig järnväg. Vi är många som har blivit försenade på Västra och Södra stambanan, och godståg har fått stå och vänta i skogen, för att räls från 70-talet nått sin tekniska livslängd.

För att åtgärda underhållet på järnvägen krävs ungefär 50 miljarder kronor – välinvesterade pengar för att säkra tillgängligheten och åter göra järnvägen robust och tillförlitlig. För att förstå nivån kan man ställa dessa 50 miljarder kronor mot bara kostnadsökningen av nya höghastighetsbanor. Kostnaden för nya stambanor tredubblades på åtta år, en ökning med 240 miljarder kronor, nästan fem gånger kostnaden om vi skulle göra allt underhåll som krävs på dagens järnväg. Nya stambanor var alltså en gökunge. Nu är det dags att satsa på underhåll och att ta bort flaskhalsar i järnvägssystemet för att åter få en robust järnväg.

Under rubriken om flaskhalsar finns också de tre delar av nya stambanor som faktiskt är flaskhalsar – sträckan Järna–Linköping, sträckan Göteborg–Borås och sträckan Hässleholm–Lund. Dessa flaskhalsar finns kvar. De är inte borttagna. Men det var hela systemet som gjorde att den samhällsekonomiska lönsamheten för höghastighetsbanan gjorde att vi bara fick 50 öre tillbaka för varje satsad krona. Och så kan vi inte agera.

Liberalerna anser att järnvägsunderhållet fortsatt ska upphandlas i konkurrens. Vi vill ta vara på den samlade kompetensen i internationella bolag om hur man på ett effektivt sätt underhåller järnväg. Vi vill utnyttja kreativiteten och flexibiliteten hos mindre bolag.

Den tidigare utredningen som Gunnar Alexandersson tog fram visar att vi får bättre kvalitet på underhållet till en lägre kostnad genom att upphandla underhållet i stället för att staten ska sköta allt.

Trafikverket behöver dock ha bättre kunskap om statusen på våra järnvägar och förmåga att effektivt upphandla underhållet. Här behövs en ökad digitalisering, dels för att effektivt samla in information om järnvägens tillstånd, dels för att använda AI för att prioritera underhållet utifrån dessa data. Det är där som det stora problemet finns – Trafikverkets kunskap om statusen i det svenska järnvägsnätet. Man använder inte de data som man redan har.

Det senaste halvåret har järnvägen haft stora problem, framför allt genom att Trafikverket har infört det digitala planeringssystemet MPK. Det var ett efterlängtat system. Men tågoperatörer och underhållsentreprenörer har inte kunnat planera sina verksamheter, vilket i slutändan har drabbat resenärer och många företag som använder järnvägen för sina transporter. Vi liberaler är positiva till digitaliseringen, men inte till hur detta har införts. Alla problem måste snarast lösas för att inte tilltron till järnvägen ytterligare ska skadas. Här krävs betydligt bättre samverkan, vilket samtliga aktörer vid förmiddagens möte om MPK och järnvägens underhåll sa sig stå bakom. De ville se ökad samverkan mellan alla aktörer – varuägare, tågoperatörer, underhållsentreprenörer med flera. De behöver tillsammans försöka förstå de utmaningar som finns för alla inblandade vid kapacitetsplanering och underhåll och hitta gemensamma lösningar. Det är så som vi snabbt kan hitta effektivare sätt att bedriva underhåll och effektivare sätt att planera den kapacitet som finns tillgänglig. Denna samverkan måste ske nu för att tilltron till järnvägen inte ytterligare ska minska.

Ett sätt att snabbt öka kapaciteten är att möjliggöra för längre och tyngre tåg, så att färre godståg kan transportera samma mängd gods och så att varje persontåg kan ta betydligt fler passagerare. Det innebär att ledig kapacitet kan utnyttjas optimalt, och utsläppen av koldioxid kan minska. Liberalerna vill därför satsa på de mindre investeringar i järnvägar och peronger som krävs för att möjliggöra längre och tyngre tåg.

Fru talman! I torsdags gick startskottet för den nya nationella infrastrukturplanen 2026–2037 i och med regeringens beslut om att ge Trafikverket i uppdrag att ta fram inriktningsunderlaget. Underlaget ska levereras senast den 15 januari 2024. Liberalerna står helt bakom fokuset att underlätta för arbetspendling och godstrafik och att ha ett trafikslagsövergripande perspektiv på alla fyra trafikslag. Underhåll och kostnadseffektiva åtgärder för att öka kapaciteten står i centrum.

Det är många järnvägsprojekt som står i kö för att komma in i infrastrukturplanen. Men utrymmet är begränsat. Och det beror till stor del på den bristande kostnadskontrollen hos Trafikverket, vilket Riksrevisionen har påpekat i nio rapporter sedan 2017. Framför allt gäller detta den initiala kalkylen, alltså den kalkyl enligt vilken vi politiker prioriterar om ett projekt ska hamna i infrastrukturplanen eller inte. Det gör att risken för felprioritering ökar och att mer samhällsnyttiga infrastrukturprojekt hamnar utanför planen.

Jag tog tidigare upp exemplet med nya stambanor med en tredubblad kostnad i dag jämfört med när beslutet togs att starta projektet 2013. Det har gått från 120 miljarder kronor till ungefär 360 miljarder kronor. Så kan vi inte fortsätta.

Genom beslutet att stoppa nya stambanor kan många kapacitetsbrister på den svenska järnvägen åtgärdas på sikt. Många projekt behöver genomföras, inte minst för att komma till rätta med den största kapacitetsbristen på hela järnvägsnätet, sträckan Göteborg–Alingsås. Göteborgs hamn, Green Cargo, SJ och MTRX, men även regionerna i norr, pekar alla på denna sträcka som en av de absolut högst prioriterade sträckorna i Sverige. Trots det tog den förra regeringen inte med den i den nuvarande infrastrukturplanen. Sträckan har stor påverkan på hela Sverige, både på resenärer och på företagens gods, både på den viktiga sträckan mellan Sveriges två största städer och till exempel på godsstråken ned längs Norrlandskusten och ut genom Göteborgs hamn. Liberalerna vill se spaden i marken på denna sträcka under nästa mandatperiod.

Slutligen vill jag lyfta fram vår gränsöverskridande järnvägstrafik som behöver rustas upp och byggas ut. Samordningen mellan de nordiska länderna är helt avgörande. Liberalerna anser att vi bör utreda hur vi organisatoriskt kan underlätta för framtida, gemensamma nordiska infrastruktur-satsningar, inte minst trafik till Danmark och Norge.

Fru talman! Eftersom detta är vår sista debatt före sommaren vill jag passa på att önska mina kollegor i trafikutskottet, trafikutskottets kansli och övrig riksdagspersonal en riktigt fin sommar.
(Applåder)

Anf. 120 PATRIK JÖNSSON (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 3 om organisering av järnvägens underhåll och ett återförstatligande av järnvägsunderhåll. Om denna reservation inte vinner gehör vid voteringen kommer vi i andra hand att stödja utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Den 27 maj i år kunde vi ha fått en av våra värsta järnvägsolyckor någonsin med över 100 döda. Ren tur gjorde att så inte blev fallet. Tåget Arlanda Express avgick från Arlanda så tidigt som 4.20, och därför var det bara 67 personer ombord.

Om den främsta vagnen hade sparat ur, i stället för de bakre, hade sannolikt hela ekipaget knutit sig och välvt, vilket har skett i Spanien och Tyskland – om ni minns de olyckorna – med mängder av omkomna. Tåget körde i cirka 150 kilometer i timmen. Jag vill inte tänka på hur det hade slutat om oturen hade varit framme och ett mötande tåg hade kört in i det.

Fru talman! Det var just så här allvarliga olyckor som jag varnade för och fruktade – och fortfarande fruktar – som låg till grund för att jag ville att Trafikverket skulle komma till trafikutskottet under förra mandatperioden för att redogöra för den dåliga rälsen i Sverige. Jag ville också höra om man planerade att byta ut den.

De två första gångerna vi från utskottet kallade Trafikverket nonchalerade de oss och vägrade komma. Först efter tredje gången kom de. Svaret vi fick var att cirka 280 mil eller 20 procent av all räls och mängder med spårväxlar behöver bytas ut. För cirka tre år sedan beräknades underhållsskulden till cirka 46 miljarder.

På min fråga till Trafikverket om man på grund av alla akuta hastighetsnedsättningar och urspårningsrisker planerade öka utbytesintensiteten av räls fick jag bara ett nej och en hänvisning till underhållsplaner. Snacka om nonchalans!

Arlanda Express-olyckan skedde inte på Trafikverkets anläggning, men kunde lika väl ha gjort det. Jag vill att alla här inne ska vara medvetna om hur dåligt läget är och vilka risker som finns. Det gäller i synnerhet er som inte var med och fick Trafikverkets dragningsförra mandatperioden.

Jag menar att Trafikverket måste avkrävas ett åtgärdsprogram för hur man skyndsamt byter ut all undermålig räls för att undvika olyckor. Till dess måste man säkerställa att akuta hastighetsnedsättningar på grund av spårspäckningar minimeras.

Fru talman! Veckan som gick var fullständigt katastrofal för mängder av resenärer. Utöver att bland annat Södra stambanan var avstängd mellan Alvesta och Norrköping var det massiva förseningar av andra skäl.

Trafikverket informerade om det ypperliga i att totalavstänga Södra stambanan i en vecka och att det skulle bli mer sådant framöver för att det är lättare att underhålla. Det är förvisso sant. Med den logiken kan Trafikverket stänga all järnvägstrafik under 2024 så att det blir ännu lättare att underhålla. Man verkar missa att vi har en järnväg för att människor behöver åka tåg. Det huvudsakliga ändamålet med järnvägen är inte att den ska totalavstängas utan att den ska vara farbar.

När Trafikverket i flera år – kanske över tio – ska byta kontaktledning på Västra stambanan väljer man bort en minskning av arbetstiden med upp till en tredjedel och ökar i stället avstängningssträckan med sex till åtta gånger för att man aktivt valt bort den mest tids- och kostnadseffektiva metod som Sverige har, nämligen trådbyteståget. Det tillhörde en gång i tiden Banverkets industridivision men tvingas nu stå i malpåse. De ord som beskriver denna dumhet lämpar sig inte i talarstolen, fru talman.

Efter valet kom vi Tidöpartier överens om att skrota projektet höghastighetståg – eller högkostnadståg, som jag har valt att kalla det. Detta beslut har jag mest hört gott om från såväl privatpersoner som operatörer och näringsliv, givet att vi nu lever upp till vad som utlovats. Det handlar om en satsning på det lokala och regionala resandet, som utgör bulken i tågresandet med en bra bit över 90 procent av resorna, samt ett stärkt flöde för industrin och godstågen. Många äro de stråk som behöver stärkas.

Sverigedemokraterna menar att sträckan Göteborg–Alingsås måste lyftas upp som ett prioriterat stråk. Just nu ligger det i dvala hos Trafikverket. Arbetet med att få till fyra spår på den sträckan måste omgående påbörjas. Andra exempel är fyrspar mellan Uppsala och länsgränsen mot Stockholm, dubbelspar på de hårdast belastade enkelsparsträckorna, som Hässleholm–Kristianstad, Lockarp–Trelleborg, Alvesta–Växjö och Kil–Karlstad, och den för Norrland så viktiga Ostkustbanan.

Jag var på Forum Vätternrundan i fredags. Det är glädjande att se att arbetet med dubbelsparret norr om Motala till Hallsberg nu kommit en bra bit på väg. Men det borde ha varit klart redan för minst 20 år sedan. Att det inte är det är för mig en gåta.

Vi har de tre före detta etapperna för höghastighetståget som nu måste byggas med konventionella spår i stället. Jag syftar framför allt på den för landets export oerhört viktiga sträckan mellan Lund och Hässleholm. Den behöver omgående fyra spår, och de bör givetvis dras utmed befintlig

sträckning. Det förespråkar också vi i Skåne; jag är från Hässleholm. Det gäller dels för persontrafikens skull, dels för att slippa en massa onödiga ingrepp för att skapa dubbla bullerkorridorer.

Ostlänken är på väg att startas, och vi måste komma i mål med sträckan Göteborg–Borås. På sikt bör även den sistnämnda sträckan byggas ut med dubbelspår till Jönköping, som är ett stort godsnav.

Jag hoppas också på att de svenska och norska regeringarna når framgång med Stockholm–Oslo-projektet. När nu en ny förbindelse mellan Danmark och Sverige har gått i stå öppnas nya möjligheter upp för detta. Vi får heller inte glömma att det finns ett stort behov av att även rusta upp flera rangerbangårdar.

Fru talman! Systemet för marknadsanpassad planering av kapacitet, MPK, har lagt sig som en våt filt över järnvägen. Det kortsluter förvisso inte spårledningarna, men det har under det gångna året kortslutit all planering av järnvägstrafiken där banarbete är involverat. Så här får det inte gå till.

Inför att det nya planeringssystemet skulle sjösättas visste Trafikverket att det inte fungerade. Då måste man besluta att skjuta på införandet, vilket vi förespråkade och påtalade för Trafikverket. Detta har orsakat kaos i såväl resandetrafik som godstrafiken. Det har orsakat skador för järnvägsföretagen och näringslivet för belopp på över miljarden. Över sju år har lagts på att utveckla systemet. Ändå forcerade man fram implementeringen – med kaos som följd.

Tanken med systemet var att effektivisera, men tillåt mig tvivla. Just nu är det extremt personalkrävande, och personal i tågledningen får lockas med lönetillägg på tiotusentals kronor för att stanna kvar. Det handlar om folk som man inte kan ta från gatan; det tar ungefär ett år att internutbilda en trafikledare.

Vi har inte råd med fler sådana misstag hos Trafikverket. Vi står i startgroparna för att införa ERTMS. Kommer vi att se samma kaos då? Jag hoppas verkligen att Trafikverket har lärt sig av läxan och inte forcerar även detta projekt.

Apropå ERTMS har kostnaden för projektet drastiskt skjutit i höjden. Konsultföretaget Ramboll beräknade 2020 på uppdrag av Trafikverket och Tåg företagen kostnaden till 46 miljarder, varav 16 miljarder skulle landa hos tåg företagen. Sannolikt är den summan väsentligt högre i dag.

Här kan man också ifrågasätta Trafikverkets upphandlingsstrategi. Bara på Malmbanan upphandlas projektet med en handfull olika upphandlingar, medan Norge har valt en upphandling för hela landet. Vad tror ni blir billigast? Man kan fråga sig om detta blir ett nytt MPK.

Fru talman! Trafikverket har blivit en alldeles för stor koloss att styra. Vi behöver dela upp Trafikverket och gå tillbaka till ett vägverk och ett banverk. Enligt Trafikverkets årsredovisning var det totala antalet anställda 6 806 år 2010. Tolv år senare, 2022, hade det totala antalet anställda ökat till 10 642. Det är en ökning med 56 procent. Samtidigt som över 3 800 nya skrivbordstjänster har tillkommit har antalet järnvägstekniker, som underhåller och bygger vår järnväg, i stort halverats med lika många man sedan millennieskiftet. Är någon förvånad över att vi har en underhållsskuld?

Trafikverket måste delas omgående och minska sin kostym till förmån för fler som arbetar i spåret med att stärka underhållet.

Ytterligare ett problem som kan konstateras med sammanslagningen är att det är svårare nu att få tag på erforderlig kompetens för flera tjänster då Trafikverket inte längre bedriver underhåll, investeringar och reinvesteringar i egen regi än när Banverket Produktion och Vägverket Produktion fanns. Då fanns det karriärvägar inom respektive verk, och kompetens och kännedom stannade på ett naturligt sätt kvar inom respektive verksamhet och verk.

Vi sverigedemokrater vill överta delar av underhållet genom att låta Infranord uppgå i Trafikverket eller – ännu hellre – ett kommande banverk och låta de viktigaste bangårdarna och stambanorna underhållas i egen regi i sammanhängande stråk.

Vad det aldrig talas om – fast Gunilla Svantorp nämnde det här, så det har faktiskt precis talats om det – är att man sålde ut den egna konsultverksamheten vid sammanslagningen 2010. Banverket Projektering och Vägverket Konsult såldes till Vectura Consulting AB, och även denna värdefulla kompetens gick förlorad. Allt detta måste återupprättas för att vi ska få bukt med kompetensproblemen inom Trafikverket.

Fru talman! Riksdagen har riktat ett tillkännagivande till den tidigare regeringen om längre och tyngre tåg. Detta arbete verkar gå trögt. Vi ser att enstaka mötesspår och bangårdar har börjat projekteras, men vi måste intensifiera detta arbete för att stärka konkurrensen till järnvägens fördel gentemot lastbilstrafiken.

Med förhållandevis små medel kan vi ge godsoperatörerna möjlighet att utöka sin kapacitet. Detta kan även minska trängseln på spåren i och med att det blir färre men längre eller tyngre tåg. Det är också en förutsättning för att ta hand om de längre tåg som förutsätts komma när Fehmarn Bält öppnar om sex år.

Fru talman! Lite är gjort, men det mesta ligger framför oss. Nu måste vi sätta hårdare press på Trafikverket att leverera fler spår, bättre underhåll och fler tåg i rätt tid.

Med detta vill jag önska utskottet och fru talmannen med presidium en glad sommar.

Anf. 121 LINDA W SNECKER (V) replik:

Fru talman! Det är ibland lite oroväckande och jobbigt att Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet tycker så lika i många av järnvägsfrågorna. Det kan ibland vara lite av en politisk eller inre konflikt hos mig som riksdagsledamot.

Vi tycker dock lika i mycket och har samma syn i mycket. Det gäller inte höghastighetsbanor och så vidare, men det gäller en hel del, bland annat organisering av järnvägsunderhållet. Båda partierna vill också ha mer statligt underhåll.

Därför förvånar det mig väldigt mycket när Sverigedemokraterna nu backar från sin egen politik. I utskottet skulle Sverigedemokraterna kunna sy ihop en majoritet för att få mer statligt järnvägsunderhåll, men man väljer att inte göra det. Utskottet kommer att gå till omröstning i morgon. Det är sju ledamöter i trafikutskottet som är för mer statligt järnvägsunderhåll och sju ledamöter – från regeringspartierna – som är emot. Sverigedemokraterna har två röster och skulle kunna avgöra denna jätteviktiga fråga, där vi tycker likadant.

Det tog en hel vecka för Sverigedemokraterna att bestämma vilken fot man skulle stå på. Skulle man driva sin egen politik, som det står i Sverigedemokraternas egen reservation, eller skulle man backa? Efter en vecka återkom Sverigedemokraterna och sa att man kommer att backa. Man kommer inte att driva sin politik i hamn, utan man kommer först att rösta på sin egen reservation och sedan på politiken från regeringen, som inte vill öka det statliga järnvägsunderhållet.

Min fråga är: Varför väljer Sverigedemokraterna att så tydligt backa från sin egen politik?

Anf. 122 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten Linda Snecker säger här har Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna en hel del gemensamt i detta fall. Åtminstone i Sverigedemokraternas fall är detta inte på grund av ideologi utan på grund av faktumet att det är så oerhört enkelt och självklart: Har man inte underhåll i egen regi får man heller inte kompetensen och kan inte lyckas med upphandlingar, vilket vi nu ser. Det är inte så konstigt.

Man har slagit sönder någonting som fungerade. Man har slagit sönder möjligheten att ha kompetens in-house, och det tycker jag är en tragedi.

Jag ska vara väldigt rak och ärlig. Det har ju funnits en januariöverenskommelse tidigare. Nu har vi Tidöpartierna som diskuterar saker och ting. Man får ge och ta i förhandlingar. Konstigare än så är det inte.

Anf. 123 LINDA W SNECKER (V) replik:

Fru talman! Politik handlar om att ge och ta men också om att stå upp för det man faktiskt driver på väldigt tydligt. Här har Sverigedemokraterna varit oerhört tydliga med den uppdelning de vill se av Trafikverket. De går in långt mycket mer på detaljer än vad vi riksdagsledamöter kanske ska göra när det gäller uppdelning av myndigheter – det är närmast ministerstyre som SD är inne på. När man är väldigt insatt i frågan blir det dock lätt så. Sverigedemokraterna är också otroligt engagerade i organiseringen av järnvägsunderhållet.

Frågan är då: Vad mer kommer Sverigedemokraterna att backa från? Vad kan väljarna lita på att Sverigedemokraterna faktiskt kommer att genomföra och få igenom? Vad kommer Sverigedemokraterna att göra under den kommande perioden? Var den stora fajten att få bort höghastighetstågen och slopa bygget av stambanor genom hela Sverige? Var det denna fjät Sverigedemokraterna tog och vann, och kommer man nu att backa när det gäller förslag efter förslag? Är det detta parti vi kommer att se i trafikutskottet?

I sådana fall är min fråga: Betalade ni inte lite för mycket för att slopa höghastighetsbanorna när ni i stället kanske skulle ha kunnat få igenom ett bättre och mer välfungerande trafikverk?

Anf. 124 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Först och främst är det inte ministerstyre att bestämma om vi ska ha en myndighet som sköter all trafik. Det var i så fall ministerstyre att slå ihop Vägverket och Banverket, fru talman. Detta uttalande tror jag nog att ledamoten Snecker får backa från, för det stämmer absolut inte. Det är väl en självklarhet att politiker organiserar vilka myndigheter vi ska ha.

Som jag sa är det ett givande och ett tagande i förhandlingar. Vad som återkommer i senare förhandlingar kan jag inte svara på här och nu, utan det får vi väl se.

Sista ordet är kanske inte sagt i denna fråga. Just här och nu yrkar vi dock bifall till vår reservation, som handlar om att vi vill förstatliga delar av underhållet motsvarande Infranords andel. Jag tror inte att det i nuläget hade varit lämpligt att förstatliga allting, för jag tror helt enkelt inte att Trafikverket är moget att ta över en så stor andel. Det är förmodligen inte ens önskvärt, utan precis som ledamoten Svantorp var inne på är det ganska bra att kunna benchmarka privat jämfört med offentligt.

Andelen som vi har landat i är ungefär motsvarande Infranords andel och runt halva marknaden. Det är rimligt att man gör detta i sammanhängande stråk, som med Södra stambanan och Norra stambanan, så att man kan nyttja personal och skicka personal när det händer större saker.

Jag har själv sett detta under alla mina år – jag har varit el- och bandriftledare i tio eller elva år och sett hur resurserna inte räcker till när man lägger ut de här små kontrakten och vilket problem det har varit. Jag kan gå in på jättemånga problem med detta, men jag tänker inte göra det här och nu.

Jag kan konstatera att varje förhandling har sin tid och att det kan komma nya förhandlingar. Denna förhandling är som den är.

Anf. 125 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Fru talman! Jag har ungefär samma fråga.

Det är inte så väldigt länge sedan vi satt i kammaren och hade en vote-ring. Då handlade det om yrkestrafiken, och Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna hade likalydande reservationer. Även då yrkade Sverigedemokraterna bifall till sin egen reservation, men i den avgörande vote-ringen valde man ändå att rösta för M, KD och L.

Nu ser vi precis samma sak igen. Jag har fått frågor i dag, för folk förstår inte detta. De undrar varför Sverigedemokraterna inte röstar på sitt eget förslag.

Sverigedemokraterna röstar först på sitt eget förslag. Kutymen i riksdagen är att man lägger ned sin röst när ens eget förslag faller, men det väljer Sverigedemokraterna att inte göra. I stället röstar de faktiskt emot sitt eget förslag. Det är jättekonstigt att de gör det.

Över huvud taget är det konstigt att man skriver reservationer när man ingår i ett samarbete, för då sköter man ju förhandlingen vid sidan av. Detta är jättekonstigt.

Hur ska människor förstå vad Sverigedemokraterna egentligen vill? Tonläget från Sverigedemokraterna är ganska högt i olika frågor när man är ute och talar om vad man vill, men sedan röstar man helt annorlunda när vi väl kommer hit till riksdagen.

Det är klart att det sker förhandlingar, men man blir ju väldigt nyfiken på vad Sverigedemokraterna har vunnit i denna förhandling. Jag uppfattar nämligen att detta är en av de stora frågorna för Sverigedemokraterna – hela tiden och i alla debatter pratar man om det bristande underhållet och att vi måste återta en del av underhållet i statlig regi. Nu väljer man att rösta emot det. Detta är helt obegripligt, Patrik Jönsson.

Anf. 126 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! När det gäller exemplet som ledamoten Svantorp tar upp gällde det vi ville en helt annan sak än vad Socialdemokraterna ville. När det gäller att överge sin egen politik tror jag att Gunilla Svantorp har en väldigt god erfarenhet av det de senaste åtta åren.

Anf. 127 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Fru talman! I förhandlingar gäller det att ge och ta. Men det gäller att inte överge sin egen politik och sin egen inriktning. Det är ändå anledningen till att vi alla har ett politiskt uppdrag.

Jag måste ändå säga att Sverigedemokraterna är otroligt skickliga på att styra från baksätet men ändå låta som att de är i opposition.

Det är uppenbart att det inte finns en minister som går in på ett enda departement utan att ni har sagt okej till att de gör det och okej till att de lägger fram förslag. Det är så uppenbart.

En sak som vi har med oss från förra gången när alliansregeringen fanns var att man väljer att lägga väldigt mycket mer pengar på skattesänkningar än på välfärden.

I mitt fall när jag satt i utbildningsutskottet valde man att lägga 19 gånger mer på skattesänkningar än på skolan.

Det låter som att det kommer att komma pengar. Man säger: Vi kommer att lägga pengarna till infrastrukturen på helt andra saker än vad Socialdemokraterna ville lägga pengarna på.

Hos mig finns det i varje fall en väldigt stor oro för att de pengar som eventuellt blir över kommer att läggas på skattesänkningar. Vi vet vilka som gynnas av skattesänkningar.

Det är inte ensamstående mammor eller studenter. Det är de högvärdade männen som gynnas av skattesänkningar.

Min fråga till Patrik Jönsson är: Kommer Sverigedemokraterna att bidra till någonting som de har sagt att de inte kommer att göra, men som de ändå gör? Alltså att bidra till skattesänkningar före satsningar på välfärden.

Anf. 128 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Hade detta varit en fullmäktigesal inom kommunpolitiken hade ordföranden sagt att ledamoten borde hålla sig till ämnet. Jag kan tycka att vi här diskuterar järnvägsfrågor och inte välfärdsfrågor och skattesänkningar.

Det vi debatterar här är rimligen, precis som ledamoten tidigare var inne på, om underhåll ska vara statligt eller utsatt för konkurrens. Jag ska vara väldigt tydlig. Det skapar en stor irritation hos mig.

Ledamoten Svantorp har suttit i riksdagen i vart fall i åtta år. Under den tiden har Socialdemokraterna haft makten och inte valt att återta underhållet till statlig regi. Det blir nästan en fars av alltihop.

Fru talman! Jag förklarade för den förre infrastrukturministern Tomas Eneroth att om han ville ha igenom en form av statligt underhåll borde det läggas fram ett sådant förslag.

Nu kom det en utredning som var direkt värdelös. Man ville dutta här och dutta där. Det var varken hackat eller malet. Någonstans känner jag att man kanske ska sopa rent framför egen dörr först.

Anf. 129 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag är inne på samma tema. Nu låter det på Patrik Jönsson som att det inte är så viktigt. Den reservation som vi har från S, V och MP ligger så långt ifrån vad ni vill att ni inte skulle kunna stödja den, eller rösta på ett sådant sätt att den går igenom. Ni vill gå lite längre.

När jag läser er reservation uppfattar jag det som att ni ligger ovanligt nära. Det handlar om att ta tillbaka delar av järnvägsunderhållet och se till att Trafikverket får den kompetens som det behöver.

Jag tycker att Patrik Jönsson på ett bra sätt beskriver detta i sitt anförande. Vi vet att Trafikverket har tappat kompetensen. Den måste komma tillbaka. Frågan är hur mycket av underhållet som behöver lyftas in igen. Men det behövs. Att då inte göra någonting blir otroligt märkligt.

Jag förstår också detta med förhandlingar. Jag har läst i varje fall de förhandlingsresultat som är offentliga. Man brukar peka på att Tidöavtalet ska följas till punkt och pricka. Jag har inget minne av att det står någonting om järnvägsunderhåll i det.

Det är klart att det finns en massa underliggande handlingar som styr ert samarbete, och så brukar det vara. Det skulle vara intressant att veta vad mer under mandatperioden som ni kommer att säga att ni vill göra men som ni vet aldrig kommer att hända, därför att ni redan har förhandlat bort det.

I förhållande till den reservation som ni har blir det ännu mer märkligt, framför allt för allmänheten. Ledamoten yrkar på den trots att ledamoten inte kommer att stå bakom den. Jag hade förstått det mer om ni hade yrkat på något annat än de förslag ni har. Att få det att låta som att ni kommer att stå bakom den tycker jag är lite märkligt.

Anf. 130 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag minns inte om det var Miljöpartiets språkrör Isabella Lövin eller någon annan som grät när man hade fått överge någon fråga om invandringsspolitiken. Man hade verkligen inkräktat på Miljöpartiets själ när man fått kompromissa om en fråga.

Precis som ledamoten Helldén här säger är det förhandlingar och ett givande och ett tagande. Så är det. Det är inte så att vi inte tycker att det är viktigt. Tvärtom lade jag ned väldigt mycket tid på att i mitt anförande förklara varför, utan att vi gör återförstatligandet av underhållsverksamheten.

Vi förespråkar att man ska ta upp Infranord i statlig regi. Det är förvisso ett statligt bolag. Men du har inte karriärvägen. Utan den statliga delen av underhåll får man inte karriärvägarna, och du får inte kompetensen. Det är långsiktigt.

Jag har inte talat med en enda människa inom branschen – och jag känner väldigt många efter 20 år på järnvägen – som har tyckt att det här är bra. Inte en enda.

Jag står fast vid att det är en ödesfråga om vi inte återförstatligar underhållet. Ödesfråga två är att vi delar på Trafikverket till ett vägverk och ett banverk. Om vi inte gör det kommer vi att stå här inte bara om fyra år, utan om åtta eller tolv år, och ha samma diskussioner. Det kommer inte att bli bättre.

Anf. 131 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag är fortfarande förvånad över att Sverigedemokraterna driver den här frågan så hårt. Ni lyfter fram den och får det att låta som att ni backar upp det.

Dessutom står Patrik Jönsson nu och säger att det förslag som vi har är så pass fjuttigt att det inte kommer att ge något resultat. Så uppfattade jag inlägget.

Det skulle vara intressant att veta vad Sverigedemokraterna tycker om det förslag som vi har och hur långt ifrån det egentligen ligger. Jag ser det som att det är ett första steg och en viktig reform. Det tror jag att också Sverigedemokraterna står bakom.

Det var ett annan språkrör som grät i sändningen. Där handlade det om regeringsförhandlingar. Det var helt uppenbart att man förklarade vad som hände i det sammanhanget.

Här i kammaren framställer Sverigedemokraterna det som att de fortfarande driver frågan och att det är frid och fröjd. Uppfattningen blir att Sverigedemokraterna, som är så gott som ett regeringsparti, driver frågan och kan få igenom den. Men sedan backar.

Det är hela processen runt omkring som blir så märklig. Jag tycker att Sverigedemokraterna kunde stå upp rakryggat och ta det här gentemot regeringen. Det är en så viktig fråga för Sveriges järnväg och järnvägens framtid.

Vi kommer inte att få ordning på detta om vi låter det fortsätta så som det har varit tills nu. Men Sverigedemokraterna viker ned sig. Det kan vi bara beklaga.

Anf. 132 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman och ledamoten Daniel Helldén! Samtliga som har haft replik mot mig har varit inne på att förhandlingar är ett givande och ett tagande.

Gällande om förslaget som ni har skrivit var futtigt eller inte vill jag säga: Absolut inte. Det har jag inte sagt. Det är ett missförstånd. Däremot är det diffust. Ert förslag är mycket mer diffust än Sverigedemokraternas förslag.

Vi är ju väldigt tydliga med vad vi vill. Jag har sagt det innan. Det handlar om att vi vill ta över Infranords andel i statlig egenregi.

Sedan är kanske inte det sista ordet sagt i den här frågan, men det sista ordet är sagt för i år. Men jag hoppas såklart på ett annat utfall senare. Jag är väldigt tydlig: Detta är en ödesfråga. Vi kommer att stå här med samma problem – nej, med värre problem! – om fyra, åtta eller tolv år om ingenting görs.

Om Trafikverket inte delas i ett vägverk och ett banverk och om en del av underhållet inte återförstatligas får vi aldrig in kompetensen. Detta går inte att köpa.

Det är ungefär som att fråga Ingemar Stenmark hur han kan vara så duktig på att åka slalomskidor. Tror ni att svaret blir ”Jag har köpt in detta som en konsulttjänst” eller ”Jag har tränat mig till detta”? Jag tror faktiskt att Ingemar Stenmark har tränat sig till det. Han kan sin verksamhet. Han kan åka slalomskidor. Han har inte köpt detta, utan han har den kunskapen själv.

Precis på samma sätt menar jag att Trafikverket måste kunna sin anläggning, och så blir det inte om man inte har underhåll i egen regi.

Prot. 2022/23:127
19 juni

Järnvägsfrågor

Anf. 133 LINDA W SNECKER (V):

Fru talman! I går kväll kom ett sms om att tåget till Stockholm var inställt och att det eventuellt skulle ordnas med ersättningsbussar. Förra veckan var Södra stambanan helt avstängd, och då gick inga tåg alls mellan Malmö och Stockholm. I dag var det många reparationer som ännu inte var färdiga efter en vecka av tågkaos för stora delar av Sverige. Och där stod vi i Norrköping, alla som ville ta oss till jobbet och alla som precis påbörjat sommarlov och skulle iväg.

Tågresan är klimatsmart och snabb och borde fungera betydligt bättre än den gör. Men det finns från regeringen inget intresse av att Sveriges järnvägar ska fungera. Efter flera veckor hörsammade infrastrukturministern storindustrins varningar om att godstransporterna inte kommer att fungera i sommar, för Trafikverkets implementering av ett digitalt tågplaneringssystem har inte alls fungerat. Ett års tid kommer det att ta innan tågplaneringen fungerar igen.

Det är jättebra att infrastrukturministern i dag har haft möte med Tåg-företagen, men så länge som regeringen stoppar byggandet av nya stambanor och mer järnväg överlag i Sverige kommer lappandet och lagandet av till exempel Södra stambanan att fortsätta att innebära att vi under en veckas tid inte kan ta oss till jobbet.

Fru talman! I förra veckan besökte jag Fehmarn Bält, den jättestora sänktunnel som byggs mellan Danmark och Tyskland för att ersätta den färja som i dag både bilar och tåg tar för att transportera sig vidare ut i Europa. Och när man står där på kontinenten – Danmark känns alltid så där härligt europeiskt – slås man av hur otroligt fjuttig Sveriges infrastrukturplanering är och hur liten och nationalistisk den är.

Den är visionslös utan vilja att få Sverige att växa och bli en del av Europa. Regeringen har helt svalt SD:s nation first-perspektiv, där bilen ställs mot järnvägen och där varken nationell konkurrens eller samarbete har någon betydelse, för det är nationalstaten som ska gå först.

Men problemet med nation first-perspektivet är att Sverige kommer att halka efter. Våra godståg med grönt stål från LKAB kommer inte att kunna åka ned till resten av Europa. Sverige som ett grönt industriland kommer inte att kunna förverkligas om järnvägen inte fungerar.

Ett enda godståg motsvarar ungefär 40 lastbilar. Att transportera mer på väg skulle innebära ökade koldioxidutsläpp, mer vägslitage och mer störningar för boende längs vägarna. Ofta är det inte heller möjligt att ersätta ett godståg eftersom det skulle kräva betydligt mer tid för lastning och lossning.

Men vill vi att järnvägen ska fungera är det uppenbart att mer av underhållet måste ske i statlig regi. Att Trafikverket är en upphandlingsmyndighet med hundratals underentreprenörer och de svårigheter detta medför blir tydligt i dag, när Södra stambanan fortfarande inte är öppen.

Här driver Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna samma perspektiv: mer statligt underhåll. Detta driver vi tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Tillsammans har vi en majoritet i utskottet.

Men SD viker sig från sin egen politik. Man säger att man driver att Trafikverket ska delas och bli ett banverk och att Infranord ska ta över mer

underhåll. Men när det gäller, då är ryggraden svag, och man går till regeringen och förhandlar fram något som man sedan viker sig för. Det är jättesvagt!

Fru talman! Sverigedemokraterna kanske ska vara lite oroliga inför morgondagens votering. Om Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet skulle rösta på Sverigedemokraternas reservation kommer det att bli en majoritet för mer statligt järnvägsunderhåll, något som Sverigedemokraterna själva är för svaga att driva igenom. Jag tycker att Sverigedemokraterna ska vara lite vaksamma på vad som händer i morgon.

Än så länge yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 134 DANIEL HELLDÉN (MP):

Fru talman! Denna långa järnvägsdebatt kan vi inte summera med annat än att järnvägen i Sverige haltar betänkligt. Men jag skulle också säga att svenskarna lider. Tågen går inte som de ska, järnvägssträckor stängs av, bokningssystemen lyser rött av planerat banunderhåll och det går inte att boka resor under sommaren. Och vi kommer att se samma sak i höst.

Resenärerna vill åka tåg, men hur ska de kunna göra det när man bara kan boka en resa åt ett håll men inte hitta en returresa? Får kan vara så flexibla i sina liv att de kan vänta in i det sista för att se om de kommer hem. Hur ska semestrande svenskar kunna planera sitt resande? Hur ska arbetande svenskar kunna planera sin vardag? Det här är under all kritik!

Det är tur att vi har lärt oss digitala möten och hemarbete, men det hjälper inte dem som ska besöka nära och kära. Det hjälper inte dem som ska upp till fjällen i sommar.

Det är märkligt att vi i Sverige inte klarar av att planera tågtrafiken och att Trafikverket inte klarar av sitt uppdrag. Vi ser nu också hur bokade resor försvinner. Sent meddelas att underhållet rycker undan mattan för dem som ska ut och resa.

Här måste jag reflektera över min egen vardag. Min egen svärmor drabbades så sent som i förra veckan. Hon hade långt i förväg beställt en resa för att komma upp till sitt barnbarn. Men hux flux, så var resan borta och hade ersatts med ett antal byten med många extra timmars resande. Ingen rimlig lösning fanns. Många kan överleva detta och kan klara oron och klara en alternativ resa på flera extra timmar, men inte en 90-åring.

Tågen är försenade och ställs in. Folk vittnar om kaos och förvirring. Trafikverket klarar inte av att sköta sitt uppdrag. Regeringen gör inget, och svenskarna lider. Godstrafiken lider också i det tysta. Företagen, som hade räknat med att köra sitt gods, vittnar öppet om hur allt detta kaos gör att de inte vet hur de ska klara sin produktion och sin logistik i sommar.

Att inte kunna planera transporterna stjälper näringslivet. Den effekt vi får på lång sikt både för godstrafiken och persontrafiken är att de kommer att gå över till väg, och där vill vi inte ha dem. Vi vill inte att människor och gods hamnar på vägen och bidrar till ökade klimatutsläpp i en tid av klimatkris. Vi vill inte att människor och gods sätter sig på vägen och sliter ned de vägbanor vi har. Vi vill att människor ska välja det klimatsmarta och effektiva tåget. Vi vill att godset, speciellt de tunga transporterna, tar järnvägen. Vi vet att allmänheten och näringslivet vill använda tågen. Vi måste få ordning på järnvägen.

Jag sa tidigare att Trafikverket inte klarar sitt uppdrag. Nu är inte Trafikverket den enda boven i dramat. Nej, vi kan nu även se hur regeringen och dess stödparti SD rycker undan mattan för framtiden.

En del av problemen handlar såklart om Trafikverket, bland annat det nya planeringssystemet MPK, marknadsanpassad kapacitetsplanering. Det fungerar inte.

En annan del är bristen på nya banor, de nya banor som skulle skapa redundans i systemet så att vi kan underhålla det, se till att saker och ting fungerar och flytta över det. Det har regeringen ryckt bort när man tog bort de nya stambanorna. Man påstår samtidigt att man ska göra andra saker, men man skjuter bara fram problemen. Om 10–15 år står vi där med enorma problem.

En tredje del handlar om avsaknaden av nytt signalsystem, något det har arbetats med länge men nu verkar ha gått helt i stå.

En fjärde del handlar om hur underhållet planeras och utförs. Här har regeringen och tyvärr även SD hamnat helt fel.

Detta är fyra viktiga pusselbitar för att få till en fungerande järnväg. Men ingenting händer – framför allt inte med järnvägsunderhållet, som vi har pratat om länge här i dag.

Det finns en utredning, *Framtidens järnvägsunderhåll*, som kom 2020. I den finns tydliga förslag på hur man skulle kunna förändra järnvägsunderhållet genom att ta tillbaka delar till Trafikverket så att verket får den kompetens det behöver för upphandling, för underhåll och för att förhålla sig till de privata entreprenörerna. I utredningen diskuteras i vilken mån man ska göra detta och hur långt man ska gå. Det viktiga är dock att vi sätter igång arbetet, för annars kommer vi inte att få ett fungerande järnvägsnät i Sverige.

Vi behöver ett bra underhåll som Trafikverket klarar av. Vi behöver nya stambanor som gör att vi kan göra underhållet även när vi kommer 10–15 år framåt i tiden. Men där har regeringen ryckt undan mattan, och det är djupt beklagligt.

Utredningen menar att ett utvecklingsarbete i en underhållsverksamhet i egen regi skulle påskynda och stödja den utveckling som krävs inom ett antal områden för att uppnå en mer robust anläggning utan att kostnaderna för underhållet skulle öka betydligt. Den pekar också på att det krävs viss underhållsverksamhet i egen regi för att Trafikverket ska kunna vara en god beställare.

Det är precis detta som är så centralt. Erfarenheter från i stort sett alla industriföretag visar att det är svårt att upphandla och utveckla affärsmodeller på ett optimalt sätt för en verksamhet som man inte har egen erfarenhet av. Vi som har jobbat i kommuner vet också hur svårt det kan vara att ha upphandlingsverksamhet när man inte själv gör saker och inte vet vilka krav och specifikationer man ska ha. Basunderhållet måste till dels tas tillbaka från det privata till Trafikverket.

Vi i oppositionen har ett beslutsförslag där vi föreslår, i linje med utredningen, ett delvis återtagande av järnvägsunderhållet. Regeringen vill inte. Dess fjärde ben, SD, Tidöavtalets största parti, vill men vågar inte. De vill gå längre än vi men väljer i den här frågan att ducka. Det är otroligt beklagligt, för här skulle vi kunna lösa en uppgift på ett bra sätt.

Om man är ett parti som värnar järnvägen tar man det här steget. Vi har pratat om det förut. Jag beklagar att förslaget om att återta delar av

underhållet sannolikt inte kommer att gå igenom vid den omröstning som kommer att ske i morgon. Jag hade hoppats att det skulle göra det. Det finns fortfarande ett dygns betänketid för vissa ledamöter. Vi får se vad som händer.

Fru talman! För tids vinning väljer jag att endast yrka bifall till reservation 2 om organiseringen av järnvägsunderhållet. Med det ber jag att få tacka för det här riksdagsåret – jag höll på att säga terminen – och den sista debatten. Jag tackar också trafikutskottet, trafikutskottets kansli och Riksdagsförvaltningen för deras arbete – och talmannen.

Anf. 135 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Den här debatten har tagit lite olika vändningar. Jag företräder också ett parti som värnar järnvägen; däremot har vi inte alls samma bild av hur underhållet ska se ut framöver.

Ledamoten sa själv att det finns betänketid inför morgondagens omröstning, där det har yrkats bifall till reservationerna 2, 3 och 4. Då vill jag fråga: Skulle det kunna vara så, utifrån att man har en tanke om att detta är en så pass viktig fråga – Sverigedemokraternas företrädare sa alldeles nyss i ett replikskifte att det var en ödesfråga – att Miljöpartiet, och kanske också Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, kan tänka sig att stödja reservation 3, vilket skulle göra att det blev en majoritet för detta?

Jag tänker att det är fler partier som har någonting att tänka över inför i morgon.

Anf. 136 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Det var en intressant fråga så här i slutspurten av terminen eller riksdagsåret, Ulrika Heie. Jag skulle säga att det skulle kunna vara teoretiskt möjligt. Nu går ju Sverigedemokraterna längre. Vi finns lite mer i mitten i denna fråga, och jag tycker att det är det bästa förslaget i det här sammanhanget. Att ta hela det steg som Sverigedemokraterna föreslår kanske inte är det vi ska göra i det här läget.

Men det är ett intressant förslag. Precis som jag har sagt att andra partier kan tänka över utvecklingen till i morgon ska jag också göra det.

Anf. 137 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Daniel Helldén, för det svaret! Jag lyssnade noga på det tidigare replikskiftet, och då uppfattade jag att ledamoten själv sa att man stod varandra väldigt nära i synen på detta – därav min fråga.

Nu säger ledamoten att det finns vissa skillnader i dessa två reservationer kopplat till hur tydlig den ena är och hur lite mer fluffig den andra kanske är. Men det blir spännande för oss att inför morgondagens votering fundera över på vilket sätt majoriteten i denna riksdag kan utfalla i frågan.

Jag har ingen ytterligare följdfråga utan väntar med spänning på detta. Kanske ledamoten ändå skulle vilja säga någonting ytterligare kopplat till hur han tänker här.

Anf. 138 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Det jag kan säga är att Sverigedemokraternas yrkande ligger nära vårt. Det är därför vi har diskuterat om vi skulle kunna ha en ge-

mensam omröstning och därmed få en förändring på det här området. Man kan kalla vårt förslag fluffigt, men Sverigedemokraterna pekar på en specifik förändring i sammanhanget som jag kanske inte skulle börja med i det här skedet.

Jag kan också säga så här: Det finns ju flera partier som kan fundera över hur man ska rösta i morgon, till exempel Centerpartiet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)

Prot. 2022/23:127

19 juni

Järnvägsfrågor

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2023) 232 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om standardessentiella patent och om ändring av förordning (EU) 2017/1001

Motioner

med anledning av prop. 2022/23:122 Ledarhundar

2022/23:2399 av Maj Karlsson m.fl. (V)

2022/23:2400 av Christofer Bergenblock m.fl. (C)

2022/23:2401 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

§ 13 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 16 juni

2022/23:407 Det arbetsmarknadspolitiska rådet

av *Jim Svensk Larm* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 juni

2022/23:795 Hållbart skogsbruk

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:796 Filmarkivet i Grängesberg

av *Sofie Eriksson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

Prot. 2022/23:127
19 juni

2022/23:797 Alla tiders föräldraskap

av *Nadja Awad* (V)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:798 Propositioner initierade av Socialdemokraterna

av *Lars Isacson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.58.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 55 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 69 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 95 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022	2
Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU10	2
Anf. 1 STEFAN OLSSON (M)	2
Anf. 2 HÅKAN SVENNELING (V) replik	4
Anf. 3 STEFAN OLSSON (M) replik.....	5
Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V) replik	5
Anf. 5 STEFAN OLSSON (M) replik.....	5
Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	6
Anf. 7 STEFAN OLSSON (M) replik.....	6
Anf. 8 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	6
Anf. 9 STEFAN OLSSON (M) replik.....	7
Anf. 10 LINNÉA WICKMAN (S)	7
Anf. 11 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	9
Anf. 12 LINNÉA WICKMAN (S) replik	10
Anf. 13 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	10
Anf. 14 LINNÉA WICKMAN (S) replik	10
Anf. 15 YUSUF AYDIN (KD).....	11
Anf. 16 MARKUS WIECHEL (SD)	12
Anf. 17 HÅKAN SVENNELING (V) replik	14
Anf. 18 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	15
Anf. 19 HÅKAN SVENNELING (V) replik	16
Anf. 20 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	16
Anf. 21 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	17
Anf. 22 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	17
Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	17
Anf. 24 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	18
Anf. 25 ANDRE VICE TALMANNEN.....	18
Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	18
Anf. 27 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	19
Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	19
Anf. 29 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	20
Anf. 30 JOAR FORSSELL (L)	20
Anf. 31 HÅKAN SVENNELING (V) replik	21
Anf. 32 JOAR FORSSELL (L) replik	22
Anf. 33 HÅKAN SVENNELING (V) replik	22
Anf. 34 JOAR FORSSELL (L) replik	23
Anf. 35 HÅKAN SVENNELING (V).....	23
Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (C).....	28
Anf. 37 JACOB RISBERG (MP).....	30
Anf. 38 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	32
Anf. 39 HÅKAN SVENNELING (V) replik	36
Anf. 40 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik	36
Anf. 41 HÅKAN SVENNELING (V) replik	37

Anf. 42 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik.....	37
Anf. 43 LINNÉA WICKMAN (S) replik.....	38
Anf. 44 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik.....	38
Anf. 45 LINNÉA WICKMAN (S) replik.....	39
Anf. 46 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M) replik.....	39
Anf. 47 MORGAN JOHANSSON (S).....	40
(Beslut skulle fattas den 20 juni.).....	42
§ 6 Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden	42
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU26.....	42
Anf. 48 PETTER LÖBERG (S)	42
Anf. 49 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	44
Anf. 50 PETTER LÖBERG (S) replik	44
Anf. 51 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	45
Anf. 52 PETTER LÖBERG (S) replik	45
Anf. 53 GUDRUN NORDBORG (V).....	45
Anf. 54 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	47
Anf. 55 GUDRUN NORDBORG (V) replik	47
Anf. 56 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	48
Anf. 57 GUDRUN NORDBORG (V) replik	48
Anf. 58 KATJA NYBERG (SD).....	48
Anf. 59 RASMUS LING (MP)	50
Anf. 60 FREDRIK KÄRRHOLM (M).....	51
Anf. 61 ULRIKA LILJEBERG (C)	52
Anf. 62 TORSTEN ELOFSSON (KD)	53
Anf. 63 RASMUS LING (MP) replik	55
Anf. 64 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	55
Anf. 65 RASMUS LING (MP) replik.....	56
Anf. 66 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	56
(Beslut skulle fattas den 20 juni.).....	56
§ 7 Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner	57
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU27.....	57
Anf. 67 RICHARD JOMSHOF (SD).....	57
Anf. 68 GUDRUN NORDBORG (V).....	58
Anf. 69 ANNIKA STRANDHÄLL (S)	61
Anf. 70 RASMUS LING (MP)	62
Anf. 71 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M).....	63
Anf. 72 ULRIKA LILJEBERG (C)	64
Anf. 73 TORSTEN ELOFSSON (KD)	65
(Beslut skulle fattas den 20 juni.).....	66
§ 8 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2022	66
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU29.....	66
(Beslut skulle fattas den 20 juni.).....	66
§ 9 Sekretess hos Domstolsverket för enskildas kontaktuppgifter	66
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU30.....	66
(Beslut skulle fattas den 20 juni.).....	66
§ 10 Trafiksäkerhet	67

Trafikutskottets betänkande 2022/23:TU13	67
Anf. 74 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	67
Anf. 75 CARINA ÖDEBRINK (S)	69
Anf. 76 MAGNUS OSCARSSON (KD)	70
Anf. 77 LINDA W SNECKER (V) replik	71
Anf. 78 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	72
Anf. 79 LINDA W SNECKER (V) replik	72
Anf. 80 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	73
Anf. 81 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	73
Anf. 82 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	73
Anf. 83 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	74
Anf. 84 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	74
Anf. 85 PATRIK JÖNSSON (SD)	75
Anf. 86 HELENA GELLERMAN (L)	77
Anf. 87 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	80
Anf. 88 HELENA GELLERMAN (L) replik	80
Anf. 89 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	81
Anf. 90 HELENA GELLERMAN (L) replik	81
Anf. 91 LINDA W SNECKER (V)	82
Anf. 92 ANDERS KARLSSON (C)	83
Anf. 93 DANIEL HELLDÉN (MP)	85
Anf. 94 KENNETH G FORSLUND (S)	86
(Beslut skulle fattas den 20 juni.)	88
§ 11 Järnvägsfrågor	88
Trafikutskottets betänkande 2022/23:TU14	88
Anf. 95 MARIA STOCKHAUS (M)	88
Anf. 96 ULRIKA HEIE (C) replik	90
Anf. 97 MARIA STOCKHAUS (M) replik	90
Anf. 98 ULRIKA HEIE (C) replik	91
Anf. 99 MARIA STOCKHAUS (M) replik	91
Anf. 100 GUNILLA SVANTORP (S) replik	91
Anf. 101 MARIA STOCKHAUS (M) replik	92
Anf. 102 GUNILLA SVANTORP (S) replik	92
Anf. 103 MARIA STOCKHAUS (M) replik	93
Anf. 104 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	93
Anf. 105 MARIA STOCKHAUS (M) replik	94
Anf. 106 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	94
Anf. 107 MARIA STOCKHAUS (M) replik	95
Anf. 108 ULRIKA HEIE (C)	95
Anf. 109 MAGNUS OSCARSSON (KD)	96
Anf. 110 ULRIKA HEIE (C) replik	97
Anf. 111 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	98
Anf. 112 ULRIKA HEIE (C) replik	98
Anf. 113 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	99
Anf. 114 GUNILLA SVANTORP (S)	99
Anf. 115 MARIA STOCKHAUS (M) replik	100
Anf. 116 GUNILLA SVANTORP (S) replik	101
Anf. 117 MARIA STOCKHAUS (M) replik	101
Anf. 118 GUNILLA SVANTORP (S) replik	102
Anf. 119 HELENA GELLERMAN (L)	102
Anf. 120 PATRIK JÖNSSON (SD)	104

Anf. 121	LINDA W SNECKER (V) replik.....	107
Anf. 122	PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	108
Anf. 123	LINDA W SNECKER (V) replik.....	108
Anf. 124	PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	108
Anf. 125	GUNILLA SVANTORP (S) replik.....	109
Anf. 126	PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	110
Anf. 127	GUNILLA SVANTORP (S) replik.....	110
Anf. 128	PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	110
Anf. 129	DANIEL HELLDÉN (MP) replik.....	111
Anf. 130	PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	111
Anf. 131	DANIEL HELLDÉN (MP) replik.....	112
Anf. 132	PATRIK JÖNSSON (SD) replik.....	112
Anf. 133	LINDA W SNECKER (V).....	113
Anf. 134	DANIEL HELLDÉN (MP).....	114
Anf. 135	ULRIKA HEIE (C) replik.....	116
Anf. 136	DANIEL HELLDÉN (MP) replik.....	116
Anf. 137	ULRIKA HEIE (C) replik.....	116
Anf. 138	DANIEL HELLDÉN (MP) replik.....	116
	(Beslut skulle fattas den 20 juni.).....	117
§ 12	Bordläggning.....	117
§ 13	Anmälan om interpellation	117
§ 14	Anmälan om frågor för skriftliga svar	117
§ 15	Kammaren åtskildes kl. 18.58.	118